

**CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIK MİRASI ÖRNEĞİ OLARAK
SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NE YAKLAŞIM VE MÜDAHALELERİN
TARİHİ**

ENES UÇAR

HAZİRAN 2022

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans

MİMARLIK

**CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIK MİRASI ÖRNEĞİ OLARAK
SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NE YAKLAŞIM VE MÜDAHALELERİN
TARİHİ**

ENES UÇAR

HAZİRAN 2022

ÖZ

CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIK MİRASI ÖRNEĞİ OLARAK SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NE YAKLAŞIM VE MÜDAHALELERİN TARİHİ

UÇAR, Enes

Mimarlık Yüksek Lisans

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Önge

Haziran 2022, 156 sayfa

Cumhuriyet Dönemi'ni yansıtan bir kültürel miras örneği olan Saraçoğlu Mahallesi'nin korunmuşluğunun araştırıldığı bu tez çalışması kapsamında mahallenin 1979 yılında koruma altına alınması ve 1994 yılında satılmasının gündeme ilk gelmesiyle başlayan süreçten, günümüzde devam eden yenileme projelerini ve tüm tartışmaları kapsayan sürece odaklanmış olan bu çalışma, bir koruma tarihi okumasıdır. 1994 yılında mahallenin koruma kararının kaldırılması girişimi sonuçsuz kalmış olsa da bu konu ile ilgili tartışmalar 2013 yılına kadar devam etmiştir. 2013 yılına geldiğimizde bakanlar kurulu kararıyla mahalle afet riskli alan ilan edilerek koruma kararı kaldırılmıştır. Sonrasında ise yoğun tartışmaların, müdahalelerin ve buna karşı mücadelelerin sürdüğü bir süreç sonunda mahalle 2015 yılında tahliye edilmiş, 2018 yılında projelendirilmiş ve 2020 yılında başlayan çalışmalar kapsamında da yenilenmektedir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma tarihinin anlatıldığı bu çalışmada hem satılması ya da yenilenmesini gündeme getiren devlet yetkilileri hem de mahallenin özgün haliyle korunmasının mücadelesini veren başta Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi olmak üzere birçok meslek odası ve STK'nın kamuoyuna yansıyan tüm açıklama ve eylemleri süreç içerisinde takip edilmiştir. Aynı zamanda belge çalışması olan bu tez kapsamında süreçle ilgili tüm paydaşlarla

görülmüş, kimi yöneticilerle röportajlar yapılmış ve yeni projeye ilgili süreç gözlemlenmiştir. Ayrıca yenilenen proje detaylı bir şekilde incelenerek, koruma yaklaşımları açısından değerlendirilmiştir.

Çalışmanın asıl odağı mahallenin 1979 yılında koruma altına alındıktan sonra gerçekleşen korunma süreci olmasıyla birlikte; Cumhuriyet Dönemi mimari atmosferi, Ankara'nın şehir planının gelişimi, mahallenin mimarı Paul Bonatz'ın hayatı, Saraçoğlu Mahallesi'nin genel özellikleri ve mahallenin yapım süreci de araştırılmış ve bugünkü tartışmaların daha objektif bir şekilde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma tarihinin anlatıldığı bu çalışmayla beraber, benzer tehditler yaşayan kültürel miras eserlerinin korunması sürecine ışık tutacak bir mimarlık tarihi anlatısı oluşturulmuştur. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'nin korunması sürecine ve koruma tarihi literatürüne bu çalışmayla, ciddi katkı yapılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Saraçoğlu Mahallesi, koruma, koruma tarihi, kültürel miras, modern mimari miras, Paul Bonatz.

ABSTRACT

HISTORY OF APPROACHES AND INTERVENTIONS TO SARAÇOĞLU NEIGHBORHOOD AS AN EXAMPLE OF REPUBLIC PERIOD ARCHITECTURAL HERITAGE

UÇAR, Enes

Master of Science in Architecture

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Önge

June 2022, 156 pages

Within the scope of this thesis is a conservation history reading which focuses on the process that from started with the preservation of the Saraçoğlu neighborhood in 1979 which is a cultural heritage reflecting the Republican Period, and the sale of neighborhood in 1994 came to the agenda to ongoing renewal projects. Although the attempt to abolish the protection order of the neighborhood in 1994 was inconclusive, discussions on this issue continued until 2013. In 2013, with the decision of the Council of Ministers, the neighborhood was declared a disaster-prone area and the protection order was lifted. At the end of the process of intense discussions, interference and struggle against this condition, the Saraçoğlu neighborhood was evacuated in 2015, projected in 2018 and has renewed within the scope of works started in 2020.

In this study which the conservation history of the Saraçoğlu neighborhood is explained, both the state officials who brought up the sale or renovation of the neighborhood, all statements and actions of non-governmental organizations and many professional chambers reflected to the public were followed. In addition to within the scope of this thesis, were made with a document study, interviewed all stakeholders related to the process, interviewed some managers and the process related to the new project was observed. Besides, the renewed project was examined in detail and

evaluated in terms of conservation approaches. The main focus of the study is the preservation process that took place after the neighborhood was taken under protection in 1979, the architectural atmosphere of the Republican Period, the development of Ankara's city plan, the neighbourhoods' architect Paul Bonatz's life, the general characteristics of the Saraçoğlu neighborhood and the construction process of the neighborhood were also investigated, and it was aimed to evaluate today's discussions in a more objective way.

In this study, the conservation history of Saraçoğlu Neighborhood is explained, and an architectural history narrative has been created that will shed light on the preservation process of cultural heritage artifacts that have experienced similar threats. In addition, it is aimed to make a serious contribution to the conservation process of Saraçoğlu Neighborhood and to the conservation history literature with this study.

Keywords: Saracoglu Neighborhood, cultural heritage conservation, conservation history, cultural heritage, modern architectural heritage, Paul Bonatz.

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecimin her adımındaki takip ve destekleriyle çalışmama çok değerli katkılar sunan, mimarlık mesleğinde bir duayen olarak gördüğüm ve meslek hayatımda idol kabul ettiğim tez danışmanım, değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖNGE'ye, bu süreçte Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili çalışmam konusunda beni teşvik eden ve desteklerini esirgemeyen hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Zeynep UYSAL ÜREY ve Doç. Dr. Aslı ER AKAN'a, öğrenim hayatımda emeği geçen tüm hocalarıma, çalışma arkadaşlarıma, aktardıkları değerli bilgilerle çalışmalarına değer katan TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı Tezcan CANDAN'a, Yönetim Kurulu Üyesi Nihal EVİRGEN'e, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Yönetim Kurulu Üyesi Ömer DURSUNÜSTÜN'e, çalışmalarına sağladıkları katkılardan dolayı Çankaya Belediyesi'nde görevli mimarlara, bilgi edinmem konusunda büyük çaba sarf eden Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkililerine teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda yürüyen, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen değerli dostlarım Muhammet Bahadır HARMAN, Ömer Faruk YAŞAR, Bahadır SİVRİ ve Mazlum SEVİNCEK'e, tezimin düzenlenmesinde yardımcı olan kuzenim Eyyub UÇAR ve Mustafa AKGÜL'e, bugüne kadar olduğu gibi bu çalışma sürecinde de yanımda olan, bilgi ve belge temininde önemli katkılarda bulunan çok kıymetli dayım Faruk AKÇE ve ailesine, en çok da beni bugünlere hazırlayan, yaşamım boyunca varlıklarıyla bana güven veren anneme, babama ve kardeşlerime teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEZDE İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN	
SAYFASI.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I	1
1.1 GİRİŞ.....	1
1.2 TEZ KONUSUNUN ÖNEMİ.....	2
1.3 TEZİN KAPSAMI VE LİTERATÜR ÖZETİ.....	3
1.4 TEZ ÇALIŞMASININ AMACI	6
BÖLÜM II	7
2.1 CUMHURİYET'İN İLANI SONRASI ANKARA'DA MİMARİ ATMOSFER	7
2.2 ANKARA'DA ŞEHİR PLANININ OLUŞTURULMASI VE YABANCI MİMARLARIN FAALİYETLERİ.....	10
2.3 PAUL BONATZ'IN YAŞANTISI VE MİMARİ ÜSLUBU.....	13
BÖLÜM III	19
3.1 SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ	19
3.2 SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NİN YAPIM SÜRECİ.....	24
BÖLÜM IV	34

4.1 TARİHSEL SÜREÇTE SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NİN KORUNMASI.....	34
4.2 SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NDEKİ GÜNCEL UYGULAMALARIN VE ÖNERİLEN PROJENİN DEĞERLENDİRİLMESİ	76
DEĞERLENDİRME	88
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	103
EKLER	111

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Paul Bonatz'ın Türkiye'deki projeleri	16
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Saraçoğlu Mahallesi 1948.....	2
Şekil 2.1: Jansen'in 1932 Yılında tasarladığı Şehir Planı.....	10
Şekil 2.2: Yücel-Uybadin Planı	11
Şekil 2.3: Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü	14
Şekil 2.4: Paul Bonatz İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ders verirken.....	18
Şekil 3.1: Saraçoğlu Mahallesi Haritası	20
Şekil 3.2: Motifli korkuluklar ve cepheler.....	21
Şekil 3.3: Saraçoğlu Mahallesi Cephe ve Plan Çizimi.....	22
Şekil 3.4: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki bloklardan birinin fotoğrafı.....	23
Şekil 3.5: Jansen'in Saraçoğlu Mahallesi Çizimi- 1938.....	26
Şekil 3.6: 1950 yılından Saraçoğlu Yerleşkesine ait bir fotoğraf.....	28
Şekil 3.7: 1946 yılında kütüphane binasının inşasına ait fotoğraf.....	32
Şekil 4.1: Bina kimlikleri söyleşisi-6 duyuru görseli.....	41
Şekil 4.2: Ankara Ticaret Odası'nın Mimarlar Odası'na ziyareti.....	44
Şekil 4.3: “Bir maniniz yoksa size geleceğiz” etkinliği.....	45
Şekil 4.4: Mimarlar Odası'nın Cumhurbaşkanı ziyareti.....	46
Şekil 4.5: Mühendislik Mimarlık Öyküleri-VI kapağı.....	47
Şekil 4.6: “Ankara Haftasonu Gezileri” etkinlik görseli.....	48
Şekil 4.7: Saraçoğlu Mahallesi'nin tahliyesi.....	50
Şekil 4.8: “4 Mevsim Saraçoğlu” etkinlik kapağı.....	51
Şekil 4.9: “Kent Bizim, Mahalle Bizim, Saraçoğlu Bizim, Hepimizin” etkinlik kapağı.....	52
Şekil 4.10: “Ankara'nın Saklı Cenneti Saraçoğlu'nda 5:00 çayına davetlisiniz” etkinliği.....	53
Şekil 4.11: Almanya Büyükelçisi'nin Saraçoğlu Mahallesi ziyareti.....	54
Şekil 4.12: Saraçoğlu Mahallesi yenileme projesi tanıtım toplantısı.....	55
Şekil 4.13: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki kutlama organizasyonu.....	58

Şekil 4.14: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki Dünya Mimarlık Günü dolayısıyla yapılan basın açıklaması.....	59
Şekil 4.15: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki konutlardan birinin içinin fotoğrafı.....	60
Şekil 4.16: Ankara Barosu'nun Saraçoğlu Mahallesi'ndeki basın açıklaması.....	61
Şekil 4.17: Berlin'de gerçekleşen panel.....	62
Şekil 4.18: Saraçoğlu Mahallesi'nde sondaj çalışmaları.....	63
Şekil 4.19: Saraçoğlu Mahallesi'nin brandalarla kaplanması.....	64
Şekil 4.20: Namık Kemal Ortaokulu'nun kapatılması üzerine öğrenci ve velilerin protestosu.....	65
Şekil 4.21: Yeni projede yer aldığı belirtilen yer altı Otoparkı.....	66
Şekil 4.22: İyi Parti heyetinin Mimarlar Odası'nı ziyareti.....	67
Şekil 4.23: TMMOB ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin düzenledikleri toplantı..	71
Şekil 4.24: "Türkiye'nin Modern Miras Gündemi" isimli organizasyonun duyurusu.	72
Şekil 4.25: "Dünden Bugüne Saraçoğlu Mahallesi" isimli sunum duyurusu.....	73
Şekil 4.26: Saraçoğlu Mahallesi'nde gerçekleşen bilirkişi incelemesi.....	74
Şekil 4.27: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje genel görsel.....	77
Şekil 4.28: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje ticari sokak görseli	78
Şekil 4.29: Saraçoğlu Mahallesi sokak görseli.....	78
Şekil 4.30: T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum'un paylaştığı Saraçoğlu Mahallesi görseli.....	79
Şekil 4.31: Saraçoğlu Mahallesi yenileme projesi işlev analizi.....	79
Şekil 4.32: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje sokak görseli.....	81
Şekil 4.33: Saraçoğlu Mahallesi inşaat çalışmalarının başlaması.....	82
Şekil 4.34: Saraçoğlu Mahallesi'nde çalışmaların tamamlandığı otel binası.....	82
Şekil 4.35: Saraçoğlu Mahallesi'nde çalışmaların tamamlandığı otel binası-2.....	83
Şekil 5.1: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje gölet görseli.....	94
Şekil 5.2: Saraçoğlu Mahallesi 1945.....	94

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar

DOCOMOMO	: Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighborhoods of the Modern Movement
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
KORDER	: Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
KVKBK	: Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
MOAŞ	: Mimarlar Odası Ankara Şubesi
ŞPOAŞ	: Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
GYO	: Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UEAFBPP.	: Unutulmayan Eski Ankara Fotoğrafları ve Belgeleri Paylaşım Platformu

BÖLÜM I

1.1 GİRİŞ

Osmanlı devletinin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulması sürecinde Türkiye’de birçok alanda yenilikler ve değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimlerin en önemlilerinden biri de başkent İstanbul’dan Ankara’ya taşınmasıdır. Osmanlı döneminde konumu itibariyle önemli bir kavşak olan 15 ve 16’ncı yüzyıllarda da tiftik ticaretinin merkezi olan Ankara, Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında ticaretin farklı bölgelere kayması sebebiyle önemini yitirmiş küçük bir Anadolu kenti olmuştur. Ankara’nın başkent olarak kabul edilmesi ve Cumhuriyet’in ilanı sonrası Ankara, Türkiye Cumhuriyeti’nin merkezi olmuş, bütün kamu kurumları Ankara’da kurulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte Ankara’nın nüfusu hızla artmaya başlamış ve beraberinde konut sorunları ortaya çıkmıştır. Başkent’in hem şehir planı hem de konut sorunlarıyla ilgili olarak devletin ileri gelenleri, Cumhuriyet’in ilanı sonrası birçok çalışma yaptırmış, başta başkent Ankara olmak üzere birçok kente mimari bir kimlik kazandırmaya çalışmışlardır. Bu kapsamda Ankara’da toplu konut yapımı hem desteklenmiş hem de devlet eliyle yapılmak istenmiştir (Çoban 2012: 76-83). Saraçoğlu Mahallesi de bu dönemde yapılmış olup, Türkiye Cumhuriyeti’nde devlet eliyle yapılmış ilk toplu konut projesidir. Ayrıca Cumhuriyet sonrası dönemde alanında yetişmiş mimarların yanısıra yurtdışından birçok mimar getirilmiş ve birçok önemli eser bu mimarlara yaptırılmıştır. Saraçoğlu Mahallesi de bu mimarlardan Alman Mimar Paul Bonatz’a yaptırılmıştır. Saraçoğlu Mahallesi, yapıldığı dönem, devlet eliyle yapılan ilk toplu konut olması, mimarı ve günümüze kadar büyük ölçüde korunabilmiş olması sebebiyle çok önemli bir mirastır.

Ankara şehrinin merkezinde konumlanan ve çevresinde önemli devlet binalarının bulunduğu önemli bir konumda yer alan Saraçoğlu Mahallesi, 1979 yılında alınan karar sonucunda 1. Derece kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş ve yasal olarak koruma altına alınmıştır. 1994 yılında koruma kararının kaldırılması ve ardından

yıkılması ya da satılması gündeme gelen mahalle sonrasında da benzer şekilde yıkılma tehditleriyle karşı karşıya kalmıştır. 2013 yılında riskli alan olarak kabul edilen Saraçoğlu Mahallesi, bu karar sonrası başlayan süreçte önce boşaltılmış, sonrasında mahalleyi içine alan yeni bir koruma projesi kapsamında 2020 yılından itibaren bazı uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Yapılan bu uygulamalarla Saraçoğlu Mahallesi'nin geleceği ile ilgili toplumda oluşan ciddi endişeler, yeni bir koruma sorununun varlığına işaret etmektedir.

1.2 TEZ KONUSUNUN ÖNEMİ

Cumhuriyetin ilk toplu konutu olarak, 1944 yılında inşa edilen Saraçoğlu Mahallesi, birçok yönden korumaya değer bulunmuş ve Kentsel SİT Alanı olarak ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Saraçoğlu Mahallesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumsal tarihinin tanığıdır. Mahalle, devlet memurları için yapılan ilk toplu konut olmasının yanında Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan konutlar arasında yapıldığı şekliyle korunabilmiş, Cumhuriyet dönemi mimarisinden izler taşımakta olan modern mimarlık mirasının nadir örneklerindedir. Ayrıca Cumhuriyet Dönemi'nde ülkemize gelen yabancı mimarlardan olan Paul Bonatz tarafından tasarlanmış olması da mahalleyi önemli kılmaktadır.

Şekil 1.1: Saraçoğlu Mahallesi 1948 (Url-1)

Saraçoğlu Mahallesi daha önce pek çok akademik çalışmanın doğrudan veya dolaylı olarak konusu olmuş, yapılmış olan çalışmalarla ilgili bilgi 1.2 kısmında verilmiştir. Bu durum, bu tez çalışmasında seçilen konunun önemini belirtmesi bakımından dikkate değerdir. Ayrıca 1994 yılından günümüze kadarki süreçte Saraçoğlu Mahallesi'nde rant unsurunun dikkate alındığını düşündüren bazı müdahaleler yapılmak istenmektedir. Kimi zaman koruma kararı iptal ettirilmek istenirken kimi zaman mahallenin konut niteliğini değiştirecek planlar hazırlatılarak mahallenin özgün haline müdahale yapılmak istenmektedir. Günümüze kadar büyük ölçüde korunabilmiş olan Saraçoğlu Mahallesi, 2019 yılında hazırlanan koruma amaçlı planlar kapsamında yenilenmektedir. Meslek odaları bu müdahaleleri eleştirmekte ve bununla ilgili mücadele vermektedir. Bu çalışmada, Saraçoğlu Mahallesi'ne yapılan müdahaleler gözlemlenip, gelişen güncel süreçle ilgili bilgi ve belgeler toplanarak, daha önce yapılmış akademik çalışmaların da yardımıyla bu alanın koruma mücadelesinin, geçmişten günümüze ulaşan süreçte analizi yapılmaya çalışılmıştır.

1.3 TEZİN KAPSAMI VE LİTERATÜR ÖZETİ

Hazırlanan çalışma Saraçoğlu Mahallesi'ni korumaya ve dönüştürmeye yönelik yaklaşımların incelendiği koruma tarihi kapsamında düşünülebilecek bir çalışmadır. Bunun yanı sıra Ankara kenti ile ilgisi bakımından kent tarihi çalışmaları kapsamında da değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, başlangıçta Cumhuriyet Dönemi ile başlayan ve Saraçoğlu Mahallesi'nin yapımına kadar olan süreçteki mimari ortam ve yabancı mimarların katkıları anlatılmıştır. Bununla birlikte Ankara kentindeki planlama çalışmaları incelenmiş ve Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı Paul Bonatz'ın özellikle Türkiye yılları olmak üzere hayatı incelenmiştir. Sonrasında mahallenin yapım süreci ve genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca mahallenin yapımı ve devamındaki süreçteki mahalleyle ilgili tartışmalar incelenmiştir. Tezin diğer kısmında mahallenin 1979 yılında koruma altına alınma sürecinden başlanarak günümüze kadar olan süreçteki koruma tarihi ele alınmış, mahalleyle ilgili uygulanan yenileme projesiyle ilgili tartışmalar incelenmiştir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin yapıldığı dönemdeki gazete ve dergi kupürlerine, mahalleyle ilgili yazılara, resimlere ulaşılmıştır. Mahallenin günümüze kadar devam

eden koruma süreçleriyle ilgili haber yazılarına ulaşılmıştır. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma kurul kararlarına ve TBMM'de Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili görüşülen oturumların tutanak ve detaylarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte mahallenin güncel koruma amaçlı imar planına, bu planın raporuna ve uygulanan projenin görsellerine ulaşılmıştır. Alanın değişim ve dönüşüm sürecinde alana yapılan müdahalelerle ilgili hem kurumlardan yöneticilerle hem de müdahaleleri eleştiren sivil toplum kuruluşlarının yöneticileriyle röportajlar ve görüşmeler yapılmış ve sürecin canlı kaynaklarına da tezde yer verilmiştir.

Bu çalışma kapsamında Saraçoğlu Mahallesi ve Cumhuriyet Dönemi Mimarlığıyla ilgili birçok kaynak incelenmiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili 2012, 2014, 2018 ve 2019 yıllarında hazırlanmış dört önemli tez çalışması bulunmaktadır ve yapılan bu çalışma söz konusu tezlerin çıkarımları ve katkıları üzerinden ileriye taşınmıştır. Zeynep Tanrıverdi'nin 2012 yılında hazırladığı "Ankara Saraçoğlu Mahallesi Tarihsel Çevre Çözümlemesi Korunması ve Örnek Yapı Bloğu Restorasyonu" tezinde mahallenin yapılışı ve mimarı detaylıca incelenmiş olup sonrasında mahallede yer alan bir bloğun restorasyonu için öneride bulunulmuştur. Duygu Tekin'in 2014 yılında hazırladığı "1945'ten Bugüne Saraçoğlu Memur Evleri Yerleşkesi" tez çalışmasında Saraçoğlu Mahallesi detaylıca incelenmiş olup mahallenin neden korunması gerektiği incelenmiştir. Havva Nur Başağaç'ın 2018 yılında hazırladığı "Saraçoğlu Neighborhood: Past, Present and Perspectives for the Future" tezinde ise mahallenin tarihi ve önemi benzer şekilde araştırılmış, Ankara kentinde mahallenin gelişimi incelenmiş ve mahallenin koruma kararının kaldırıldığı süreçte ne gibi ilkeler ışığında mahallenin yenilenmesinin doğru olacağı araştırılmıştır. Son olarak Meltem Gökçe Pehlivan'ın 2019 yılında hazırladığı "Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kendini Koruyan Kent Olgusu: Ankara Saraçoğlu Mahallesi Örneği" tezinde mahalleyi sosyokültürel sürdürülebilirlik kavramı üzerinden ele almış ve mahallenin sürdürülebilir bir şekilde korunabilmesi için kullanıcılarının ne kadar önemli olduğu incelenmiştir. Hazırlanan bu tez çalışmasında ise diğer tezlerden farklı olarak, Saraçoğlu Mahallesi'nin korunma mücadelesi incelenmiş, mahallenin dönüşüm süreci takip edilerek süreç dökümü yapılmıştır.

Saraçoğlu Mahallesi'nin korunması sürecinde en aktif rol oynayan STK'lar; TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara

Şubesi ve Namık Kemal Mahallesi'ni Koruma ve Yaşatma Derneği olmuştur. Bu STK'lar başta olmak üzere Saraçoğlu Mahallesi'nin korunması sürecinde mahalleyle ilgili ya da mahallede yapılan her türlü etkinlik, protesto, basın açıklaması ve çalışmalar gözlemlenmiş ve tarihsel sürece eklenmiştir. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan ile Yönetim Kurulu Üyesi Nihal Evirgen, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Ömer Dursunüstün ve Namık Kemal Mahallesi'ni Koruma ve Yaşatma Derneği Başkanı Gül Merttürk ile süreç içinde iletişim halinde kalınarak sürece dahil olunmuştur. Ayrıca Nihal Evirgen ve Ömer Dursunüstün ile röportaj yapılarak kaynak oluşturulmuştur. Bununla birlikte isimlerinin paylaşılmasını istemeyen T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'ndan daire başkanlarıyla ve Projeyi yürüten Emlak Konut GYO yetkilileriyle görüşülmüştür. Ayrıca hem mahallenin yıkım sürecinde hem de yeni proje yapılırken ki süreçte mahallede ve çevresinde yaşayan insanların röportajlarına ulaşılmıştır.

Diğer taraftan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi gibi Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma sürecine müdahil kamu kuruluşlarından hem resmi yazıyla hem de bireysel başvurularla hem görüşmeler yapılmış hem de Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Belediyelere yapılan başvurular sonucunda Saraçoğlu Mahallesi'nin 1/1000 koruma amaçlı imar planına ve bu planın raporuna ulaşılmıştır. Bakanlıktan ve koruma kurulundan yetkililer Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili bilgi ve belgenin paylaşılmasına izin verilmediğini bildirerek herhangi bir bilgi ve belge paylaşımında bulunmamışlardır. Özellikle uygulanmakta olan projenin çizim ve detayları talep edilmiş fakat bu kurumlardan olumlu bir cevap alınamamış ve projeye ulaşılamamıştır.

Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma tarihinin ve güncel çalışmaların değerlendirildiği tezde konu genelden özele doğru incelenmiştir. Konunun doğru incelenmesi için alanın geçmişinin bilinmesinin önemli ve gerekli olduğu düşüncesiyle ilk olarak Cumhuriyet'in ilanı sonrası Ankara'daki mimari atmosfer, Ankara'da şehir planının oluşturulması ve yabancı mimarların faaliyetleri incelenmiştir. Buna ilave olarak mahallenin mimarı Paul Bonatz'ın yaşantısı ve mimari üslubu incelenmiştir. Daha sonra mahallenin yapım süreci ve genel özellikleri

anlatılmıştır. Sonrasında ise Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma altına alınmasıyla başlayan süreçteki koruma tarihi ve bu süreçteki tartışmalar incelenmiştir. Devamında ise bu koruma tarihi sürecinin sonunda uygulamaya başlanan proje incelenmiştir. Son olarak bu süreç ve tartışmalar değerlendirilmiştir.

1.4 TEZ ÇALIŞMASININ AMACI

Tezde 1944 yılında Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan ve Türkiye'nin ilk toplu konutu olan Saraçoğlu Mahallesi araştırılacaktır. 1979 tarihinde koruma altına alınan Saraçoğlu Mahallesi 1994 yılı ve sonrasında yapılan girişimlerle birçok kez koruma kararı kaldırılarak yıkılmak istenmiştir. 2019 yılında başlayan süreçte ise mahalle yeni bir koruma planıyla değiştirilip dönüştürülmeye başlanmıştır. Diğer taraftan meslek odaları ve dernekler ise bu yapılan müdahaleleri eleştirmekte ve müdahalelerin bir an önce durdurulmasını amaçlamaktadır. Bu tezde de Saraçoğlu Mahallesi'ne uygulanmak istenen bu değişim ve dönüşüm süreci ve bu sürece karşı olan tepkiler incelenmiş ve bu tartışmalarla ilgili temin edilebilen tüm bilgi ve belgeler kayda geçirilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı; Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarlık tarihi, Cumhuriyet mimarlığı tarihi ve Ankara kent tarihi bakımından önemini göz önünde bulundurarak, Saraçoğlu Mahallesi'ni dönüştürmeye çalışan tutum ve yaklaşımların bu dönüşüm sürecine yapılan eleştirilerin yer aldığı bir süreç dökümü yapmak ve inceleme yapmak, bunun akabinde Saraçoğlu Mahallesi'nin korunmuşluk durumu ve korunabilirliğiyle ilgili yorum ve öngörülerde bulunmaktır.

BÖLÜM II

2.1 CUMHURİYET'İN İLANI SONRASI ANKARA'DA MİMARİ ATMOSFER

Ankara'nın tarihi milattan öncelere dayanmakta olmasına rağmen 16.yy öncesi hakkında bilgiler daha sınırlıdır. Ankara, bulunduğu konum itibariyle Anadolu'nun merkezinde yer almakta aynı zamanda da ticaret yollarının da kesişim noktasındadır. Ankara; Hititler, Frigler gibi önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve çok önemli yolların kesişimi konumunda yer alan bir merkez olmuştur. Ankara'nın jeopolitik konumu itibariyle merkezde bulunması ve önemli yolların kavşak noktası olması dolayısıyla sıkça el değiştirmiş ve bunun sonucu olarak da birçok kez yağmalanmış, yakılıp yıkılmıştır. Birçok kez yakılıp yıkılan şehir aynı şekilde birçok kez de yeniden inşa edilmiştir. Bundan dolayı da Ankara'nın geçmişine ait tarihi yapıların birçoğu günümüze ulaşamamış, bu dönüşüm sürecinde yıkılmış ya da tarihi özelliklerini kaybedecek ölçüde müdahalelere maruz kalmıştır (Tunçer 2001: 25-40).

Osmanlı Devleti'nin güçlendiği 15 ve 16'ncı yüzyıllarda Ankara da en parlak zamanlarını yaşamıştır. Konumu itibariyle önemli bir yerde olan şehir zamanla ticaret ve üretimin yapıldığı bir merkeze dönüşmüştür. Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisindeki en önemli jeopolitik konuma sahip şehirlerden biri olan Ankara hem askeri hem de ticari olarak da Osmanlı Devleti'nin önemli merkezlerinden biri olmuştur (Tunçer 2001: 25-40). 1838'e kadar Ankara'daki üretim ve ticaret faaliyetleri artarak devam etmiştir. 1838 yılında yapılan ticaret antlaşması ile birlikte Osmanlı Devleti'nin ekonomisi büyük bir darbe almıştır. Bu anlaşmadan sonra önemli bir ticaret şehri olan Ankara'da önemini yitirmiştir.

Osmanlı'nın başkentinin İstanbul'dan taşınarak Anadolu şehirlerinden birinin yeni başkent olarak yapılması görüşü 1910'lu yıllarda dile getirilmeye başlanmıştır.

Fakat mevcut başkent İstanbul'un geçmişi, nüfusu, konumu gibi avantajlarından dolayı başkent in taşınması sürekli ertelenmiştir. Daha sonra İstanbul'un işgale uğramasından sonra devleti buradan yönetmek mümkün olmamış ve başkent in taşınması zorunlu hale gelmiştir. Atatürk'ün Samsun'a çıkışı ve akabinde yapılan kongrelerle İstanbul'un başkent fonksiyonu giderek Ankara'ya kaymış ve 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara gayri resmi olarak başkent olmuştur. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un resmi olarak işgal edilmesiyle Ankara tamamıyla merkez olmuştur. Sonrasında 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin Ankara'da toplanması Ankara'nın önemini arttırmıştır. Sonrasında ise Cumhuriyetin ilanından hemen önce 13 Ekim 1923'te Ankara resmi olarak başkent ilan edilmiş ve ardından 29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet ilan edilmiştir (Tanrıverdi 2012: 5-6). Ankara'nın başkent olması ile birlikte küçük ve fakir bir Anadolu kenti yoğun uğraşlar sonucu sıfırdan kurularak modern bir şehir oluşturulmuştur (Pehlivan 2019: 95).

Cumhuriyet öncesi dönemin mimari atmosferi incelendiğinde; Osmanlı Devleti'nin zayıflamasıyla birlikte mimarlık dahil birçok alanda zayıflamalar görülmüştür. 1839 yılındaki Tanzimat Fermanı ile birlikte batılılaşma müzik, edebiyat, mimarlık ve sanat gibi her alanda etkisini göstermiştir. Osmanlı Devleti'nde yer alan ve bu döneme kadar mimar yetiştiren Hassa Mimarları Ocağı bu dönemde ortaya çıkan mimarlık akımlarına ve mimari problemlere çözüm üretmede yetersiz kalmıştır. Bundan dolayı yabancı mimarlara ve batı tahsili almış mimarlara bu dönemde ilgi artmıştır. Sonrasında sarayın da batıya ve bu mimariye ilgi duymasıyla birlikte batılı mimari eserler oldukça artmıştır (Yavuz 1976: 9-33).

20. Yüzyılın başlarında milliyetçiliğin artmasıyla birlikte mimaride ulusçu bir yaklaşım hâkim olmuştur. Neoklasik Türk Üslubu ya da Birinci Ulusal Mimarlık olarak adlandırılan bu dönemde mimaride yerel bir mimari oluşturulmak istenmiştir. Bu dönemde batıda sıklıkla neoklasik eklentiler kullanılmaktaydı, birinci ulusal mimarlık akımı aslında bu duruma karşı olsa da yine benzer şekilde eklentiler kullanılmıştır. Birinci ulusal mimarlık döneminde mimari yapılarda özellikle Türk Mimarisi'ne ve Osmanlı'ya ait eklemeler sıklıkla kullanılmıştır (Acer 2021: 1-3). Avrupa'da eğitim almış olan Mimar Kemalettin ve Mimar Vedat bu akımın önde gelen mimarlarından dır. Birinci ulusal mimarlık akımı mimarlarının birçoğu mimarlık eğitimini yurt dışında ve batılı tarzda almıştırlar. Buna rağmen Osmanlı tarzında

mimari elemanlarla eserler oluşturmuşlardır. Bu akımın etkileri çoğunlukla bu dönem ki kamusal yapılarda görülmektedir (Sözen 1996: 13-38). Ayrıca Afife Batur'a göre bu dönemde; büyük yapılar, yeni yapı teknikleri, simetrik yapılar, Osmanlı'dan kalma formlar, sütun ve kemer gibi elemanlar bu dönemin belirgin özellikleri olmuştur (Batur 2005, Aktaran Can Bilge 2017: 57). Osmanlı Dönemi'nin sonlarında ortaya çıkan akım 1930'lara kadar etkisini göstermiş ve devletinde desteğiyle İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere birçok şehirde etkisini göstermiştir. Hatta bir ara şahıslarında milli üslupla yapı yapmalarını zorunlu kılacak kanunların çıkarılması dahi görüşülmüştür (Aslanoğlu 2001: 31).

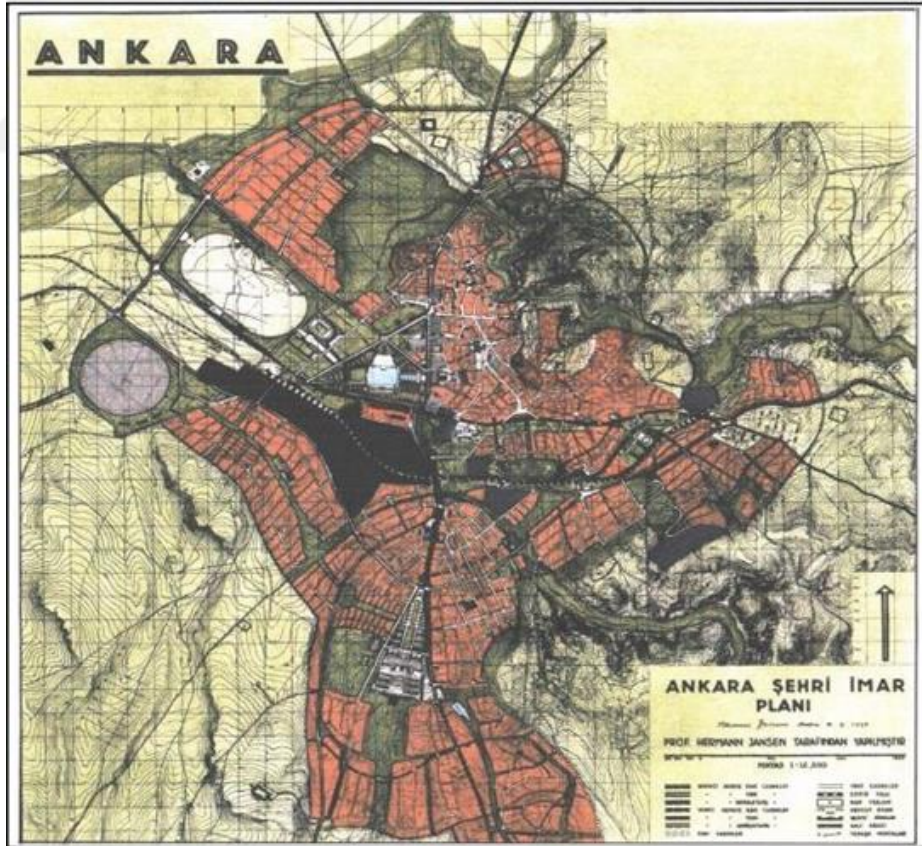
1927 yılında hükümetin politikalarının değişmesi, batıya dönük politikalara geçilmesiyle birlikte Osmanlı Mimarisi etkisindeki tüm görüşler bastırılmış, bu durum mimariyi de önemli ölçüde etkilemiştir. Ayrıca birinci ulusal mimarlığın öncülüğünü yapan Mimar Kemalettin'in 1927 yılında hayatını kaybetmesi de bu akımın sembolik bitişi olarak görülmüştür (Can Bilg, 2017: 59-60). Bu politika değişikliği ve batıya olan ilgiyle birlikte bu dönemde yabancı mimarlar etkin olmaya başlamıştır. Mimarlık eğitiminde de etkili olan yabancı mimarlar buna paralel olarak mimari üretimde etkinliklerini daha da arttırmışlardır. Bir süre sonra özellikle kamu yapılarının neredeyse tamamının yabancı mimarlara yaptırılması üzerine mevcut mimarlardan ciddi eleştiriler gelmiş ve uzun bir süre bu tartışmalar devam etmiştir. Devletin batıya yönelik politikaları sebebiyle hem yerli hem de yabancı mimarlar Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi eklentilerden kaçınmaktadırlar. Bu dönem yapılarında özellikle işlevsellik ön plana çıkmıştır. Birinci Ulusal Dönemin aksine sade cepheler öne çıkmıştır (Sözen 1996: 13-39).

Birinci Ulusal Mimarlık akımı sonrasında yaşanan geçiş sürecinin devamında 1939 yılında ikinci dünya savaşının başlamasıyla ekonomik sıkıntılar dünya genelinde baş göstermiştir. Ekonomik sıkıntı ve hammaddeye ulaşım sıkıntıları mimariye etki etmiş ve yerel malzeme kullanımı özellikle Avrupa'da popülerleşmiştir. Türkiye'de de hammadde temininin zorlaşması sebebiyle benzer şekilde yerel malzeme kullanımı yaygınlaşmıştır (Tekin 2014: 4-5). 1940 sonrası bu dönem için "İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi" olarak dile getirilen bu dönemde de yabancı mimarların etkinliği devam etmiştir. Emin Onat, Sedad Hakkı Eldem ve Paul Bonatz gibi yerel malzemenin kullanımını önemseyen mimarlar bu dönemde öne çıkmıştır. Yerel malzemenin

kullanımının yanında bu dönemde eski Türk konut özellikleri de bu akımda belirleyici olmuştur (Sözen 1996: 63-71). Anıtkabir ve Saraçoğlu Memur Evleri gibi önemli eserler bu dönemde yapılmıştır.

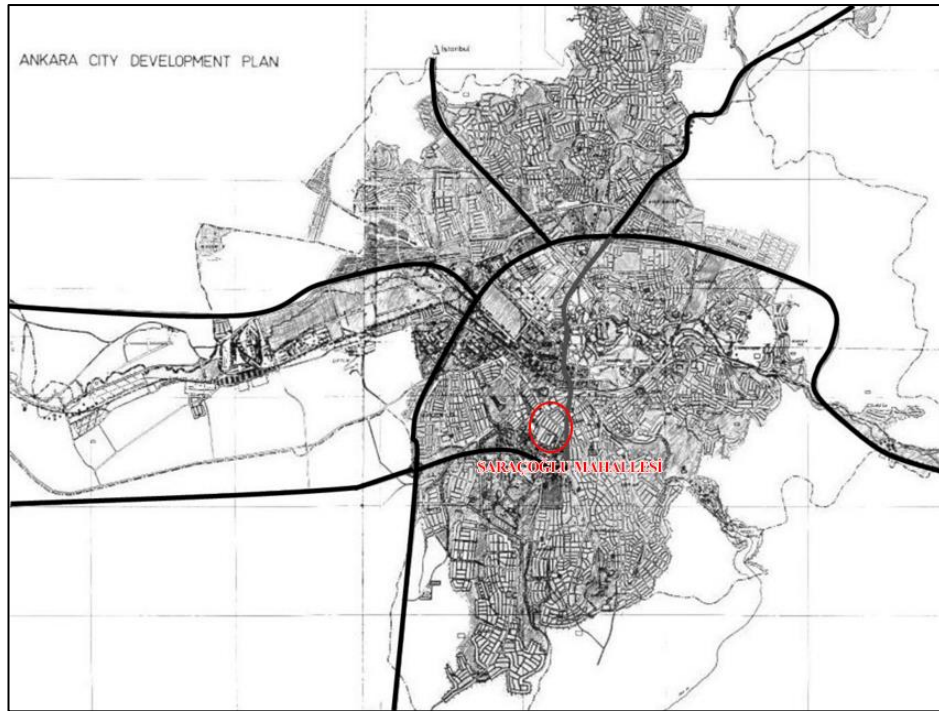
2.2 ANKARA'DA ŞEHİR PLANININ OLUŞTURULMASI VE YABANCI MİMARLARIN FAALİYETLERİ

Ankara başkent olana kadar burada herhangi bir imar çalışması yapılmamıştır. Ankara başkent olduktan sonra nüfusun hızla artacağı ve şehirdeki yapı ihtiyacının artacağı göz önüne alınarak imar planları hazırlanmıştır. Bu dönemde yurtdışından mimarların gelmesiyle birlikte yabancı mimarlar şehir planları ile ilgili çalışmalarda da aktif rol almışlardır. 1924 yılında Ankara şehri için hazırlanan ilk imar planı olarak Lörcher planı kabul edilmiştir. Daha sonra bu plan şehrin büyüme hızına yetişemeyince yeni bir imar planı için yarışma açılmış ve Hermann Jansen'in planı seçilmiştir (Şekil 2.1) (Tekin 2014: 11).

Şekil 2.1: Jansen'in 1932 Yılında tasarladığı Şehir Planı (Url-2)

Jansen'in hazırladığı imar planında kuzey-güney ve doğu batı yönünde iki ana aks oluşturulmuş ve şehrin merkezi Atatürk Bulvarı- Çankaya aksı ve ona dik Ulus Yenişehir aksı olarak planlanmıştır. Özellikle kalede ve ulus bölgesinde yer alan eski yerleşim yerlerinin korunması amaçlanarak yeni yapıların Atatürk Bulvarı'nın alt kısımlarına yapılması planlanmıştır. Jansen'in planı genel itibariyle işlevlere göre ayrılmış bölgelerden oluşmaktadır. Atatürk Bulvarı üzerinde yapılacak olan yeni yerlerin yönetim birimleri olarak işlevlendirilmesi planlanırken, Ulus bölgesinde ise ticaret alanlarının devam etmesi planlanmıştır (Batur 2007, Aktaran Pehlivan 2019: 95). Jansen'in planında yeni yapılacak olan Atatürk Bulvarının iç kısımlarında ise ızgara bir plan düşünülmüş ve bu bölgelere konutların yerleştirilmesi planlanmıştır. Konutlarda statü ve meslek gruplarına göre ayrılarak, farklı bölgelere yerleştirilmiştir. Bununla beraber Jansen konut, ticaret ve yönetim gibi ayrı bölgeleri yeşil akslarla ayırarak bu bölgeleri sosyal alan olarak düşünmüştür. Jansen'in hazırlamış olduğu planda Ebenezer Howard'ın bahçeşehir konseptinden etkilendiği söylenebilir. Bu yaklaşımda olduğu gibi Ankara'yı da bahçeli evlerden oluşan bir şehir olarak planlamak istediği düşünülmektedir (Akcan 2009: 358-366).

Şekil 2.2: Yücel-Uybadin Planı (Url-3)

1950'lere gelindiğinde şehrin nüfusunun öngörülenin ötesinde artmasıyla birlikte Jansen'in planı da yetersiz kalmıştır. Hızla gelişen başkentte konut talebi de çok hızlı bir şekilde artınca bu talep karşılanamamış ve bu duruma köyden kente göç olgusu da eklenince gecekondulaşma sorunu ortaya çıkmıştır. Bu ve bunun gibi nedenlerle Jansen'in imar planına da bir süre sonra uyulamamıştır. Yeni bir imar planıyla bu sorunların önüne geçmeyi hedefleyen Ankara İmar Müdürlüğü uluslararası bir yarışma düzenlemiştir. Yarışmayı Raşit Uybadin ve Nihat Yücel'in çizdikleri plan (Şekil 2.2) kazanmış ve 1957 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu imar planında da şehrin büyüme yönleri, ana akslar ve yeşil alanlar gibi temel kararlar önemsenmiştir. Şehrin kuzeye doğru büyümesi uygun görülmüştür (Tanrıverdi 2012: 11-12). Daha sonra 1970'ler itibariyle İmar ve İskân Bakanlığı tarafından kurulan Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu Ankara'nın imar planlamasını ve uygulamasını üstlenmiş ve Ankara'da metropoliten ölçekte plan çalışmalarını başlatmıştır. 1982 yılında onaylanan 1990 Ankara Nazım Planı'nı ortaya çıkarmıştır. Sonrasında 1985 ve 1998 yıllarında iki farklı plan çalışması yapılmış fakat uygulamaya geçilmemiştir.

Cumhuriyetin ilanı sonrasında başta Ankara olmak üzere şehirlerde nüfus hızla artmaktadır ve bunun sonucunda da yeni yapılara ihtiyaç duyulmaktadır. O dönemde mimar sayısının ihtiyacı karşılayamayacak kadar az olması sebebiyle ve uluslararası bir mimari oluşturma düşüncesiyle yurt dışından birçok mimar davet edilerek birçok proje yaptırılmıştır. Bruno Taut, Hemann Jansen, Ernst Egli, Theodar Jost, Paul Bonatz gibi mimarlar gelerek Cumhuriyet Dönemi mimarisini doğal bir sonuç olarak etkilemiştir. Çoğunlukla "Orta Avrupa-Viyana" ekolüne sahip olan bu mimarlar Türk mimarlığında süsten kaçınarak klasik biçimciliği yansıtan eserler vermişlerdir (Aslanoğlu 2001: 27).

Yabancı mimarların çalıştırılması birçok kesim tarafından eleştirilmiştir. Diğer taraftan şehirlerin kontrolsüz büyümesinin önüne geçmek ve milli bir mimari oluşturabilmek için hızlı kararlar almak gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kadar hızlı bir şekilde adım atılmasının yanında mimaride stile yeterince önem verilmediğinin çünkü buna zaman kalmadığının da bilincinde olarak hızlı bir şekilde ihtiyaçlar karşılanmıştır (Eldem 1939: 220-223).

2.3 PAUL BONATZ'IN YAŞANTISI VE MİMARİ ÜSLUBU

Mimar Paul Bonatz, Saraçoğlu Mahallesi'nin tasarımcısıdır. Bonatz'ın yaşamı, mimari üslubu ve özellikle Türkiye'deki yılları hakkında bilgi verilmesi bu çalışma için gerekli ve önemlidir. Bonatz 1877 yılında Almanya'nın Alsace-Lorraine bölgesinde doğmuştur. Babası memur olan Bonatz'ın kardeşi Karl'da mimardır ve Berlin şehrinde bir dönem baş planlamacı olarak görev yapmıştır. Bonatz, Münih Teknik Üniversitesi'nde mimarlık bölümünü bitirmiş, daha sonra katıldığı bir yarışmayı kazanarak Mimar Theodor Fischer'in yanında çalışmaya başlamıştır. Fischer'in mimaride en önem verdiği yaklaşım; geleneksel formlar ve el işçiliğidir. Uzun bir süre Fischer'in yanında çalışan Bonatz, Fischer'den çok etkilenmiş ve onun gibi geleneksel formları çok sık kullanmıştır (Tekin 2014: 5-6).

Bonatz meslek hayatında ilk eserlerinde genelde neoklasik üslup kullansa da kimi zaman modern tarzda da denemeler yapmıştır. Henkell Şirket Binası ve Hannover Belediye Binası gibi yapılarında neoklasik tarzı kullanırken sonrasında yaptığı Stuttgart Tren İstasyonu projesinde modern tarz daha ağır basmaktadır. Aslında buradan da anlaşıldığı üzere Bonatz mimari anlamda bir arayış içindedir. Zamanla daha fazla yapı tasarlayan Bonatz, yapılarını kendine özgü bir tarzda "amaca özgü" diye adlandırdığı tarzda yapmaktadır. Konut yapılarında geleneksel formları tercih ederken kamu yapılarında ise modernleşmiş klasik bir tarzı tercih etmektedir. Bonatz, mimarlık mesleğinin yanında bir yandan da üniversitede dersler de vermektedir. Stuttgart Politeknik Üniversitesi'nde profesör olan Bonatz, burada da meslek hayatındaki ikilemleri sürdürmekte ve modern ile geleneksel arasında seçim yapamamakta ve ikisinin harmanlanması gerektiğini savunmaktadır. Bonatz, gelenekselcileri dışı kapamak, modern üslubu ise geçmişten kopuk bulmaktadır. Birçok köprü ve yapı yapan Bonatz nazilere de birçok proje çizmiş ve bu sebeple de çok eleştirilmiş, sonrasında Türkiye'den gelen davetler sebebiyle Türkiye'ye gelmiştir (Suda 1996: 13-18).

Paul Bonatz, Türkiye'yle ilk olarak 1919 yılındaki Türk-Alman Dostluk Yurdu Yarışması dolayısıyla ilişki kurmuştur. Sonrasında ise Türkiye'de çeşitli projelerde görev almış, kimi projelere danışmanlık yapmış kimi zamanda Anıtkabir Projesi gibi önemli projelerde jüri üyesi olarak görev yapmıştır. O dönemde yapılan birçok eserin yarışma jürilerine katılmış ve fikir önerileriyle projeleri yönlendirmiştir (Can Bilge

2017: 131-256). Ankara İmar Bürosu başkanı Kemali Söylemezoğlu'yla yakın dost olması sebebiyle sürekli Ankara'ya davet edilen Bonatz, Burada da birçok proje yapmıştır. Bonatz'ın üslubuyla, Türkiye'ye geldiği yıllarda Türkiye'de yaygın olan ikinci ulusal mimarlık üslubunun birbirine uygun olması nedeniyle Bonatz'ın projeleri Türkiye'de kolaylıkla kabul görmüştür. Bonatz'ın Türkiye'de yaptığı eserler arasında Saraçoğlu Mahallesi, Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü Binası (Şekil 2.3), Ankara Devlet Opera ve Bale Binası'nın dönüştürülmesi gibi örnekler vardır. Ayrıca Bonatz bir dönem İstanbul Teknik Üniversitesi'nde derslere de girmiştir (Can Bilge 2017: 169-270).

Şekil 2.3: Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü (Url-4)

Paul Bonatz'ın Türkiye'deki ilk ciddi işi Anıtkabir yarışması olmuştur. 1 Mart 1941'de duyurulan Anıtkabir yarışmasının duyurulmasıyla birlikte Kemali Söylemezoğlu, Bonatz'a yazdığı mektupta Bonatz'ın da yarışmaya bir öneri sunmasını istemiştir. Bonatz'da bu mektuba cevabında, Almanya'daki işlerinin yoğun olduğunu fakat bu önemli proje için bir proje hazırlamak istediğini dile getirmiş ve sonrasında yarışma için bir öneri proje hazırlamıştır. Fakat projesini teslim etmeden önce Bonatz'a dönemin başbakanı Refik Saydam, Berlin Konsolosluğu aracılığıyla bir mektup göndermiş ve Anıtkabir yarışmasının jüri heyetine davet edildiği bildirilmiştir. Bunun üzerine Bonatz, katılımcı olarak hazırladığı projeyi göndermeyerek yarışmaya jüri olarak katılmıştır. Bonatz günlüğünde, bu yarışmaya başbakan tarafından davet edilmesinin sebebi olarak; öğrencileri Kemali Söylemezoğlu, Sabri Oran, Arif Hikmet Holtay ve Mithat Yenen'in vesile olduklarını belirtmektedir. Aynı zamanda Bonatz'ın öğrencisi Arif Hikmet Holtay'da yarışma jüri heyetinin içinde yer almaktadır. 49 projenin katıldığı yarışmada Emin Onat ve Orhan Arda'nın projesi birinci seçilmiştir. Fakat jürinin raporuna göre projenin uygulanabilmesi için çeşitli düzeltmelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu süreçte Paul Bonatz başkanlığında bir heyet kurularak proje müellifleriyle beraber çalışılarak proje son haline getirilmiştir. Bu heyette Bonatz'a Sedat Hakkı Eldem ve Bayındırlık Bakanlığı'ndan bürokratlar eşlik etmiştir (Can Bilge 2017: 164). Bonatz Anıtkabir yarışmasına hem bir proje tasarlamış hem jüri üyeliği yapmış hem de uygulanan projeye danışmanlık yapmıştır.

Paul Bonatz Türkiye'de görev aldığı ve tasarladığı projeler bir yana bir süre Maarif Vekaleti İmar Bürosu Müşavirliği görevini de yürütmüştür. Anıtkabir yarışması sonrasında 1943 yılında müşavirlik görevine getirilen Bonatz'ın bu göreve getirilmesindeki en önemli etmenlerden biri aynı zamanda Bonatz'ın öğrencisi olan İmar Bürosu Başkanı Kemali Söylemezoğlu olmuştur. Bu görevi yürüttüğü süreç boyunca Bonatz, Ankara ve İstanbul Üniversitelerinin çeşitli fakülte binaları dahil birçok sanat okulu projesinde danışman olarak çalışmıştır (Can Bilge 2017: 175). Bununla beraber sadece Ankara ve İstanbul'da değil Türkiye'nin birçok şehrinde yapılan çeşitli kamu binalarının yarışma jüri heyetlerinde yer almış ve birçok projeye danışmanlık yapmıştır.

Tablo 2.1: Paul Bonatz'ın Türkiye'deki projeleri (Can Bilge 2017: 316-339)

Yıl	Projenin Adı	Projenin Konumu	Projenin Türü
1916	Türk-Alman Dostluk Yurdu	İstanbul	Yarışma Projesi
1941	Atatürk Anıtı	Ankara	Eskiz Çalışmaları
1943/45	Ankara Teknik Üniversitesi Kampüsü	Ankara- Tandoğan	Danışman
1943/45	Kızlar ve Erkekler için Teknik Okullar	Türkiye geneli	Danışman
1943/44	İstanbul Üniversitesi Ek Fakülteler Projesi	İstanbul- Vezneciler	Danışman
1943	Çırağan Sarayı'nda Otel ve Kumarhane	İstanbul- Yıldız	Proje Önerisi (S.H. Eldem ile)
1944/47	Saraçoğlu Memur Evleri Yerleşkesi	Ankara	
1945/46	İstanbul Belediye Sarayı	İstanbul	Proje Önerisi (K. Söylemezoğlu ile)
1946/48	Ankara Opera Binası	Ankara	
1946/50	İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyonu	İstanbul- Taksim	Emin Onat ile
1950	Hipodrom Yenileme Önerisi	İstanbul	Proje Önerisi
1951/55	Fırat Köprüsü	Birecik	İnşaat Danışmanı
1951/52	Boğaziçi Köprüsü	İstanbul- Ortaköy	Proje Önerisi (K. Ahmet Aru ile)

Bonatz'ın Türkiye'de bizzat projesini tasarladığı en önemli projelerden biri, 1944 yılında yapılan Saraçoğlu Mahallesi'dir. Bahçeli konut ve Türk evi konseptinde tasarlanan mahalleyle Bonatz, kamu yapılarında olduğu gibi konutlarda da modernleşme adımlarına öncülük etmek istemiştir (Pınarcı 2015: 41-45). Bonatz'ın Türkiye'deki en önemli projelerinden bir diğeri de Şevki Balmumcu'nun Sergievi binasının, opera binasına dönüştürülmesi olmuştur. Bu dönüşüm çok ciddi tartışmalara sebep olmuş aynı zamanda dönemin mimarlarından ciddi eleştiriler almıştır. Tiyatro binasının gereksinimlerinin dönüşümle karşılanamayacağı dile getirilmiş ve bu durum sıklıkla eleştirilmiştir. Aynı zamanda bu dönüşüm projesi, yeni mimari anlayışın yerine Milli Mimari'nin getirilmesi olarak yorumlanmıştır (Can Bilge 2017: 25-28). Sergievi binasının operaya dönüştürülmesi fikri Bonatz'ın müşavirlik görevi yaptığı

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1946 yılında kararlaştırılmıştır. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve bakanlığın Güzel Sanatlar Genel Müdürü Halil Vedat Fıratlı, Bonatz'ın bu projeye ilgili öneri sunmasını istemişler. Bonatz'ın anılarına göre Holzmeister'de bir proje önerisinde bulunmuştur fakat bu proje reddedilmiştir. Projeye ilgili Milli Eğitim Bakanı'na sitemde bulunan Bonatz, projeyi “çirkin kadınla evlenmek” olarak değerlendirdiğini dile getirmiş, sonrasındaki bir açıklamasında ise projeyi sevmeye başladığını ve burayı daha güzel bir hale getireceği düşüncesinde olduğunu dile getirmiştir. Bonatz'ın, Sergievi binasıyla ilgili yapmış olduğu bu benzetmeleri de mimarlık çevreleri tarafından eleştirilerek saygısızlık olarak yorumlanmıştır (Can Bilge 2017: 25-28). Bonatz'ın Türkiye'deki bir diğer önemli çalışması ise İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi tarafından kullanılan Taşkışla binasının restorasyonu olmuştur. Paul Bonatz restorasyon projesinde Emin Onat'la beraber çalışmıştır. Yapının dış cephesine pek müdahale edilmese de yapının içinde ciddi değişiklikler yapılmıştır. Bonatz Türkiye'de kaldığı sonraki yıllarda da irili ufaklı birçok proje tasarlamıştır.

Bonatz Türkiye'deki yukarıda bahsedilen görevlerinin yanı sıra ayrıca eğitimci olarak da çalışmış ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Emin Onat'ın davetiyle 1946 yılında ders vermeye başlayan Bonatz aynı zamanda mimarlık eğitiminin standartlarını arttıracak öneri ve yenilikleri yetkililere sunmuştur. Profesör olarak mimari proje stüdyoları yürüten Bonatz, 1954 yılında Türkiye'den ayrıldığı tarihe kadar bu görevi sürdürmüştür (Can Bilge 2017: 262-264). 1950'li yıllarda iktidarın değişmesiyle birlikte devletin politikaları da değişmiştir ve 1954 yılında çıkarılan TMMOB Kanunu ile yabancı mimarların yanlarında Türk bir mimar olmadan proje yapmaları yasaklanmıştır (Url-82). Bunun üzerine Bonatz Türkiye'yi terk etmiş, bundan iki yıl sonra da Almanya'da hayatını kaybetmiştir.

Şekil 2.4: Paul Bonatz İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ders verirken (Can Bilge 2017: 265)

BÖLÜM III

3.1 SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Saraçoğlu Mahallesi; Kumrular Caddesi, Necatibey Caddesi, Milli Müdafaa caddesi ve Yahya Galip Caddesi arasında kalan bölgede yer almaktadır. Mahalle Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi sınırları içerisinde yer almaktadır ve koordinatları 39.919265387175514, 32.84896112208994'dir. Mahallede yer alan Çankaya Kaymakamlığı binası ve Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi aktif olarak kullanılmaktadır, Namık Kemal Ortaokulu ise yakın zamana kadar kullanılmasına rağmen 30 Eylül 2020 tarihinde boşaltılarak mahallenin kalanıyla birlikte dönüşüm ve yenileme çalışmalarına dahil edilmiştir.

Mahallenin bulunduğu bölge Ankara'nın merkezi konumundadır ve genellikle kamu kurumları ve ticari işletmelerin yoğun olarak bulunduğu bir bölgedir. Yeni yapılan kamu kurumlarının binaları genellikle şehrin batısında yer alan Dumlupınar Bulvarı çevresine taşınmış olsa da Ankara'da yer alan kamu binalarının birçoğu Saraçoğlu Mahallesi'nin de içinde bulunduğu bölgede yer almakta ve bu bölge Ankara ve Türkiye için yönetim merkezi konumundadır.

Mahallenin sınır komşusu olarak niteleyebileceğimiz konumda birçok kamu kurumu yer almaktadır. Adalet Bakanlığı, Çankaya Kaymakamlığı, Toprak Mahsülleri Ofisi Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü mahallenin doğusunda yer almakta ve mahalle ile aynı adada yer almaktadır ve yüksek katlı olmalarından dolayı mahallenin, bu kısımdan algılanmasını engellemişler. Diğer taraftan mahallenin batı sınırında Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, güneyinde Genelkurmay Başkanlığı, güneydoğusunda Millî Savunma Bakanlığı, güneybatısında ise TSE (Türk Standartlar Enstitüsü) ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı yer almaktadır.

Mahallenin yakınındaki diğer kamu kurumlarını inceleyecek olursak; Milli Eğitim Bakanlığı mahallenin doğusunda ve 900 metre uzaklıkta, TBMM mahallenin

güneyinde ve 1800 metre uzaklıkta, İçişleri Bakanlığı mahallenin güneydoğu tarafında 1000 metre uzaklıkta, Türkiye İstatistik Kurumu mahallenin güneybatısında ve 650 m uzaklıkta, Karayolları Genel Müdürlüğü mahallenin güneybatısında ve 900 m uzaklıkta, Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü mahallenin güneybatısında ve 1000 m uzaklıkta, Çankaya Belediyesi mahallenin kuzeydoğusunda ve 1300 metre uzaklıkta, Ankara Valiliği mahallenin kuzeydoğusunda ve 1400 metre uzaklıkta yer almaktadır.

Şekil 3.1: Saraçoğlu Mahallesi Haritası (Uçar 2022) (Analiz, Google Earth'ten alınan fotoğraf üzerinden hazırlanmıştır.)

Mahallenin yapımına 1944 senesinde başlanmış ve 1946 senesinde ise tamamlanmıştır. Mahallede 44 yapı bloğu içinde 8 farklı tipte 435 konut, kütüphane, ilkokul ve kaymakamlık binaları bulunmaktadır (Tanrıverdi 2012: 19). Mahallede kuzey-güney aksı boyunca devam eden üç ana cadde bulunmaktadır ve yapılar 2,3 ve

4 kat yüksekliğinde olup, bu caddeler boyunca sıralanmıştır. Mahallenin çukurda kalan kısımlarına düşük katlı yapılar, yüksekte kalan kısımlarına ise yüksek katlı yapılar yerleştirilmiştir. Mahalle genel itibariyle ızgara sisteminde yapılmış olsa da yapılar cadde boyunca yaklaşık birer metre kaydırılarak mahalledeki binaların düzenlenmesine bir miktar hareket katılmak istenmiştir (Tekin 2014: 14). Mahallenin yapıldığı sırada başbakan olan Şükrü Saraçoğlu'nun bu projeye öncülük etmesi ve desteklemesi dolayısıyla mahalleye onun ismi verilmiştir. Günümüzde ise gazeteci, yazar Namık Kemal'in adıyla anılmaktadır (Tanrıverdi 2012: 20).

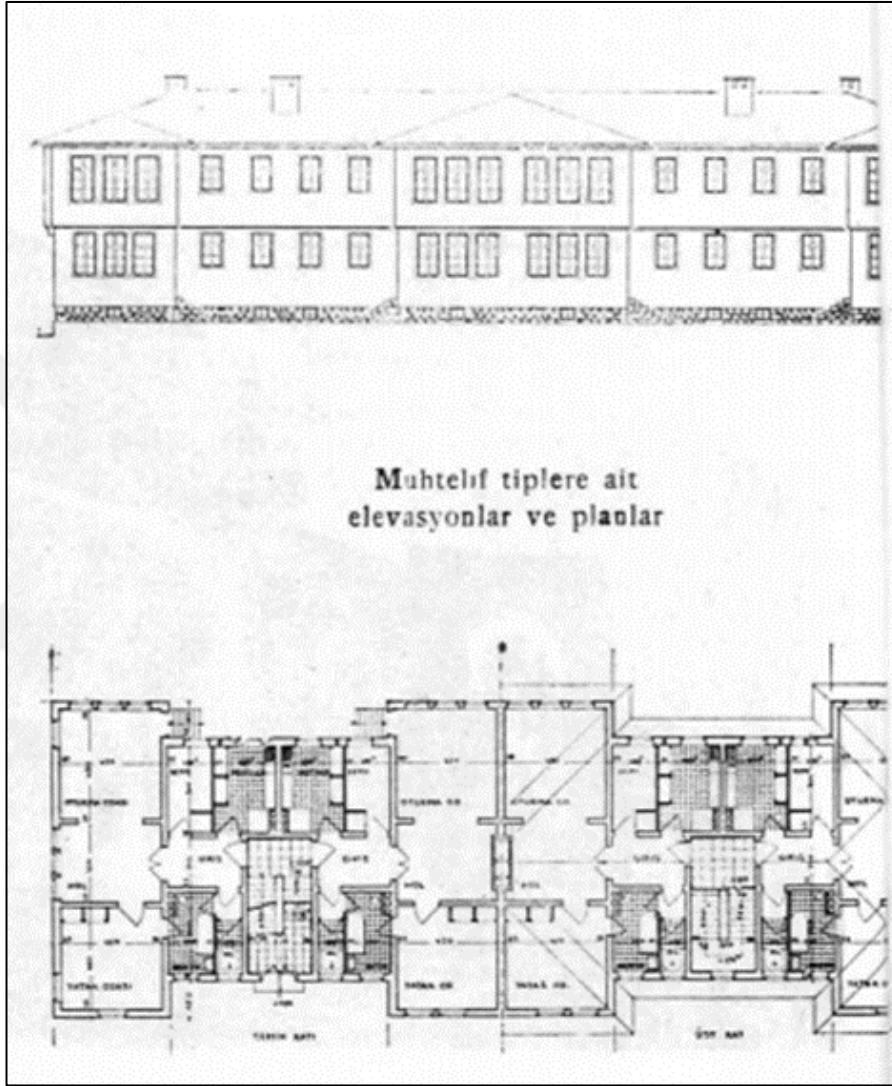
Bonatz mahalle tasarımını yaparken Jansen'in imar planında bu bölge için önerdiği bahçeli ev modeline uymuştur. Bahçelievler mahallesinde yer alan bahçeli ev konseptinden farklı olarak Bonatz'ın tasarımında çok katlı yapılar ve ortak kullanımlı bahçeler yer almıştır. Aynı şekilde Avrupa'daki siedlung (bahçeli ev) tipinde de bireysel evler ve bireysel bahçeler yer alırken Bonatz Saraçoğlu'nda bu modeli yorumlayarak toplu konuta uygun bir tarzda çok katlı tasarlamıştır. Diğer taraftan arazinin ortasına da sosyal alanları yerleştirerek ortak kullanıma sunmuştur (Akcan, 2009: s.358-366). Bonatz tasarımında, yapı kütlelerinde geleneksel izler kullanmasının yanında yapıların girişlerinin birbirine yöneltilmesi ve sosyal aktivite alanları sebebiyle de modern izler ortaya koymuştur (Bayraktar 2011: 66-74).

Saraçoğlu'ndaki yapıların araziye yerleşimine bakıldığında arazinin tepe kısımlarında yüksek katlı yapılar, çukurda kalan kısımlarda ise düşük katlı yapılar yapılarak kademelenme amaçlanmış ve farklı perspektifler oluşması amaçlanmıştır. Aynı zamanda bakanlıklara yakın kısımlarda da düşük katlı yapılar yapılarak o kısımlarda yükseklik yarışına girilmesinin önüne geçilmek istenmiştir (Sayar 1946: 56-59).

Şekil 3.2: Motifli korkuluklar ve cepheler (Tekin 2014: 18)

Saraçoğlu Mahallesi cephe ve plan şemalarıyla İkinci Ulusal Mimarlık akımında çokça kullanılan “eski Türk evi” mimari biçimlenmesinden etkilenerek tasarlanmıştır. Geniş saçaklar, motifli korkuluklar ve cephelerdeki çıkmalardan da görüldüğü üzere (Şekil 3.2) Türk evi özellikleri yansıtılmaya çalışılmıştır (Bayraktar 2011: 73-74).

Şekil 3.3: Saraçoğlu Mahallesi Cephe ve Plan Çizimi (Url-5)

Tasarlandığı üslup ve kullanılan öğeler beğenilir olsa da Saraçoğlu Mahallesi konutlarının mimari nitelikleri eleştirilere de hedef olmuştur. Sayar’a göre planlar çok özensiz ve çağın gereksinimlerinin gerisinde kalmıştır. Ayrıca sirkülasyon için ayrılan alan gereğinden fazla bırakılmış (Şekil 3.3), ıslak hacimlerin kötü yerleştirilmesi

sonucu tesisat çözümleri iyi yapılamamıştır. Diğer taraftan dolap gibi tefriş elemanları çoğu yerde göz ardı edilmiştir. İnşaat aşamasında boya, sıva, pencere doğramaları gibi ince işler de böyle gözde bir projeye göre özensiz ve kaba yapılmıştır (Sayar 1946: 57). Metigil'e göre ise; Saraçoğlu Mahallesi projesinin deneme olarak değerlendirilmesi gerektiği dile getirilmiş ve yabancı bir mimarın ilk seferde tamamıyla milli bir mimariyi yansıtmamasını beklemenin doğru bir yaklaşım olmadığı belirtilmiştir. Eski Ankara evleri genellikle küçük ve tek bir ailenin kullanımına uygun yapılmaktadır. Diğer taraftan Saraçoğlu Mahallesinde evler blok şeklinde ve blokların içinde birden fazla konut bloğu yer alır (Metigil 1945: 4). Akcan'a göre ise; Saraçoğlu Mahallesi'nin, Türk evinin farklı bir yorumlaması olarak incelenmesi gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca mahallenin genel olarak cumbaları, çatısı, saçakları (Şekil 3.4) gibi detaylarıyla Türk evi izlenimini aslında veriyor olduğu vurgulanmıştır. Bu açıdan bakıldığı zaman Saraçoğlu Mahallesi'nin bir yandan çağın gereksinimlerini diğer yandan da milli mimariyi yansıttığını da dile getirmiştir. (Akcan 2009: 358-366)

Şekil 3.4: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki bloklardan birinin fotoğrafı (Merve Aksoy arşivi, 2019)

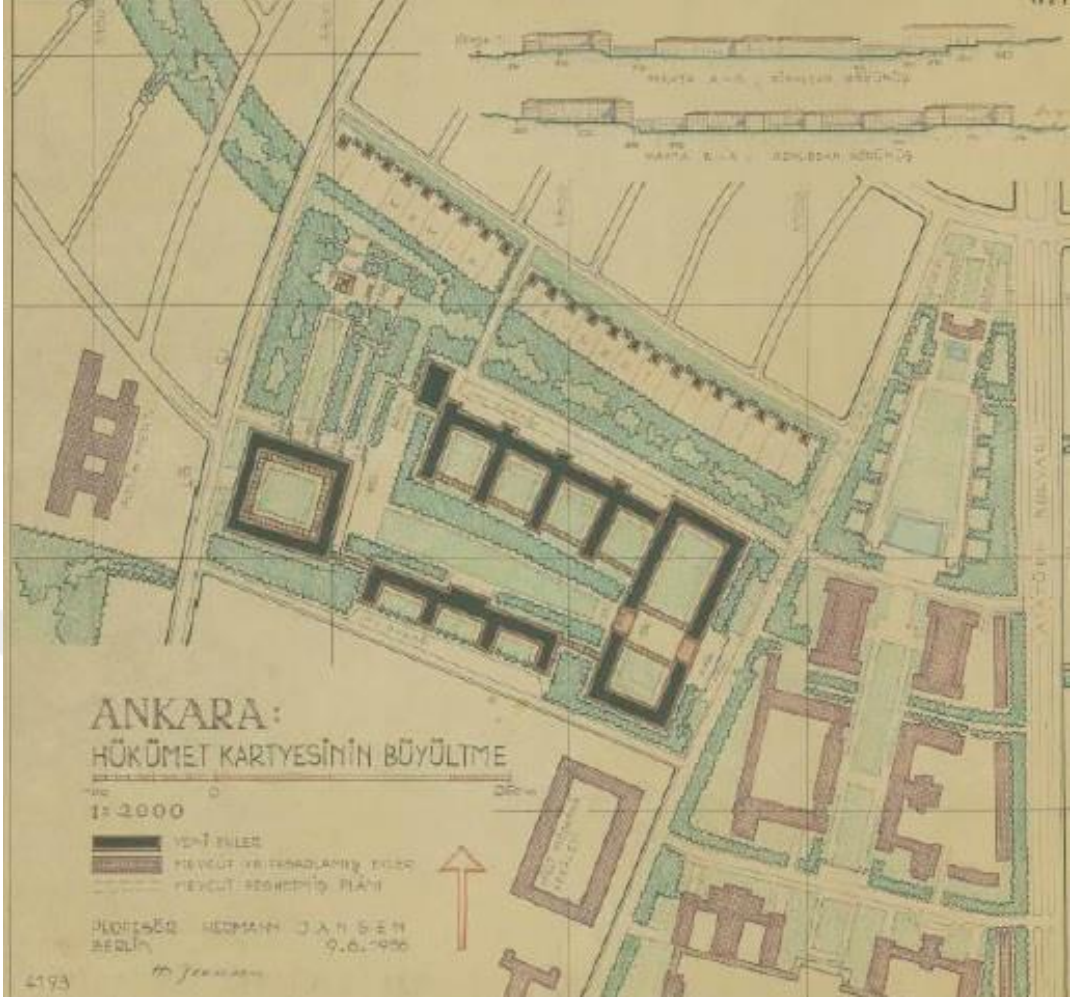
3.2 SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NİN YAPIM SÜRECİ

Ankara'nın başkent olmasıyla birlikte nüfus hızla artmış ve buna paralel olarak da konut ihtiyacı da hızla artmıştır. Yetkililerin hızla artan konut ihtiyacını fark etmesiyle birlikte birçok yasal düzenleme yapılarak hem Ankara'nın düzensiz büyümesinin önüne geçilmek istenmiş hem de yeniden inşa edilecek olan bu şehre bir kimlik kazandırılmak istenmiştir. Bu kapsamda da Ankara'yla ilgili birçok imar planına ve Saraçoğlu Mahallesi'nin yapımına devlet önayak olmuştur. Jansen'in hazırladığı plan doğrultusunda her meslek grubu için farklı konut bölgeleri belirlenmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nin çevresinde de yoğunluklu olarak bakanlıklar bulunduğundan dolayı bu bölgede memurlar için bir mahalle düşünülmüştür. Kentin bu şekilde planlanmasından sonra Ankara'da devlet eliyle uygulamaya geçen ilk konut grubu ve yapılan ilk toplu konut Saraçoğlu Mahallesi olmuştur (Tanrıverdi 2012: 31-34).

Saraçoğlu Mahallesi'nin yapımına giden süreçte ilk adım 1925 yılında atılmıştır. 1925 yılında çıkan 586 numaralı yasayla; kamu çalışanlarının konut kooperatifi kurmalarını teşvik etmek amacıyla, kamu çalışanlarına destek verilmiştir. Yasa kapsamında memurların maaşlarının yarısı kadar avans ödenmiştir. 1926 yılında çıkan 844 numaralı yasayla ise "Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur". Ankara'nın yeni başkent olması sebebiyle Ankara'da memur nüfus hızla artmış ve bu nüfusun kullanımı için konut ihtiyacı da giderek artmıştır. Bu sebeple Emlak ve Eytam Bankası'nın Ankara'daki kamu çalışanlarına öncelik verecek şekilde kurulması amaçlanmıştır. Daha sonra 1928 yılında çıkan 1352 numaralı yasayla da memurlara yapılacak konutlar ve kamu yapıları için tüm yetki, Maliye Bakanlığı'na verilmiştir (Akalin 2016: 112). 1925 ile 1928 yılında çıkarılan bu yasalar; memur konutlarının, dolayısıyla da Saraçoğlu Mahallesi'nin yapılması konusundaki ilk resmi adımlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca memur konutlarıyla ilgili bu yasaların çıkması, dönemin konut sorununu ve devletin de bu sorunun farkında olduğunu göstermektedir.

Ankara'nın başkent olması ve nüfusunun hızla artmasıyla birlikte Ankara'nın şehir planıyla ilgili de çalışmalar yapılarak şehrin planlı bir şekilde büyümesi hedeflenmiştir. Hermann Jansen tarafından 1928 yılında Ankara için hazırladığı imar planı 23 Temmuz 1932 yılında kabul edilmiştir. Bu planda Jansen konut, ticaret ve yönetim gibi alanların yerini belirlemiş ve yeşil akslarla ayırarak bu bölgeleri sosyal

alan olarak düşünmüştür. Bununla beraber konut bölgelerinde bahçeli müstakil evler düşünmüştür (Akcan 2009: 358-366). Konut olarak düşündüğü alanları da mesleklere göre ayırmıştır. Kuzeybatıda yer alan Bentderesi ile Çubuk arasında kalan alanı “Amele Mahallesi”, Hıfzıssıhha'nın bulunduğu alanın etrafına profesörler için konut alanı ve Saraçoğlu Mahallesi'nin bulunduğu alana da çevresindeki bakanlık ve kamu binaları dolayısıyla memurlar için konut alanı olarak belirlemiştir (Tanrıverdi 2012: 32). Jansen'in planındaki konutlar için ayrılmış alanların birçoğunun inşası başlarken memurlar için yapılacak olan konutlar için gerekli yasal düzenlemeler yapılmaya devam edilmiştir. Bu kapsamda 1929 yılında çıkan 1452 numaralı “Memurlara Konut Tazminatı Ödenmesi” yasası yürürlüğe alınmıştır (Akalin 2016: 112). Bu yasa 1925,1926 ve 1928 yıllarında çıkan yasaların devamı niteliğinde olup finansal bağlamda Saraçoğlu Mahallesi'nin ortaya çıkışını desteklemiştir. Bu yasal düzenlemelerin yanında memurlar için düşünülen bakanlıklar bölgesindeki alan için birçok mimar talip olmuş ve alanla ilgili taslak projeler hazırlanmıştır. Bu alanla ilgili ilk olarak 1930 yılında Ernst Egli taslak bir proje hazırlamıştır. Fakat Jansen'in hazırladığı imar planının uygulamaya geçmesiyle, bahçeli ve yeşil alanlarla ayrılmış bölgelerin olduğu imar planına uymadığı gerekçesiyle Egli'nin projesi gerçekleştirilmemiştir (Tanrıverdi 2012: 32). Sonrasında Ankara'ya imar planı da çizmiş olan Hermann Jansen, bugünkü Saraçoğlu Mahallesi'nin bulunduğu alana devlet tarafından büyük bir memur mahallesi yapılacağını öğrenince Ankara Belediyesi'ne yazdığı mektupla bu mahalle projesini yapmak istediğini belirtmiş, hatta 1936 yılında bir ön proje de çizmiş fakat bir sonuç alamamıştır (Şekil 3.5) (Akcan 2009: 358-366). 1937 yılında ise İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde dersler veren Bruno Taut; öğrencilerinden, bu alanla ilgili olarak mahalle ölçeğinde proje önerisi yapmalarını istemiştir. Taut, çalışma kapsamında öğrencilerinden paralel konut bloklarından oluşan bir mahalle tasarımlarını istemiş ve bu konutların ekonomik olmasını istemiştir. Fakat hazırlanan projeler uygulamaya geçirilmemiştir (Can Bilge 2017: 220). Bu çalışmalar devam ederken bir yandan yasal düzenlemeler de yapılmaya devam edilerek; 1925,1926,1928 ve 1929 yıllarındaki gelişmelere paralel olarak, 1937 yılından itibaren devlet bütçesine, memurlar için yapılacak konutlara sarf edilmek üzere ödenek ayrılmıştır (Akalin 2016: 112).

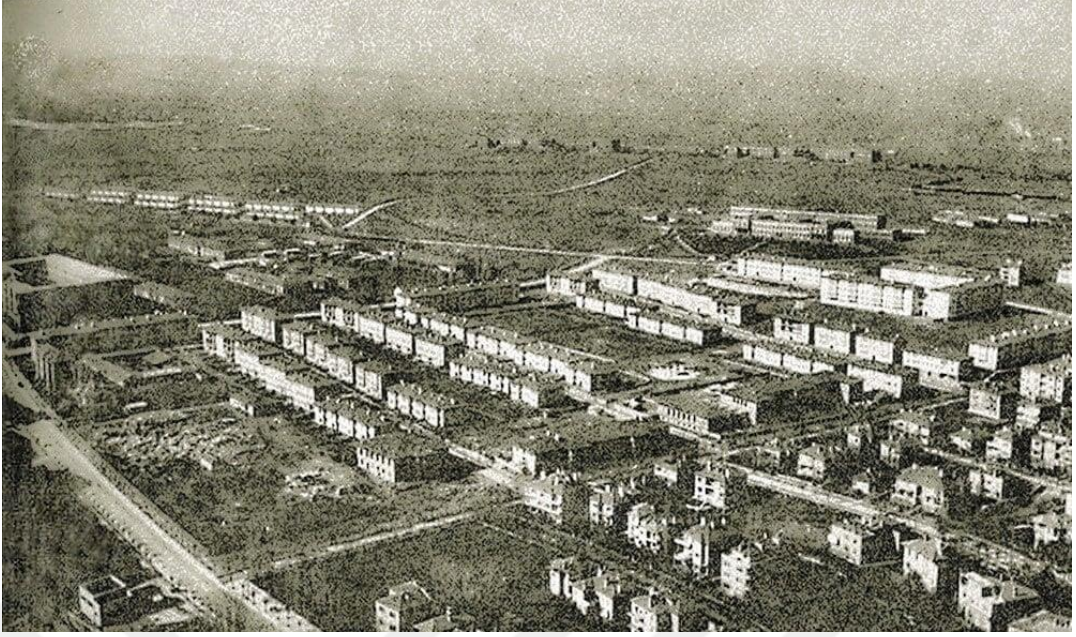
Şekil 3.5: Jansen'in Sarayözü Mahallesi Çizimi- 1938 (Url-6)

Memurlar için yapılması planlanan mahalleyle ilgili hem yasal hem taslak projeler yapılırken bu çalışmalardan habersiz Alman Mimar Paul Bonatz, 1943 yılında Türkiye'ye kalıcı olarak gelmiştir. Bu tarihten önce ilki 1916 yılında olmak Türkiye'ye birkaç kısa ziyarette bulunmuş; ilk olarak 1916 yılı ortalarında gelmiş ve devamında birkaç kez kısa ziyaretlerde bulunmuştur. 1943 yılında ise Almanya'da hükümetle yaşadığı problemler dolayısıyla Türkiye'ye gelerek burada uzun yıllar yaşamış, birçok proje hazırlamış ve birçok projeye de danışmanlık yapmıştır. Bonatz'ın Türkiye'ye gelmesine vesile olan en önemli kişiler Stuttgart Üniversitesi'ndeki öğrencileri; Kemali Söylemezoğlu, Sabri Oran, Arif Hikmet Holtay ve Mithat Yenen olmuştur (Can Bilge 2017: 153-154). Kemali Söylemezoğlu, 1943-1944 yılları arasında o dönem ki Millî Eğitim Bakanlığı sayılan Maarif Vekaleti'nde Teknik Öğretim

Müsteşarlığı Yapı İşleri Şefi olarak görev yapmaktadır. Sonrasında aynı göreve Bonatz'ın diğer öğrencisi Sabri Oran getirilmiştir (Kayım 2011: 71-77). Bonatz'ın öğrencilerinin Türkiye'de yönetici konumunda olmaları, Bonatz'a birçok kolaylık sağlamış ve öğrencilerinin de etkisiyle Türkiye'de çeşitli yöneticilik, danışmanlık ve proje işlerini yapmıştır. Saraçoğlu Mahallesi'nin projesinin Bonatz'a verilmesinde de öğrencilerinin payı büyüktür.

1944 yılında yürürlüğe giren 4626 numaralı "Memur Meskenleri İnşa" yasası yürürlüğe alınmıştır. Bu yasayla memurlar için yapılacak olan yapıların devlet tarafından yapılacağı belirtilmiştir (Tanrıverdi 2012: 32). Saraçoğlu Mahallesi de bu yasa kapsamında devlet bütçesiyle ve devlet tarafından memurlar için yapılmıştır.

Memur Meskenleri İnşa yasasının yürürlüğe girmesiyle memurlar için yapılması planlanan mahalle için somut adımlar atılmaya başlanmıştır. 1944 yılında Emlak Bankası Genel Müdürü Mithat Yenel, Alman Mimar Paul Bonatz'a Saraçoğlu Mahallesi'nin yapımı için teklif götürmüştür. Yenel, 300mx500m'lik alana memurlar için bir mahalle yaptırmak istediklerini ve bu projeyi 10.000.000 Türk lirası karşılığında projelendirmek istediklerini belirtmiştir. Fakat Bonatz, Türkiye'ye danışman sıfatıyla geldiğini ve Türk mimarlar dururken kendisinin bu projeyi yapmasının doğru olmadığını, Türk mimarların yapması durumunda danışman olabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca Bonatz, bu proje için Kemali Söylemezoğlu'nu önermiştir. Fakat bu sırada İTÜ'de eğitim veren Söylemezoğlu da projeyi kabul etmemiştir. Daha sonra Türk mimar bulunamayınca Mithat Yenel, Bonatz'la tekrar görüşmüş ve projeye hemen başlamasını istemiştir. Bonatz da kendi belirlediği dört Türk mimardan oluşan bir ekiple bir ofis oluşturmuştur ve projeye başlamıştır. Ekim ayında mahalleyle ilgili yapı planları, maket ve vaziyet tamamlanmıştır. 29 Ekim 1944 yılında Cumhuriyet Bayramı'nda Saraçoğlu Mahallesi'nin temeli bakanların katıldığı büyük bir törenle atılmıştır (Can Bilge 2017: 220).

Şekil 3.6: 1950 yılından Saraçoğlu Yerleşkesine ait bir fotoğraf (UEAFBPP Arşivi, Hilmi Sedefoğlu Arşivi) (Url-1)

Memurlar için devlet eliyle yapılması planlanan bu büyük girişimin projelendirilmesi ve yapımı için adımların atılmasıyla birlikte birçok kesimden olumlu ve olumsuz eleştiriler gelmeye başlamıştır. Memurlar için böyle bir mahalleye ihtiyacın olduğu konusunda herkes hemfikir olsa da mahallenin yabancı bir mimara yaptırılıyor olması kimi kesimlerce çok sert eleştirilmiş kimi kesimlerce ise büyük bir değer olarak görülmüştür. 1 Kasım 1944 yılında Falih Rıfkı Atay, *Ulus Gazetesi*'nde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Atay yazısında, memurların aldıkları maaşın çok az olduğundan bahsetmiştir ve memurların maaşlarıyla rahat ve konforlu bir evde yaşayamayacağını, fakat devletin Saraçoğlu Mahallesi'yle bu imkânı sağladığını dile getirmiştir. Ayrıca mahallenin projesinin çok önemli bir mimar tarafından yapıldığından da bahseden Atay, projenin ifade edildiği gibi tamamlanabilmesi durumunda mahallenin uluslararası standartlarda bir mahalle olacağını da belirtmiştir (Atay 1944: 1). Yazının devamında da hem projeyi hem de mimar Bonatz'ı benzer şekilde övmüştür.

Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili tartışmalar devam ederken mahallenin inşaat çalışmaları da devam etmektedir. Mahallenin temel atma töreni 1944 yılında olmasına rağmen şantiye şefinin ancak 1945 senesinin ocak ayında bulunabildiği Bonatz'ın

notlarında yazmaktadır. Ayrıca Bonatz notlarında, mahallenin şantiye şefi olarak görevlendirilen Ferdi Karaman'ın mühendis olmasını dile getirmiş ve bu durumdan memnun olduğunu belirtmiştir. Böylelikle görev paylaşımının daha net yapılabileceğini, kendisinin planlamadan sorumlu olacağını, Karaman'ın ise inşaat uygulamalarından sorumlu olacağını dile getirmiştir (Bonatz 1950, Aktaran Can Bilge 2017: 221).

Mahallenin proje ve inşaat uygulamaları devam ederken mahallenin mimarı Bonatz'a, devlet kademesinden de zaman zaman eleştiriler gelmiştir. Bonatz'ın ve bazı idarecilerin mektuplarında bu durum fark edilmektedir. İkinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın öncülerinden olan, Paul Bonatz'la yakın arkadaş olan ve Bonatz'la ortak birçok projede çalışan Sedat Hakkı Eldem'e; 14 Ocak 1945 yılında Paul Bonatz bir mektup yazmıştır ve mektubunda Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili bazı konularda dert yandığı görülmektedir. Bonatz'a göre, Emlak Bankası'nın Genel Müdürü, mimari ofise çok fazla para sarf edildiği düşüncesindedir ve detay çizimlerini de lüzensuz bulmaktadır (Bonatz 1945, Aktaran Can Bilge 2017: 235).

16 Ekim 1945 yılındaki Ulus Gazetesi'nde Nermin Suley Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili yazısında, mahallenin ilk kısmının Cumhuriyet Bayramı'nda açılacağından ve 145 memurun yerleşeceğinden bahsetmektedir. Suley ayrıca inşaat malzemelerinin çok zor bulunduğundan ve mahallenin modernliğinden bahsetmektedir (Suley 1945). 1945 yılının Ekim ayının sonlarına doğru mahalledeki 435 konutun hepsinin kaba inşaat imalatları bitmiştir. Konutların ilk kısmı olan 150 adedinin ince işleri tamamlanmıştır. 29 Ekim 1945 yılında Cumhuriyet Bayramı'nda tamamlanan 150 konut, törenle sahiplerine teslim edilmiştir (Tanrıverdi 2012: 13) (Can Bilge 2017: 221-222). Orhan Alsaç'ın aynı yıl Mimarlık Dergisi'nde yazdığı makaleden anlaşıldığı kadarıyla, mahallenin bakanlıklara yakın olan Milli Müdafaa Caddesi'ne paralel kısmının ilk olarak açıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Alsaç, açılış töreninin birinci cadde ile kumrular sokak birleşiminde yapıldığını dile getirmektedir (Alsaç 1945: 16-21).

20 Kasım 1945 yılındaki Ulus Gazetesi'nde ise Fasih Metigil, "Milli Mimariye Doğru" isimli bir yazı kaleme almış ve Saraçoğlu Mahallesi'nden bahsetmiştir. Metigil, birinci mimarlık döneminde yapılan Ulus'taki yapıları eleştirmiş ve bu yapıların batı tarzı cephelerini karmaşık bulduğunu dile getirmiştir. Sonrasında ise

Saraçoğlu Mahallesi'nin Türk motiflerle yapıldığını ve standart yapılardan uzaklaşarak bizi temsil ettiğinden bahsetmiştir. Ayrıca Metigil, mahalledeki yapılarda kullanılan birçok eklenti sayesinde sadece Türk değil Ankaralı bir mahalle ortaya çıktığından bahsetmiş ve bunun milli mimari açısından iyi bir deneme olduğundan bahsetmiştir (Metigil 1945: 4).

1945 yılının sonunda Mimar Orhan Alsaç, Mimarlık dergisinde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Yazıda hem projeye ilgili detaylardan bahsetmiş hem de projenin mimarı Paul Bonatz'a olumlu ve olumsuz birçok eleştiride bulunmuştur. Öncelikle vaziyetle ilgili düşüncelerini dile getiren Alsaç, binaların birbirinden uzak olmasının mahalleye ferahlık kattığından bahsetmiş ve bakanlıklara yakın kısımların yüksek yapılmayarak gereksiz rekabete girilmediğinden bahsetmiştir. Sonrasında ise eleştirilerine başlayarak, Bonatz'ın yapıları Türk evine benzetmeye çalışmak uğruna birçok yerde fedakarlıklarda bulunduğundan bahsetmiştir. Ayrıca Alsaç, 20 Kasım 1945 tarihinde Ulus Gazetesi'nde Bonatz'ın ofisinde görevli mimarlardan Fasih Metigil imzasıyla yazılan yazının Bonatz tarafından yazıldığı söylentilerinden bahsetmiş ve oradaki yazıda da Bonatz'ın mahalledeki yapıların dış cephesini, Türk evlerine benzetmeye çalışmak amacıyla planlarda fedakarlığa gittiğinden bahsedildiğini dile getirmiştir. Maliyet meselesine de değinen Alsaç, projede gereksiz harcama olarak gördüğü birçok detayın olduğundan bahsetmiş ve örnek olarak istinat duvarlarının parasıyla birkaç tane apartman yapılabileceğini söyleyerek rahatsızlığını dile getirmiştir. Yazının birçok yerinde yabancı mimarlarla ilgili sitemlerde bulunan Alsaç, yabancı mimarların ülkemizdeki Milli Mimari'yi yanlış anladıklarından da bahsetmiştir. Yabancı mimarların eski eserlerimizdeki belirgin öğeleri kullandıklarını, halbuki diğer ülkelerde olduğu gibi eski eserlerden “mana ve mantık alarak” modern bir milli mimari oluşturmamız gerektiğini, bunu eski motifleri kullanmadan da yapabileceğimizi savunmuştur. Yazının sonlarında ise sitem ederek, böyle önemli bir projenin yabancı bir mimara teslim edilmesinin Türk mimarlarını üzdüğünü dile getirmiştir (Alsaç 1945: 16-21).

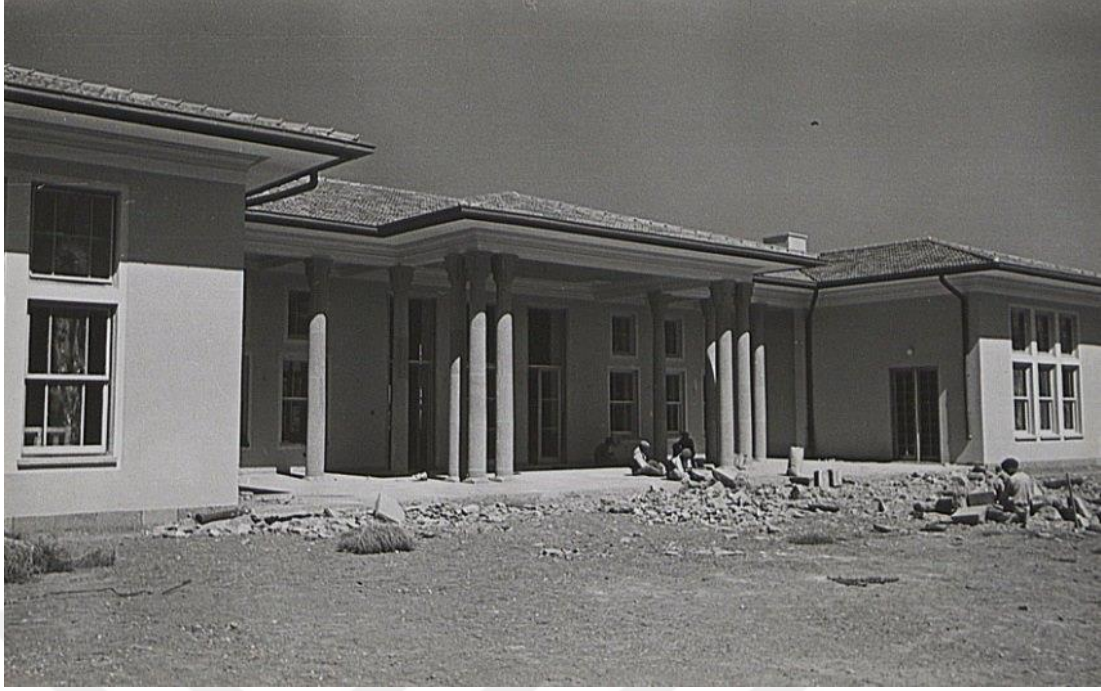
1946 yılında mahallenin ikinci kısmının yapımı da tamamlanmıştır (Tanrıverdi 2012: 32). Yine 1946 yılında Zeki Sayar, Arkitekt dergisinde yazdığı bir yazıyla Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili fikirlerini kaleme almıştır. Yazıda öncelikli olarak Ulus Gazetesi'ndeki Nermin Suley ve Mimarlık Dergisi'ndeki Orhan Alsaç'ın yazılarından

bahsetmiş ve birbirine tamamıyla zıt bulduğu iki görüşten sonra kendisinin de bu konuyla ilgili fikirlerini yazmak istediğini dile getirmiştir. Sayar, yazısında genel itibariyle Alsaç'a benzer fikirler dile getirirse de Alsaç'tan daha sert bir üslupla hem Bonatz'ı hem de projeyi eleştirmiştir. Sayar da vaziyeti beğendiğini dile getirerek planları çok kötü bulduğunu belirtmiş ve Bonatz'ın cephe uğruna planları heba ettiğini belirtmiştir. Yine Alsaç'a benzer şekilde projeyi pahalı bulduğunu dile getiren Sayar, mahallenin hiçte ucuz memur konutları prensibinde olmadığından bahsetmiştir. Ayrıca mahalledeki evlerin ucuz mal olmamasına rağmen hem konutların işlevselliği hem de konutlarda kullanılan malzemeler açısından değerlendirildiği zaman Almanya'daki ucuz evlerin bile gerisinde kaldığını dile getirerek Bonatz'ı ve projesini çok sert bir şekilde eleştirmiştir. Sayar, yazısının sonlarına doğru mahalledeki doğrama, taş işçiliği, sıva, boya gibi imalatlarında özensiz yapıldığını belirtmiş ve Emlak Bank Yapı Limited Şirketi'ni de yetersiz bulduğunu dile getirmiştir (Sayar 1946: 56-59).

1946 yılının ortalarında Emlak-Kredi Bankası Genel Müdürlüğü tarafından Saraçoğlu Mahallesi'nin şantiye bürosuna mektup gönderilmiştir. Mektupta mahalleyle ilgili okul, kaymakamlık ve gazino binaları dahil tüm planların 30 Aralık tarihine kadar bitirilmesi istenmiştir. Projeler teslim edildikten sonra da mimari ofisin dağıtılması istenmiştir (Can Bilge 2017: 235). Bu mektupla şirket, mimari ofise daha fazla bütçe ayırmak istemediğini resmi olarak bildirmiştir.

4 Şubat 1947 yılında ise Mimar Paul Bonatz, Emlak-Kredi Bankası Genel Müdürü Mithat Yenel'e mektup yazmıştır. Bonatz mektupta, genel anlamda mimari ofisle ilgili dile getirilen fazla para sarf edildiği iddialarına cevap vermiştir. Çalışmalarının çok zor şartlar altında geçtiğini ve önceden anlaşılan sayıda mimarın büroda çalışmadığını, büroda görevli olan mimarların banka tarafından farklı işlerde görevlendirildiğini dile getirmiştir. Ayrıca büro olarak tahsis edilen yerin çok küçük olduğunu, kendisine özel bir odanın bile olmadığını da sözlerine ekleyen Bonatz, kendi maaşları dahil büronun toplam giderinin çok az olduğunu; toplam inşaat maliyetinin yüzde birinden az olduğunu belirtmiş, büronun maliyetinin yüksek olduğu eleştirilerinin gerçeği yansıtmadığını dile getirmiştir (Mektup metni için Bkz. EK-1).

Bütün bu tartışmalar sürerken, 1948 yılında Kaymakamlık binası ile Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi (Şekil 3.7) tamamlanmıştır (Tanrıverdi 2012: 32).

Şekil 3.7: 1946 yılında kütüphane binasının inşasına ait fotoğraf (UEAFBPP Arşivi, Tayfun Ünal Arşivi) (Url-1)

8 Aralık 1950 tarihli Milliyet Gazetesi haberine göre Saraçoğlu Mahallesi'ndeki memur konutlarının satılacağı gündeme gelmiştir. Mahallenin “milletin sırtına her sene bir milyon liralık külfet getirdiği” iddia edilmiştir ve bu konutların satılmaması durumunda da mahallenin verem pavyonuna dönüştürülmesi dile getirilmiştir (Url-7). Mahallenin yapıldığı bu yıllarda mahallenin pahalı olduğu iddiaları olduğu kadar, modern ve ucuz olduğu söylemleri de vardır. Ayrıca 1954 yılında meclis tutanaklarına geçen meclis konuşmalarında Saraçoğlu Mahallesi'nin kiralarının ekonomik olduğu vurgulanmıştır.

1951 yılında Namık Kemal Okulu da kullanıma açılarak mahalle tamamlanmıştır (Tanrıverdi 2012: 32).

1954 yılında meclis tarafından çıkarılan bir önerge ile mahallenin kiralarının ekonomik olduğu ve mahallede çoğunlukla yüksek gelirli memurların ikamet ettiği belirtilmiş, bu memurların çıkartılması gerektiği dile getirilmiştir (Bayraktar 2011: 66-74).

1955 yılında Jansen'in imar planının Ankara şehrinin nüfus artışına yetmemesi üzerine yeni bir şehir planına ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine bir yarışma

düzenlenmiş ve yarışmayı Raşit Uybadin ve Yüksek Mimar Nihat Yücel'in birlikte hazırladıkları plan kazanmıştır. Bu planda şehrin merkezi olarak, Kızılay Meydanının merkez olarak kabul edildiği görülmektedir. Daha sonra 1961 yılında Bölge Kat Nizam Plan uygulanmaya başlanmış ve çok katlı yapılaşma giderek artmıştır. Saraçoğlu Mahallesi tasarlandığı yoğunluğunu korusa da çevresi ile arasındaki yoğunluk farkı bu yıllardan sonra artmaya başlamıştır (Başagaç 2018: 45). 1973 yılında yeni plan çalışmaları yapılmaya başlanmış. Ankara Metropoliten Alan Nazım Plan Bürosu'nun hazırladığı bu yeni planda, hızlı büyüyen nüfusun etkisiyle şehrin çok hızlı ve plansız büyümesi üzerine bu büyümeyi yönlendirmek ve kontrol altına almak amaçlanmıştır. Bu planda Saraçoğlu Mahallesi ve Ulus gibi tarihi alanlarla ilgili bir karar alınmamıştır (Url-8).

8 Haziran 1979 tarihli A-1674 sayılı kararla mahalle tamamıyla koruma altına alınmıştır. Ayrıca mahallede yer alan ağaçlarda aynı şekilde tescillenerek koruma altına alınmıştır. (EK-2)

1994 yılında meclis onayıyla bu bölgenin koruma kararı kaldırılarak çok katlı imara açılmıştır. Sonrasında birçok kesimden tepkiler gelmiştir. Mimarlar Odası, Çankaya Belediye Başkanı ve birçok aydın, dönemin cumhurbaşkanına alanın önemini anlatmış ve bu alanın koruma altında kalması gerektiğini belirtmişler ve alanın sit alanı olarak kalması tekrardan sağlanmıştır (Tanrıverdi 2012: 100). Daha sonra 2013 yılında ise bu sefer Bakanlar Kurulu kararıyla riskli alan olduğu ve koruma kanununun işlevsiz olması gerektiği belirtilmiştir. Günümüzde bu konuyla ilgili dava süreçleri devam etmekte olup mahallenin çoğu kullanılamamaktadır.

BÖLÜM IV

4.1 TARİHSEL SÜREÇTE SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NİN KORUNMASI

Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma süreci 1973 yılında Türkiye'nin kültür mirası ile doğrudan ilgili ilk yasası olan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra başladığı düşünülebilir. Bu yasa ile birlikte kültür mirasını şehir- alan ölçeğinde tanımlayan sit alanı kavramı koruma literatürümüze girmiş, takip eden yıllarda Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma sürecinde önemli rol oynamıştır.

1978 yılındaki “Şehircilik Sorunlar-Uygulama ve Politika” kitabındaki kayıtlara göre Saraçoğlu Mahallesi'nin mülkiyetinin hazineye olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca mahalledeki konutların bu tarihteki kullanıcılarının %69'unun Adalet Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı personelleri olduğu anlaşılmaktadır. Yazının devamında, memur konutlarının kullanımında düşük gelirli memurlara öncelik verileceğiyle ilgili yönetmeliklerin olmasına rağmen Saraçoğlu Mahallesi'nin büyük çoğunluğunu yüksek gelirli memurların kullandığı belirtilmiştir (Yavuz vd. 1973: 615).

6 Aralık 1978 tarihinde Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu'nun (GEEAYK) A-1483 numaralı kararıyla Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi (eski milli kütüphane) koruma altına alınmıştır. (Tanrıverdi 2012: 33). Bundan birkaç ay sonra,

14 Nisan 1979 tarihinde GEEAYK Başkanlığı tarafından yapılan toplantıda alınan A-1610 numaralı kararla Saraçoğlu Mahallesi, “Ankara'nın Cumhuriyet devrinin kamu eliyle yapılan ilk toplu konut örneklerinden en önemlisi olması” sebebiyle 1710 ve 5805 numaralı yasalara göre “1. Derece kentsel SİT alanı” yapılması ve mahalledeki yapıların eski eser olarak tescillenmesine karar verilmiştir. Ayrıca mahalleyle ilgili detaylı fotoğrafların çekilmesi, tescil fişlerinin hazırlanması ve gerekli raporların düzenlenerek arşive teslim edilmesi de karar metninde yazılmıştır. (Karar metni için Bkz. EK-3)

8 Haziran 1979 tarihinde GEEAYK Başkanlığı tarafından yapılan toplantıda alınan A-1674 sayılı kararlar, daha önce korunması gerekli SİT alanı olarak tescillenen mahalledeki Kumrular Caddesi'nin iki yanında bulunan ağaçların kesilmesini önlemek için anıt ağaç olarak tescillenmesine karar verilmiştir. Böylece “Türk evi mimari özelliklerinden esinlenerek, dünyaca tanınmış bir mimar olan Paul Bonatz tarafından başarı ile uygulanmış, bir mahalle olan ve Cumhuriyet döneminde devlet eliyle yapılmış ilk lojman uygulaması olan Saraçoğlu Mahallesi'nin tümü ile ve olduğu gibi korunması gerekli bir kentsel SİT olarak tesciline, bu mahallenin bir kenarını teşkil eden Kumrular Caddesi'ndeki Çınar ve Kestane ağaçlarının da anıt ağaç olarak korunmalarına” karar verilmiştir. Ayrıca kararın devamında mahalledeki ağaçların üzerlerine anıt olduklarına dair plakaların yerleştirilmesi kararlaştırılmıştır. (Karar metni için Bkz. EK-2)

2 Mart 1993 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan A-2877 numaralı kararlar sit alanı içinde kalan, mahalleyle bütünleşik olan ve Saraçoğlu Mahallesi'ndeki diğer yapılarla aynı dönem yapılmış olan Namık Kemal Okulu ve Çankaya Kaymakamlığı binalarının da taşınmaz kültür varlığı yapılması kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 59). (Karar metni için Bkz. EK-4)

6 Nisan 1994 tarihindeki meclis onayıyla geçici önerge verilmiş ve bu bölgenin koruma kararının kaldırılarak bölgedeki memur konutlarının satılması teklif edilmiştir (Tekin 2014: 22-23). Teklifi Tansu Çiller hükümetinin koalisyon ortağı SHP Sivas Milletvekili Azimet Köylüoğlu öncülüğündeki 5 milletvekili meclise sunmuştur (Url-80). Sonraki oturumlarda da bu mesele koalisyon hükümeti ve muhalefet vekilleri arasında uzun süren tartışmalara sebep olmuştur. Ayrıca bu önerge ile Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma kararının kaldırılması ilk defa gündeme gelmiştir.

12 Mayıs 1994 tarihinde TBMM'de yapılan 103 numaralı oturumda Azimet Köylüoğlu'nun sunduğu “Kamu Konutları ile Sosyal Tesislerin Satışı” ile ilgili kanunun geçici olan 1. Maddesine göre Saraçoğlu Mahallesi'nin, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre belirlenen sit kararı kaldırılarak mahalleyle ilgili yetki Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Normalde kamu konutlarının satışıyla ilgili olan kanunda sit kararının ya da koruma kararının kaldırılmasıyla ilgili herhangi bir madde olmamasına rağmen geçici olarak eklenen 1. Madde ile sadece Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma kararının kaldırılması, mahalle ile

ilgili muhtemel ranttan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ek olarak aynı oturumda ANAP Grubu adına söz alan Konya Milletvekili Mehmet Keçeciler, sadece bir mahallenin korunma kararının kaldırılması için özel bir kanun çıkarılmasının ileride sıkıntılar çıkaracağını dile getirmiş ve mahallenin koruma kararının kaldırılması sonrasında ne yapılacağı konusunun da belirsiz olduğunu dile getirmiştir. (Tutanak metni için bkz. Ek-5) Ayrıca 2863 sayılı kültür ve tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 10. Maddesine göre kültür varlığını korumak veya tedbir alma yetkisi Kültür Bakanlığı'nda yani devlette olmasına rağmen meclis koruma kararını iptal etmiştir. Ayrıca yine 2863 sayılı kanununun 13. Maddesinde yer alan; kültür ve tabiat varlığının satışının Kültür Bakanlığı izni olmadan yapılamayacağı hükmüne rağmen karar mecliste onaylanmıştır. Bu durumun Kültür Bakanlığı'na bırakılmaması ilginçtir.

1994 yılında Saraçoğlu Mahallesi'nin kültür varlığı statüsünün iptal edilmesi sonrasında birçok kesimden tepkiler gelmiştir. Mimarlar Odası, Çankaya Belediye Başkanı, bazı milletvekilleri, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyeleri ve birçok aydın, dönemin cumhurbaşkanına alanın önemini anlatmış ve bu alanın koruma altında kalması gerektiğini belirtmişler ve alanın sit alanı olarak kalması tekrardan sağlanmıştır (Tanrıverdi 2012: 100). Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Fatih Söyler'in dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e Saraçoğlu Mahallesi'nin SİT kararının kaldırılmasıyla ilgili yazdığı mektupta, Saraçoğlu Mahallesi'nin Cumhuriyet Dönemi'nde yapılmış olması belirtilmiş ve o dönemi yansıtan çok önemli bir eser olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca TBMM'de mahallenin koruma kararının kaldırılması için hazırlanan geçici maddenin; hem 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunmasına yönelik yasayla çeliştiği hem de 1989 yılında 3534 sayılı kanun kapsamında kabul edilen Avrupa Mimari Mirası Koruma Sözleşmesi'yle çeliştiğini mektubunda dile getirmiştir. Aslında bu geçici maddeyle meclisin, söz konusu kanunların muhatabı Kültür Bakanlığı'nı yok saydığını belirtmiştir. Aynı şekilde Cumhurbaşkanı'na mektup yazan Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler de söz konusu geçici maddeye mecliste itiraz edildiğini fakat sonuç alınmadığını belirtmiştir. Eler, anayasada kültür varlıklarının korunmasının devletin görevi olduğunu belirttiği mektubunda, bu geçici maddenin yasalasmasının anayasaya ters düşeceğini belirtmiş ve kararın veto edilmesini talep

etmiştir. Cumhurbaşkanına mektup gönderen bir diğer isim ise Çankaya Belediye Başkanı Doğan Taşdelen olmuştur. Diğer mektuplara benzer şekilde mahallenin öneminden bahseden Taşdelen, mahallenin Kentsel SİT Alanı olduğunu ve bu konuyla ilgili tüm yetkinin tamamen koruma kurullarında olduğunu dile getirmiş, meclisin böyle bir kararı almasının doğru olmadığına vurgu yaparak kararın onaylanmaması gerektiğini dile getirmiştir. Son olarak Cumhurbaşkanı'na mektup gönderen ODTÜ Mimarlık Fakültesi Öğretim Elemanları, günümüzdeki süreçte de değerlendirilmesi gereken; Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma kararı ve satışıyla ilgili önemli çıkarımlarda bulunmuşlardır. Mektupta, meclisin yasa koruyucu bir kurum olduğunu ve kendi koyduğu yasa yok saymasının sorun olduğunu, yetkinin yasalar kapsamında koruma kurullarına verildiğini, yasalara göre kamuya ait taşınmaz kültür ve doğa varlıklarının Kültür Bakanlığı izni olmadan satılamayacağını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin koruma ile ilgili birçok uluslararası sözleşmeye imza attığını dile getirerek geçici bu maddenin tüm bu durumlarla çeliştiğini dile getirmiştir (Tanrıverdi 2012: 100). Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma kararının kaldırılmasıyla ilgili konunun gündeme gelmesi sonucu, STK'ların ve Odaların verdiği bu tepki, Saraçoğlu Mahallesi'nin günümüze kadarki korunma sürecindeki mücadelenin başlangıcıdır. Mektup metinleri Zeynep Tanrıverdi tarafından 2012 yılında hazırlanan tezin eklerinde yer almaktadır.

2 Haziran 1994 tarihinde Namık Kemal Okulu'nun bulunduğu alana ek bina yapılmasıyla ilgili gelen talep üzerine Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan kararla; yeni yapılacak olan binanın, yoğunluğun artmasına sebep olacağından, ayrıca yeşil alanı da azaltacağından dolayı tescilli yapılara olumsuz etki edeceği görüşüyle reddedilmiştir (Tanrıverdi 2012: 100).

25 Eylül 1995 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili A-4186 numaralı alınan kararla mahalledeki Yahya Galip Caddesi, kumrular ve 1.,2.3. caddelerdeki ağaçların budanması talebi üzerine karar alınmıştır. Kararda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden uzmanlar eşliğinde budanması kaydıyla ağaçların budanmasına izin verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 100).

4 Temmuz 1997 tarihinde, Çankaya Kaymakamlığı binasına ekleme yapılarak, binanın genişletilmesi talep edilmiştir. Tescilli olan kaymakamlık binası ile ilgili Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan A-5280 numaralı kararla genişletilmesi uygun görülmemiş ve talep reddedilmiştir (Tanrıverdi 2012: 101).

8 Ekim 1999 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nde yer alan ve Maliye Bakanlığı'na tahsis edilmiş olan 5364 ada 5 parsel muhtarlık binasının yapılabilmesi için talepte bulunulmuştur. Ankara KTVKK Müdürlüğü ilk olarak bu alanın muhtarlık binası için uygun olmadığını belirtmiş fakat daha sonra yapılan incelemeler sonucu A-6412 numaralı kararı almıştır. Karara göre 3mx3m ebatlarında prefabrikten yapılabilecek olan ve ekte belirtilen yere yapılabilecek bir binaya izin verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 101).

10 Ağustos 2000 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nin içinde bulunan bazı caddelerde ve mahallenin etrafında yer alan bazı caddelerde kanalizasyon çalışmaları için iş makinelerinin çalışmasına olanak sağlayacak şekilde bazı ağaçların budanması için talepte bulunulmuştur. Ankara KTVKK Müdürlüğü A-6933 sayılı kararıyla; binaların temellerine, ağaçların köklerine zarar vermemek kaydıyla, gerekli önlemler alınarak ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden uzmanların eşlik etmesi şartıyla ağaçların budanmasına izin verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 101).

1 Haziran 2001 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nde yer alan Çankaya Kaymakamlığı Binası'na ek kat yapılması talebi üzerine Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan A-7361 numaralı kararla ek kata izin verilmemiştir. Fakat kaymakamlığın ihtiyacından dolayı, çevresindeki tescilli yapıların kaymakamlık tarafından kullanılabilmesinin sağlanması kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 101).

7 Haziran 2002 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü, aldığı A-7970 numaralı kararla Kentsel SİT Alanı olan Saraçoğlu Mahallesi'ndeki tescilli yapıların ahşap pencerelerinin, PVC pencerelerle değiştirilmesi kabul edilmemiştir. Ayrıca mahallenin genelindeki yapıların ve çevrelerinin bakımsızlığı sebebiyle; yapıların bakım, onarımı ve peyzaj düzenlemelerini kapsayan projelerin hazırlanması ve kurulun değerlendirmesi için kurula iletilmesi kararlaştırılmıştır. Fakat daha sonra doğramalar ahşap görümlü PVC doğramalarla değiştirilmiştir (Tanrıverdi 2012: 102).

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan seçimle Türkiye'de iktidar el değiştirmiş, Ak Parti yapılan seçimde oyların çoğunu alarak tek başına iktidar olmuştur. Ak Parti'nin başa geçmesi ile birlikte birçok konuda olduğu gibi Cumhuriyet Dönemi Mimari

mirasına yönelik yaklaşımlarda bazı değişimler olacak ve bununla ilgili uygulamalar farklı mecralarda eleştirilecektir.¹

27 Eylül 2002 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan A-8190 numaralı kararda, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki tescilli yapılarda izinsiz olarak yapılmış birçok uygulamanın yapıldığı dile getirilmektedir. Çatı aktarımı, boya, badana ve oluk değişimi gibi izinsiz yapılan bu uygulamaların yapıların mimarisine zarar vermemesi ve bakım amaçlı uygulamalar olması nedeniyle devam etmesine karar verilmiştir. Ayrıca Peyzaj ve drenaj işlemleri için projelendirmenin yapılarak değerlendirmek üzere kurula teslim edilmesi kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 102).

22 Kasım 2002 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan A-8295 numaralı kararla, Kumrular sokaktaki 13 numara ve Dip sokaktaki 3 numaralı tescilli binaların bodrumlarında yer alan kalorifer kazanlarının ve tesisatlarının yenilenmesi talebi görüşülmüş ve bu değişikliklere onay verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 102).

27 Aralık 2002 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü tarafından alınan A-8295 numaralı kararla, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki 3. caddede yapılmak istenen drenaj ve kanalizasyon çalışmalarının, ekte sunulan planlarda belirtilen sınırları aşmaması kaydıyla izni verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 103).

28 Ocak 2005 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü, aldığı A-263 numaralı kararla Saraçoğlu Mahallesi'ndeki tescilli yapıların ahşap pencerelerinin, tasarımı korunacak şekilde yine ahşap pencerelerle değiştirilmesi kabul edilmiştir (Tanrıverdi 2012: 103).

2005 yılında Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin hazırladığı "Bina Kimlikleri: Ankara Cumhuriyetin 25 Yılı" isimli derleme yayımlanmıştır. Derlemede Cumhuriyet Dönemi'nden birçok mimari eser yer almıştır. Saraçoğlu Mahallesi de bu derlemede yer almıştır. Ayrıca yine 2005 yılında bu derlemede yer alan eserlerin belge ve fotoğraflarından oluşan bir sergi açılmıştır (Url-9).

7 Nisan 2006 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A-1421 numaralı kararla Saraçoğlu Mahallesi'ndeki tescilli yapıların ahşap pencerelerinin PVC pencerelerle değiştirilmesi konusu tekrar görüşülmüş fakat yapılarda

¹ Bu dönemin modern mimarlık mirasına yaklaşımı konusunda Bkz.: Batuman 2020; Peker 2015

uyumsuzluğa sebep olacağı sebebiyle kabul edilmemiştir. Ayrıca Namık Kemal Ortaokulu'nun girişine izinsiz yapılan güvenlik kulübesinden dolayı okul yönetiminin benzer izinsiz uygulamalara gitmemesi için uyarılmasına karar verilmiştir. Kulübenin kullanımının zorunluluğundan dolayı yıkılması istenmemiş fakat dışının ahşap yalı baskı ile kaplanması kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 103).

9 Haziran 2006 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün almış olduğu A1575 numaralı kararla, mahalledeki tescilli konutların daire dış kapılarının aslına uygun şekilde ahşap malzemeyle yenilenmesi kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 103).

11 Eylül 2006 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A-1421 numaralı kararla, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki 1., 2. Ve 3. Caddeler arasında kalan alana yapılması istenen açık otoparka, koruma amaçlı imar planının hazır olmamasından dolayı onay verilmemiştir (Tanrıverdi 2012: 103).

25 Nisan 2008 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A3100 numaralı kararla, mahalledeki tescilli konutların daire dış kapılarının çelik kapı ile değiştirilmesi kabul edilmiştir. Ayrıca konut olarak kullanılmayan üç adet dairenin kapılarının aslı gibi korunması kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 104).

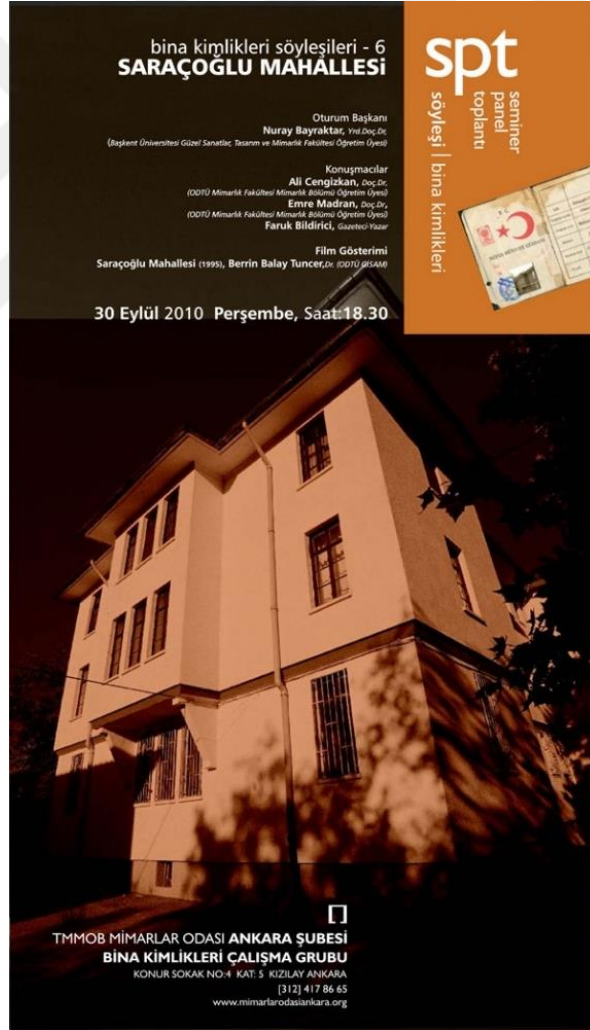
16 Mayıs 2008 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A3147 numaralı kararla, koruma altında olan Namık Kemal Okulu'ndaki sınıf kapılarının kuruldaki izin almadan değiştirildiği ve tuvaletlerin kapısının çok eskidiğinden değiştirilmesinin gerekli olduğu konusu gündeme gelmiştir. İzinsiz değiştirilen kapılarla ilgili okul idaresinin uyarılması ve değiştirilmeyen kapıların ihtiyacı karşılayamadığından dolayı da değiştirilmesi kararlaştırılmıştır (Tanrıverdi 2012: 104).

20 Şubat 2009 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A3952 numaralı kararla, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki binaların ana giriş kapılarının değiştirilmesi gündeme getirilmiştir. Kurulda alınan kararla kapıların aslına uygun görünüm ve renge sahip yine aynı şekilde aslında olduğu gibi ahşap kaplamalı çelik kapılarla değiştirilmesi onaylanmıştır (Tanrıverdi 2012: 104).

30 Haziran 2009 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A4232 numaralı kararla, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki yapıların ahşap pencere ve kapılarının PVC doğramalarla değiştirilmesi görüşülmüş fakat uygun bulunmayarak

onaylanmamıştır. Söz konusu pencere ve kapıların sadece aslına uygun görünüş ve detaylarda, aslına uygun olarak ahşap malzeme ile değiştirilebileceği dile getirilmiştir (Tanrıverdi 2012: 105).

30 Eylül 2010 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından Bina Kimlikleri Söyleşisi serisinin altıncısında, Saraçoğlu Mahallesi çalışılmıştır. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin tarihi yapıların envanterini oluşturmak için düzenlediği söyleşi serisinde Saraçoğlu Mahallesi'nin önemi, tarihi ve günümüzdeki durumu hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili düzenlenen Bina Kimlikleri Söyleşisi-6'nın dijital basımı yapılmış; söyleşideki konuşmalar, mahalleyle ilgili bilgi ve görseller bu dijital basımda paylaşılmıştır (Url-10). (Saraçoğlu Mahallesi sergi paftası için bkz. EK-6)

Şekil 4.1: Bina kimlikleri söyleşisi-6 duyuru görseli (Url-10)

4 Mart 2011 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A5834 numaralı kararla, 16 Aralık 2010 günü gelen şikâyet üzerine 2. caddede araçların park etmesi için ağaçların kesildiği ve duvarların yıkıldığı iddiaları görüşülmüştür. Söz konusu alana izinsiz dökülen asfalttan dolayı belirtilen şikâyet unsurları gözlemlenememiştir. Ayrıca yine bu bölgeye izinsiz spor aletleri ve bariyerlerin yerleştirildiği, alanın da otopark olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Tüm bu izinsiz müdahalelerden dolayı, bu müdahaleleri yapan kişiler hakkında yasal işlemlerin başlatılması ve tüm bu eklentilerin kaldırılmasına karar verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 105).

9 Mart 2012 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A517 numaralı kararla, 4 Mart tarihindeki A5834 numaralı kararda belirtilen eklentilerin kaldırıldığı gözlemlenmiştir. Fakat mahallede yaşayanların güvenlik nedeniyle şikâyette bulunması ve bariyerlerin tekrar yapılması talebi üzerine kurul, 16 ile 18 numaralı binaların arasında kalan alanın girişine, söz konusu bariyerlerin yapılması onayını vermiştir (Tanrıverdi 2012: 105).

13 Nisan 2012 tarihinde Ankara KTVKK Müdürlüğü'nün aldığı A600 numaralı kararla, 4 Mart 2011 tarihindeki A5384 numaralı karar neticesinde izinsiz yapılan ve kurul tarafından kaldırılan spor aletlerinin yeniden yapılması ile ilgili mahallede yaşayan kişilerce talep mektupları okunarak görüşülmüştür. Kurulun aldığı yeni karara göre, kurulun belirleyeceği standartlarda spor aletlerinin yerleştirilebileceği kararlaştırılmıştır. Ayrıca bu alana yayaların kullanımı için beton ya da asfalttan yaya yolu yapılması talebi için, Çevre Düzenleme Projesi'nin hazırlanması sonrası, tekrar görüşülmesine karar verilmiştir (Tanrıverdi 2012: 106).

26 Eylül 2012 tarihli Hürriyet Gazetesi'nin haberindeki ifadeye göre; Ankara Ticaret Odası Başkanı Salih Bezci, Saraçoğlu Mahallesi'ni ATO yönetimi olarak restore etmek istediklerini ve mahalleyi turizm merkezi yapmak istediklerini dile getirmiştir. Oğuz Demir'in haberine göre Bezci, Mahalleyle ilgili çalışma yaptıklarını, mahalledeki yapıları restore ederek sosyal mekanlara dönüştürmek istediklerini dile getirmiştir. Hazırladıkları ön çalışmaları Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar'a sunduklarını ve bakanın projenin geliştirilmeye ihtiyacı olduğunu, ilerleyen süreçte bakanlığında projeye dahil olmasını istediğini dile getirdiğini belirtmiştir (İnan 2013: 71).

2012 yılının ekim ayında Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde mimarlık anabilim dalı Yüksek Lisans Programında öğrenci olan Zeynep Tanrıverdi tarafından "Ankara Saraçoğlu Mahallesi Tarihsel Çevre Çözümlemesi Korunması ve Örnek Yapı Bloğu Restorasyonu" isimli, 322672 tez numaralı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Bu tez, Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biridir. Tezde ilk olarak Cumhuriyet Dönemi'nden, Cumhuriyet Dönemi eserlerinden ve Ankara'daki planlama çalışmalarından bahsedilmiştir. Daha sonraki bölümde Saraçoğlu Mahallesi detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu bölümde Saraçoğlu Mahallesi'nin konumunun önemi, isminin nereden geldiği, yapım aşamaları gibi birçok konu anlatılmıştır. Ayrıca mahallenin mimarı Paul Bonatz'ın mimari tarzı ve eserleri de detaylı bir şekilde incelenmiş, bununla birlikte mahallenin yapım sürecindeki siyasi ve mimari çevre de anlatılmıştır. Sonraki bölümde ise Saraçoğlu Mahallesi'nin hem çevresel hem de mimari olarak değerlendirmeleri yapılarak bu iki konudaki güncel karşılaşılan sorunlar anlatılmıştır. Sonraki bölümde ise modern mimari miras ve modern mimari mirasın korunması kavramları incelenerek Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma değerleri anlatılmıştır. Ayrıca çalışmanın bu bölümünde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili 1994 ve 2012 yılları arasında koruma kurullarının almış olduğu kararlar yer almaktadır. Sonraki bölümlerde restorasyon ve analiz çalışmaları yer almaktadır. Bu bölümlerde 1.caddede yer alan A tipindeki 5'nolu konutun önce mimari ve yapısal özellikleri incelenmiş ardından da yapısal bozulma nedenleri incelenmiştir. Sonrasında aynı yapı için restitüsyon önerisi yapılmıştır. Son olarak yine aynı blok için koruma ve restorasyon önerisi verilmiştir (Tanrıverdi 2012).

7 Aralık 2012 Tarihinde Ankara Ticaret Odası Başkanı Salih Bezci, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'ni ziyaret etmiştir. Ziyaret sonrası açıklama yapan Bezci, Saraçoğlu Mahallesi'ni kamusal alana dönüştürmek istediklerini ve alanla ilgili çalışma yaptıklarını belirtmiştir. Yaptıkları proje çalışmalarını Maliye Bakanlığı'na sunduklarını dile getiren Bezci, aynı şekilde Mimarlar Odası'na da bu projeyi sunduklarını ve mimarların fikirlerini önemsediklerini dile getirmiştir. Konuyla ilgili açıklama yapan TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Ali Hakkan, Saraçoğlu Mahallesi'nin önemli bir kültürel miras olduğunu ve şehrin merkezinde yer

alan bu tarihi bölgenin canlandırılması için yapılacak her türlü çabayı önemsediklerini dile getirmiş ve hazırlanan projeyi inceleyeceklerini belirtmiştir (Url-11).

Şekil 4.2: Ankara Ticaret Odası'nın Mimarlar Odası'na ziyareti (Url-11)

28 Ocak 2013 tarihinde resmî gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararıyla Namık Kemal Mahallesi'nin (Saraçoğlu Mahallesi) belirtilen kısımlarının riskli alan olduğu ve "riskli alanların dönüştürülmesi" hakkındaki maddeye istinaden alanın koruma kararı kaldırılmıştır (Url-12). (Karar metni için Bkz. EK-8)

1 Mart 2013 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, "Saraçoğlu Mahallesi Değerlendirme Projesi" isimli ulusal fikir yarışması için duyuruda bulunmuştur. Yarışmada Ali Cengizkan, Emre Madran, İlhan Tekeli ve Nuray Bayraktar gibi isimler jüri üyeliği yapmıştır. Goethe Institute Ankara, DOCOMOMO_Türkiye, TÜRMOB, Mülkiyeliler Birliği ve Ankara Tabip Odası'nın desteklediği yarışmanın sonucunda profesyonel ve öğrenci kategorilerinden altışar proje ödül kazanmıştır (Url-13). (Yarışmayı kazanan proje paftası için Bkz. Ek-7)

10 Mart 2013 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi sakinlerinin daveti üzerine Başkent Dayanışması Bileşenleri "Bir maniniz yoksa size geleceğiz" etkinliği

düzenleyerek mahalleyi ziyaret etmiştir. Çay içilip sohbet edilerek Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili paylaşımda bulunulmuştur (Url-14).

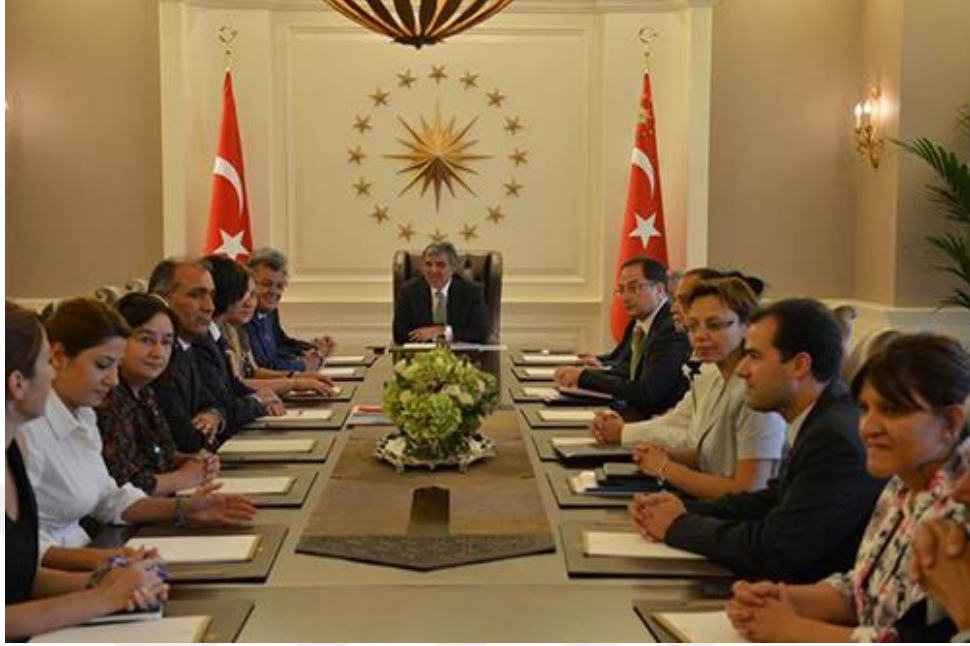

Şekil 4.3: “Bir maniniz yoksa size geleceğiz” etkinliği (Url-14)

13 Nisan 2013 tarihinde Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Saraçoğlu Mahallesi'nde kent düşleri yarışması katılımcılarına gezi düzenlemiştir. Yıkılması gündeme gelen mahalleyi korumak ve kamuoyuna mahallenin önemini anlatmak isteyen Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili etkinlikler yapmaya devam etmektedir (Url-15).

5 Eylül 2013 tarihinde Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Ali Hakkan ve beraberindeki üyelerle beraber Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü ziyaret etmiştir. Görüşme sonrası yapılan açıklamada, Saraçoğlu Mahallesi'nin geleceği için tarafların umutlu olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca yeni sonuçlanan fikir yarışmasının projeleri cumhurbaşkanına sunulmuş ve anlatılmıştır. Görüşme sonrasında yapılan açıklamada ise; sayın Gül'ün projeleri çok beğendiği ve heyecanlandığı dile getirilmiştir. Şube adına konuşan Hakkan, bu konuda sorumluluk alan Cumhurbaşkanı'na teşekkürlerini iletmiştir. Ayrıca oda adına konuşan sekreter üye Tezcan Karakuş Candan, riskli alan

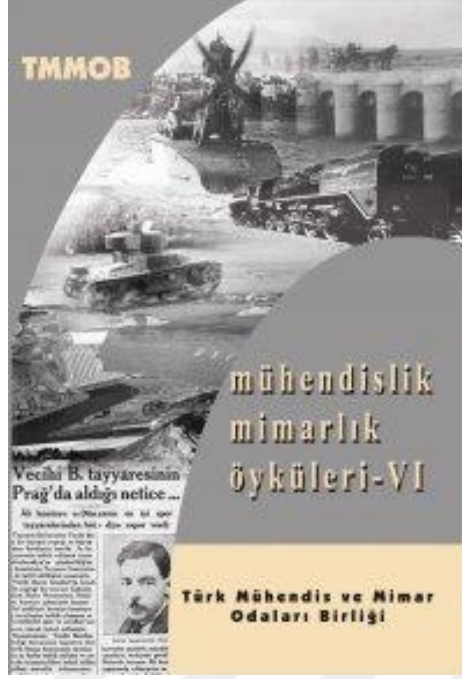
kararının güvenlerini sarstığını, fakat katılımcı bir süreçle Ankara için güzel bir projenin yapılabileceğini dile getirmiştir (Url-16).

Şekil 4.4: Mimarlar Odası'nın Cumhurbaşkanı ziyareti (Url-16)

18 Kasım 2013 tarihinde resmî gazetede yayımlanan yeni bakanlar kurulu kararıyla Saraçoğlu Mahallesi yeniden afet riskli alan ilan edilmiş ve koruma kararı kaldırılmıştır (Url-17). (Karar metni için Bkz. EK-9)

2014 yılının mayıs ayında TMMOB bünyesinde çıkarılan “Mühendislik Mimarlık Öyküleri” serisinin altıncı cildi yayımlanmıştır. Bu ciltte Maden Mühendisi Nadir Avşaroğlu'nun kaleme aldığı “Dante Gibi Tam Ortasında Ankara'nın Saraçoğlu Mahallesi” isimli bölümünde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili bir yazı yer almaktadır. Yazıda Saraçoğlu Mahallesi'nin yapılışından günümüze kadarki süreci hikâye şeklinde yazılmıştır. Kültürel ve tarihi öneme sahip yapıların anlatıldığı bu cilt serisinde Saraçoğlu Mahallesi'nin yer alması, mahalleye önem verildiğinin göstergesidir (Url-18).

Şekil 4.5: Mühendislik Mimarlık Öyküleri-VI kapağı (Url-18)

2014 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Sanat Tarihi Yüksek Lisans Programında öğrenci olan Duygu Tekin'in "1945'ten bugüne Saraçoğlu Memur Evleri Yerleşkesi" isimli yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Tez metnine YÖK tez merkezi kayıtlarından ulaşılamamış olup yazarı Duygu Tekin'in paylaştığı tezin taslak haline academia.edu isimli bir siteden ulaşılmış olup, tezin tamamlanıp tamamlanmadığı bilinmemektedir. Taslaktaki metin 3 kısım ve değerlendirme kısmından oluşmaktadır. İlk kısımda ikinci ulusal mimarlık dönemi, öncesi ve bu dönemki mimarlık ortamı anlatılmıştır. İkinci kısımda ise Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı olan Paul Bonatz anlatılmıştır. Mimarın Almanya ve Türkiye yıllarına detaylı şekilde yer verilen bu kısımda Bonatz'ın eserleri ve meslek hayatı anlatılmıştır. Üçüncü kısımda ise Saraçoğlu Mahallesi'nden bahsedilmiştir. Tezin ana metnini oluşturan bu kısımda ilk olarak Saraçoğlu Mahallesi'nin Ankara'nın gelişimindeki yerinden bahsedilmiştir. Sonrasında mahallenin vaziyet yerleşimi, planları ve cepheleri gibi birçok detayı anlatılmıştır. Saraçoğlu Mahallesi'nin Siedlung ve Türk Evi olarak yapıldığı özellikle vurgulanmış, bu konudaki tartışmalara da ayrıca yer verilmiştir. Üçüncü kısmın sonunda, 2013 yılında bakanlar kurulu kararıyla mahallenin koruma kararının kaldırılması üzerine mahallenin tehdit altında

olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca mahallenin öneminden ve korunması gerekli bir miras olmasının gerekçeleri açıklanmıştır. Tezin değerlendirme kısmında ise tüm yazılanların genel değerlendirmesi yapılmış ve sonrasında ise mahallenin rant uğruna kurban edilmemesinin gerektiğinden bahsedilmiştir (Tekin 2014).

5 Ağustos 2014 tarihinde resmî gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararıyla Namık Kemal Mahallesi'nde (Saraçoğlu Mahallesi) hazineye ait taşınmazların ekonomiye kazandırılması için tahsislerinin kaldırılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca karar maddesinin ekinde belirtildiğine göre; Maliye Bakanlığı'nın uygun gördüğü hallerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve iştirakleri tarafından projelendirilerek ekonomiye kazandırılacağı belirtilmiştir (Url-19). (Karar metni için bkz. EK-10)

11 Ekim 2014 tarihinde TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi tarafından Saraçoğlu Mahallesi'nde gezi tertip edilmiştir. Odanın, "Ankara Haftasonu Gezileri" olarak düzenlediği geziye Yrd. Doç.Dr. Bilge İmamoğlu ve Yrd. Doç.Dr. Olgü Çalışkan eşlik etmiştir (Url-20).

Şekil 4.6: "Ankara Haftasonu Gezileri" etkinlik görseli (Url-20)

17 Ekim 2014 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Ankara Ticaret Odası Saraçoğlu Mahallesi'nin geleceği için birlikte çalışacaklarını açıklamışlardır. Çevre şehircilik Bakanlığı adına konuşan Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürü Vedat Gürgen mahallenin artık lojman olarak kullanılmayacağını, toplumun kullanımına açacaklarını dile getirmiştir. Ayrıca mahalle için bir proje yarışması yapılacağını da sözlerine ekleyen Gürgen, Mimarlar Odası'na ve Ankara Ticaret Odası'na teşekkürlerini iletmiştir (Url-21).

24 Ekim 2014 tarihinde TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi tarafından yapılan açıklamada Saraçoğlu Mahallesi için Mimarlar Odası ve bakanlıklarla el ele vermeyeceklerini, riskli alan kararı sonrası mahallenin ranta kurban edilmesinden kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili görüşülen projelerin geçmişte olduğu gibi bilimsellikten kopacağını düşündüklerini açıklamışlardır (Url-20).

4 Kasım 2014 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Ankara Ticaret Odası yetkilileri bir araya gelerek "Saraçoğlu Mahallesi ve Çevresi Geleceğini Arıyor" isimli ulusal proje yarışması düzenleneceğini açıklamışlardır (Url-22). Fakat daha sonra yarışma ile ilgili başka bilgi paylaşılmamış, yarışma süreci devam etmemiştir. Bundan bir yıl kadar sonra 24 Şubat 2015 tarihinde Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği tarafından Saraçoğlu Mahallesi için düzenlenen yarışmanın iptali için dava açılmıştır² (Url-23).

20 Kasım 2014 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi sakinleri tarafından "Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği" isimli dernek kurulmuştur (Url-23). Dernek, Saraçoğlu Mahallesi'nin korunma sürecinde aktif bir şekilde rol almış; Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili diğer STK'ların etkinlik, seminer ve organizasyonlarına katılarak sürece dahil olmuştur.

2015 yılı içerisinde Saraçoğlu Mahallesi'nde ikamet eden mahalle sakinlerinin mahalleyi boşaltmaları istenmiş, sonrasında ise polis eşliğinde mahalleden tahliyeler gerçekleşmiştir. (Şekil 4.7) Mahalleyi terk etmeyen sakinler çok sert müdahalelere maruz kalmış ve bu süreçte mahalle zorla boşaltılmıştır (Url-24).

² Davanın durumu ile ilgili güncel bir bilgi edinilememiştir. Bakanlığın, devam eden süreçte mahalleyi tahliye etmesiyle, yarışma sürecinin askıya alındığı düşünülmektedir.

Şekil 4.7: Saraçoğlu Mahallesi'nin tahliyesi (Url-20)

14-15 Mart 2015 tarihleri arasında TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi tarafından organize edilen “4 Mevsim Saraçoğlu” isimli etkinlik düzenlenmiştir. Riskli alan ilan edilerek koruma kararı kaldırılan mahallenin aslına uygun şekilde korunmasını amaçladıklarını dile getiren Şehir Plancıları Odası, mahallede bu gibi etkinlikleri yapmaya devam edeceklerini, bu etkinliğin bu sürece öncülük edeceğini dile getirmiştir (Url-20).

Şekil 4.8: “4 Mevsim Saraçoğlu” etkinlik kapağı (Url-20)

11 Ekim 2015 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi’ndeki tahliyelere tepki göstermek amacıyla çeşitli meslek örgütü ve derneğin katılımıyla “Kent bizim, mahalle bizim, Saraçoğlu bizim, hepimizin” isimli etkinlik düzenlenmiş ve basın açıklaması yapılmıştır. TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği, Başkent Dayanışması, Birleşik Haziran Hareketi, Peyzaj Mimarları Derneği ve ODTÜ Mimarlık Fakültesi Topluluğu’nun organize ettiği ve çok sayıda kuruluşun katılım sağladığı etkinlikte mahallenin topluma ait olduğu vurgulanarak boşaltmalara karşı durulacağı dile getirilmiştir (Url-25).

Şekil 4.9: “Kent Bizim, Mahalle Bizim, Saraçoğlu Bizim, Hepimizin” etkinlik kapağı (Url-25)

20 Ekim 2015 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nin atıl kalmaması için TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi tarafından yapılan başvuru dolayısıyla Çankaya Belediyesi görevlileri mahalleyi temizlemiştir (Url-20).

20 Aralık 2015 tarihinde TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Öğrenci Komisyonu, Saraçoğlu Mahallesi'nde gezi düzenlemiştir. Geziye Arş. Gör. Deniz Kimyon ile daha önce Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili tez çalışması yapmış olan Duygu Tekin de katılmıştır (Url-20).

3 Temmuz 2017 tarihinde resmî gazetede çıkan kararla; Saraçoğlu Mahallesi'nde, mülkiyeti hazineye olan taşınmazlar Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım A.Ş.'ye devredilmiştir (Url-26). (Karar metni için Bkz. EK-11)

24 Ağustos 2017 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından Saraçoğlu Mahallesi'nde “Ankara'nın Saklı Cenneti Saraçoğlu'nda 5:00 çayına davetlisiniz” duyurusuyla düzenlediği bir etkinlik yapılmıştır. Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili temmuz ayında resmî gazetede çıkan karar üzerine mimarlar odası bu etkinliği düzenlemiştir. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'ne göre resmî gazetede yayımlanan kararla “mahallenin idam fermanının yazıldığı”, Cumhuriyet Dönemi'nden birçok izler taşıyan bu önemli kültürel mirası korumamız gerektiğinden bahsederek “kamuya ait olan alanın yeniden kamusallaştırılması için boşaltılmış, sessiz, orada öylece

kimsesiz duran Saraçoğlu Mahallesi'nin yalnızlığına ses olmak zamanı" denilerek herkes mahalleye davet edilmiştir. Ayrıca herkesin bu ve benzeri etkinliklere katılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Ayrıca diğer STK'ların da Saraçoğlu Mahallesi'nde benzeri etkinlik, buluşma ve organizasyonlar düzenleyerek mahalleye topyekûn sahip çıkılması gerekliliği dile getirilmiştir. Etkinlik öncesi Mimarlar Odası adına açıklama yapan Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan; bu mahallenin Cumhuriyet Dönemi'nden taşıdığı izler açısından çok önemli olduğundan bahsetmiş ve Saraçoğlu Mahallesi'nin hem mahallede yaşamış insanlar hem de kendisi için çok önemli bir yer olduğunu vurgulamıştır. Birçok bakan, dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu, sanatçı Kartal Tibet, Atatürk'ün manevi kızı Afet İnan, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve birçok aydının burada yaşadığından bahseden Candan, geçmişin izlerini taşıyan bu mahallenin yalnız bırakılmayarak kullanılması ve böylece eskisi gibi kamusal bir alan olmasının sağlanması gerektiğini dile getirmiştir (Url-27). Bu gibi etkinliklerle Saraçoğlu Mahallesi'nin atıl olduğu ve yıkılması gerektiğini ifade eden yaklaşımların asılsız olduğu halk tarafından gösterilmiş olacaktır. Ayrıca rant uğruna burayı yıkmak isteyenlerin önüne halk iradesi karşı çıkmış olacaktır.

Şekil 4.10: “Ankara'nın Saklı Cenneti Saraçoğlu'nda 5:00 çayına davetlisiniz” etkinliği (Url-27)

30 Eylül 2017 tarihinde Almanya Ankara Büyükelçisi Martin Erdmann TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan ile birlikte Saraçoğlu Mahallesi'ni ziyaret etmiştir. Bu mahallenin hem Almanya hem de Türkiye için ortak bir değer olduğunu dile getiren büyükelçi, mimarlar odasının çabalarını desteklediğini dile getirmiştir (Url-28).

Şekil 4.11: Almanya Büyükelçisi'nin Saraçoğlu Mahallesi ziyareti (Url-28)

2017 yılının ekim ayında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde mimarlık anabilim dalı Mimarlık Tarihi Programında araştırmalar yapan Nevin Aslı CAN BİLGE tarafından "Paul Bonatz'ın Türkiye Yılları" isimli, 485230 tez numaralı doktora tez çalışması yapılmıştır. Tezin ana konusu Paul Bonatz olduğundan dolayı, dolaylı olarak Saraçoğlu Mahallesi anlatılmıştır. Paul Bonatz'ın hayatının detaylı anlatıldığı tezde Saraçoğlu Mahallesi'nin yapıldığı dönemki Türkiye ve Ankara'daki mimari ve siyasi atmosfer detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bununla birlikte Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı Bonatz'ın Türkiye'ye gelişi ve Saraçoğlu Mahallesi projesinin ona verilmiş hikayesi de detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Tezin

Bonatz'ın eserlerinin anlatıldığı son kısmında Saraçoğlu Mahallesi de detaylı bir şekilde anlatılmıştır (Can Bilge 2017).

Ankara 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 27 Şubat 2018 ve 5 Mart 2018 tarihinde alınan kararlar neticesinde sit alanı olan Saraçoğlu Mahallesi ve çevresiyle ilgili 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı hazırlanmıştır. Bu planlar Ankara 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 1 Mart 2018 tarihinde onaylanmıştır (Url-29).

20 Mart 2018 tarihinde düzenlenen basın toplantısı ile Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenerek korunması ve canlandırılması amacıyla hazırlanan ve Emlak Konut GYO tarafından yürütülecek projenin sunumu yapılmıştır. Projenin tanıtıldığı toplantıya Maliye Bakanı Naci Ağbal, Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhaseki, Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş, Emlak Konut GYO Genel Müdürü Murat Kurum, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Tuna ve Çankaya Belediye Başkanı Alper Taşdelen katılmıştır (Url-30).

Şekil 4.12: Saraçoğlu Mahallesi yenileme projesi tanıtım toplantısı (Url-30)

2018 yılının ağustos ayında TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde mimarlık anabilim dalı Yüksek Lisans Programında öğrenci olan Havva Nur Başağaç tarafından “Saraçoğlu Mahallesi: Geçmiş, Bugün ve Gelecek İçin Perspektifler” isimli, 527402 tez numaralı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Bu tezde Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili yazılan diğer tezlerden farklı olarak Ankara şehrinin gelişimi ve bu gelişimde Saraçoğlu Mahallesi'nin yeri daha detaylı olarak incelenmiştir. Mahallenin inşa edildiği yıllarda hem Ankara'daki hem Türkiye'deki hem de dünyadaki ortam anlatılmıştır. Saraçoğlu Mahallesi'nin, yapıldığı dönemden birçok izleri günümüze taşıdığı ve bu açıdan değerli bir miras olduğu anlatılmıştır. Başağaç'ın bu tezinde Saraçoğlu Mahallesi, yakın çevresiyle birlikte incelenerek tezin yazıldığı döneme kadarki süreçte bu alanda ne gibi planlama çalışmalarının ve değişimlerin olduğu da ayrıca araştırılmıştır. Tezin yazıldığı dönemde gündemde olan yıkılma tartışmalarını da ele alan tezde, mahalleyle ilgili tartışmaların siyasi bir hal aldığı belirtilmiş ve bu durumun sonucunda mahallenin geleceğinin objektif olarak değerlendirilemediği belirtilmiştir. Mahallenin yıkılması ya da korunması kararından önce mahalledeki yapıların fiziki açıdan ne durumda olduklarının anlaşılması, sonrasında ise değerler açısından mahallenin incelenmesi ve mahallenin ne ölçüde korunmaya değer bulunacağı anlaşılmalıdır. Ayrıca tezde mahallenin dönüşümüyle ilgili bir öneriden ziyade gelecekte yapılması muhtemel müdahalelere ışık tutması açısından ilkeler belirlenmiştir. Önerilen bu ilkeler: dengeli politikalar, yerel dinamikler ve bütünsel yaklaşımlar, yapılı çevre kalitesi, fonksiyonel regülasyon alternatifleri, esnek senaryolar ve alternatifler, kentsel değerlerin okunabilirliği, katılımcı süreçler, çok boyutlu sürdürülebilirlik, yetkililerin istikrarı olarak belirlenmiştir (Başağaç 2018).

31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerde, 25 yıldır Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapan Melih Gökçek'in yerine rakibi ve muhalefet parti adayı Mansur Yavaş seçimi kazanarak yeni Ankara Büyükşehir Belediye başkanı olmuştur.

Saraçoğlu Mahallesi ve çevresiyle ilgili hazırlanan Koruma Amaçlı Nazım İmar Planlarının onaylanmasının hemen ardından TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, planların kamu yararı ve şehircilik ilkelerine uygun olmadığı gerekçesiyle

dava açmıştır. 16 Temmuz 2019³ tarihinde dava sonuçlanmış ve bu planlar iptal edilmiştir (Url-31).

Saraçoğlu Mahallesi'nin bu süreçte yüksek lisans tezi çalışmalarına konu olmaya devam edildiği de görülür. 2019 yılında Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Meltem Gökçe Pehlivan tarafından "Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kendini Koruyan Kent Olgusu: Ankara Saraçoğlu Mahallesi Örneği" isimli, 593907 tez numaralı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Tezde öncelikle sosyokültürel sürdürülebilirlik kavramı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Daha sonra kendini koruyan kent kavramı üzerinde durularak bu kavramın dünyada nasıl uygulandığı ve örnekleri anlatılmıştır. Son kısımda ise sosyokültürel sürdürülebilirlik ve kendini koruyan kent kavramları Saraçoğlu Mahallesi üzerinden incelenmiştir. Bu kısımda öncelikle Cumhuriyet'in ilanı ve Saraçoğlu Mahallesi'nin yapıldığı dönemki atmosfer incelenmiş ve bu dönemdeki konut problemi üzerinde durulmuştur. Daha sonra mahallenin 2019 yılına kadar olan genel tarihçesinden bahsedilmiştir. Bununla birlikte Saraçoğlu Mahallesi'nde yaşamış insanların gözünden bu bölgeyle ilgili hatıralar anlatılmıştır. Son olarak da mahallenin atıl hale gelen son durumundan ve sürdürülebilirliğinden bahsedilmiştir (Pehlivan 2019).

17 Temmuz 2019 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından yapılan yazılı açıklama ile Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş'a çağrı yapılarak, Saraçoğlu Mahallesi ve çevresi için yapılacak olan koruma amaçlı imar planının hep birlikte katılımcı bir şekilde yapılması talep edilmiştir (Url-32).

Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili hazırlanan imar planlarının dava sonucu iptal olması sebebiyle, 19 Temmuz 2019 tarihinde 17:00'da, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından mahallede bir kutlama organizasyonu düzenlenmiştir (Url-33).

³ Belirtilen tarih Mimarlar Odası'nın dava sonucunu basın açıklaması ile duyurduğu tarihtir.

Şekil 4.13: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki kutlama organizasyonu (Url-33)

28 Temmuz 2019'da TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan Oda Tv'den Nurzen Amuran'a Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili röportaj vermiştir. Candan, Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin Ankara'daki çalışmalarıyla ilgili birçok bilgi vermiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'nin öneminden de bahseden Candan, bu mahallenin korunmasında ellerinden geleni yaptıklarını ve toplum olarak bu mahallenin korunması için çaba gösterilmesinin gerekli olduğunu dile getirmiştir (Url-34).

17 Eylül 2019 tarihinde mahallede yeni imar planı hazırlıkları kapsamında sondaj çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi de bu gelişmelerle ilgili yazılı açıklama yaparak gelişmeleri kaygıyla takip ettiklerini, Ankara Valiliği ve Kültür Bakanlığı'nı göreve davet ettiklerini yazılı bir şekilde belirtmiştir. Ayrıca Mimarlar Odası katılımcı imar planı hazırlanması ile ilgili taleplerini yinelemiştir (Url-35).

2019 yılının üçüncü çeyreğinde yapıldığı açıklanan ihale sonucunda Güryapı Restorasyon firması ihaleyi 364.250.000TL Türk lirası bedelle kazanmıştır (Url-36).

7 Ekim 2019 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dünya Mimarlık Günü dolayısıyla Saraçoğlu Mahallesi'nde basın açıklaması yapmıştır. Oda adına açıklamayı Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan yapmıştır ve sık sık Saraçoğlu Mahallesi'nin önemine vurgu yapmıştır. Saraçoğlu Mahallesi'nin Cumhuriyet'in ilk

toplu konutu olduğundan ve günümüzde tehdit altında olduğundan bahseden Tezcan, Saraçoğlu Mahallesi'nin halka ait olduğunu ve bu açıklamanın da özellikle bu önemli mahallede yapıldığını dile getirmiştir. Devamında “Herkes için konut” temalı açıklama Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi önünde okunmuştur (Url-37).

Şekil 4.14: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki Dünya Mimarlık Günü dolayısıyla yapılan basın açıklaması (Url-37)

17 Ekim 2019 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin internet sitesinde yayımlanan açıklamada Türkiye'nin ilk toplu konut alanı olan ve Cumhuriyet dönemi mimarisini yansıtan önemli bir eser olan Saraçoğlu Mahallesi'nin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu dile getirilmiş, Kültür Bakanlığı'nın ve Ankara Valiliği'nin görevini yapması için çağrıda bulunulmuştur. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'nde, birçok benzer tarihi alanda olduğu gibi önce insansızlaştırılan yapıların, çöküntü haline getirilerek güvenlik problemlerinin ortaya çıkmasına sebep olduğu ve bu durum sebep gösterilerek de yapıların yok edildiğine defalarca şahitlik edildiği belirtilmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nin bu sonu hak etmediğini dile getiren Mimarlar Odası Ankara Şubesi, mahallenin korunması gerektiğini vurgulamıştır (Url-38).

Şekil 4.15: Saraçoğlu Mahallesi'ndeki konutlardan birinin içinin fotoğrafı (Url-38)

20 Ekim 2019 tarihinde Ankara Barosu Kent ve Çevre Kurulu Saraçoğlu Mahallesi'nde gezi yaparak alanda incelemelerde bulunmuştur. Gezide Baro Kuruluna Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi yetkilileri de eşlik etmiş ve gezi sonrasında Saraçoğlu Mahallesi'nin kentsel ve hukuksal durumuyla ilgili Av. Emre Baturay, Tezcan Karakuş Candan ve Pelin Kılıç tarafından sunum yapılmıştır (Url-39).

Şekil 4.16: Ankara Barosu'nun Saraçoğlu Mahallesi'ndeki basın açıklaması (Url-39)

23 Ekim 2019 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından “Bauhaus, Konut, Mahalle: Saraçoğlu Mahallesi Geleceğini Arıyor” isimli sempozyum düzenlenmiş ve Saraçoğlu Mahallesi birçok yönden ele alınmıştır. Ayrıca Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu da bu etkinliğe mektup göndererek; bu mahallenin gençlere teslim edilmesi gerektiğini ve Cumhuriyet tarihi müzesine dönüştürülmesini istediğini dile getirmiştir. Ayrıca 31 Mart'ta Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın, partisi tarafından kazanılmasına vurgu yapan Kılıçdaroğlu, bu başarılarının Saraçoğlu Mahallesi'ne de bahar getirecek bir başarı olduğunu vurgulamıştır (Url-40).

10 Aralık 2019 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Balıkesir Şubelerinin Berlin Mimarlar Odası ile birlikte düzenledikleri “Türkiye’de Çağdaş Konut Mimarlığı Sergisi” Almanya'nın başkenti Berlin’de açılmıştır. Alman Mimar Paul Bonatz tarafından yapılan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk toplu konutu olan Saraçoğlu Mahallesi de aynı etkinlikteki panelde tartışılmıştır. İki ülkenin mimarları Saraçoğlu Mahallesi'nin korunarak yaşatılması için yapılması gerekenleri görüşüp tartışmışlardır (Url-41).

Şekil 4.17: Berlin’de gerçekleşen panel (Url-41)

21 Ocak 2020⁴ tarihinde Saraçoğlu Mahallesi ve çevresi ile ilgili yeni plan değişikliği yapılmış ve bu değişiklikle ilgili hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının askıya çıkarıldığı duyurulmuştur. Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan; yapılan bu plan değişikliğinin yargı kararlarına karşın yapıldığını ve bu planı yargıya taşıyacaklarını belirtmiştir (Url-42). (Karar metni için Bkz. EK-12)

10 Nisan 2020 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi’nin, sitesinde yaptığı açıklamada Saraçoğlu Mahallesi’nde sondaj yapıldığı bildirilmiştir. Şube adına açıklamada bulunan şube başkanı Tezcan Karakuş Candan, koronavirüs salgınından dolayı insanların sağlık kaygısı içerisinde olduğunu, fakat iktidarın rant kaygısında olduğunu vurgulamıştır. Açıklamasının devamında Candan, sondaj çalışmalarının daha öncede yapıldığını ve artık buranın rahat bırakılmasını istediklerini belirtmiştir (Url-43).

⁴ Belirtilen tarih Mimarlar Odası’nın bu değişikliği basın açıklaması ile duyurduğu tarihtir.

Şekil 4.18: Saraçoğlu Mahallesi'nde sondaj çalışmaları (Url-43)

7 Mayıs 2020 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Kent İzleme Merkezi, Saraçoğlu Mahallesi'nde incelemelerde bulunmuş, incelemeler sonrasında şube adına konuşan Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan, tamamı sit alanı olan ve koruma altında bulunan Saraçoğlu Mahallesi'ndeki ağaçların kesildiği ve tahrip edildiğini gözlemlediklerini dile getirmiştir. Ayrıca mahallede yer alan Dip Sokağı'n, bakanlık tarafından otopark olarak kullanıldığını gözlemlediklerini belirtmiştir. Konuyla ilgili suç duyurusunda bulunacaklarını belirten Candan, konuyla ilgili yetkilileri duyarlı olmaya davet etmiştir (Url-44).

1 Haziran 2020 tarihinde, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından Saraçoğlu Mahallesi'ndeki plan değişikliklerinin iptali için dava açılmıştır. Odanın yaptığı basın açıklamasına göre; yeni projede yer alan otopark ve otel gibi işlevlerin Saraçoğlu Mahallesi'nin tarihi dokusuna zarar vereceği ve bu koruma yaklaşımının kanunlara aykırı olduğu vurgulanmış ve Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenmesi sürecinde belediyelerin yetkisinin yok sayıldığı da ayrıca vurgulanmıştır (Url-45).

31 Ağustos 2020 tarihinde Emlak Konut GYO ile Güryapı Restorasyon arasında "Ankara Çankaya Saraçoğlu Konut ve Ticaret İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenleme İnşaatı İşleri" sözleşmesi imzalanmıştır (Url-36).

4 Eylül 2020 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından yapılan yazılı açıklamada, Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenmesi için yapılan

sözleşmeden bahsedilmiştir. Sözleşmeyi yapan Güryapı Restorasyon Firmasının, restorasyon konusunda kötü bir üne sahip olduğunu dile getiren açıklamada, Saraçoğlu Mahallesi'nin bu firmanın aracılığıyla katledileceği korkusu özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca açıklamanın devamında sözleşmenin en kısa sürede Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından yargıya taşınacağı belirtilmiş ve tüm Ankaralılar, Saraçoğlu Mahallesi'ni korumaya davet edilmiştir (Url-46).

25 Eylül 2020 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulama çalışmaları başlamıştır. İlk etapta alanın etrafı brandalarla kaplanmış ve ilerleyen günlerde iş makineleri alana girerek çalışmalara başlamıştır. Çalışmaların başlaması üzerine Mimarlar Odası Ankara Şubesi de yazılı açıklamada bulunarak kaygılarını dile getirmiştir. Ayrıca açıklamanın devamında dava sürecinin devam ettiğini dile getiren Mimarlar Odası Ankara Şubesi; Koruma Kurulunun, mahalledeki çalışmaların acilen durdurulması için gerekli adımları atması gerekliliği dile getirilmiştir (Url-47). Ayrıca Çankaya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Namık Kemal Ortaokulu Müdürlüğü'ne gönderdiği yazıyla, Namık Kemal Ortaokulu'nun taşınmasına karar verildiği bildirilmiş ve bunun üzerine okul yönetimi tarafından okulun boşaltılma çalışmaları başlatılmıştır (Url-48). (Namık Kemal Ortaokulu'na gelen boşaltma yazısı için Bkz. EK-13)

Şekil 4.19: Saraçoğlu Mahallesi'nin brandalarla kaplanması (Enes Uçar arşivi, Ocak 2021)

1 Ekim 2020 tarihinde Namık Kemal Ortaokulu'nun taşınmasına tepki gösteren Namık Kemal Ortaokulu öğrencileri, velileri ve okul aile birliği okulun önünde toplanarak kararı protesto etmiştir. İtirazlarını dile getiren veliler, Namık Kemal Ortaokulu'nun arazisinin okul olarak vakfedildiğini, ticarete dönüştürülmesini yanlış bulduklarını, bu okulda birçok önemli kişinin yetiştiğini ve bu tarihi yapının boşaltılmaması gerektiğini dile getirmişlerdir. Okulda okuyan öğrenciler de okullarını çok sevdiklerini ve başka bir okula gitmek istemediklerini, adapte sorunu yaşayacakları yönünde kaygılarının olduklarını dile getirerek karara tepki göstermişlerdir (Url-49).

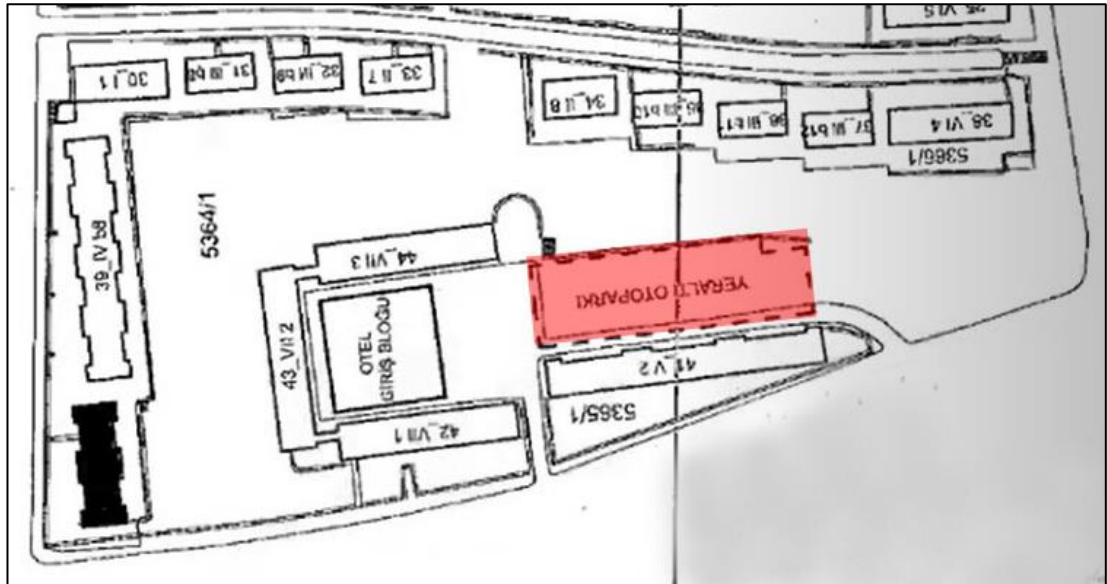

Şekil 4.20: Namık Kemal Ortaokulu'nun kapatılması üzerine öğrenci ve velilerin protestosu (Url-49)

15 Ekim 2020 tarihinde T24 gazetesinden Gökçer Tarihcioğlu, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan ile Saraçoğlu Mahallesi'ni konu alan bir röportaj yapmıştır. Candan konuşmasında Cumhuriyet Dönemi'nin en güzel eserlerinden olan Saraçoğlu Mahallesi'nde devam eden çalışmalar hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Mahallede restorasyon adıyla yapılan çalışmaları bilime aykırı olarak değerlendiren Candan, Saraçoğlu Mahallesi'ne ait olan özgün ve kültürel değerlerin yok edildiğini, bu önemli mirasın ranta açılarak

yoğlaştırıldığını dile getirmiştir. Ayrıca mahallede uygulanan projenin paylaşılmadığını da sözlerine ekleyen Candan bu projeye; tarihi yaşanmışlıkların, Cumhuriyet Dönemi anısının yok edileceğini ve mahallenin ileride UNESCO Dünya Miras listesine girme şansını kaybedeceğini aktarmıştır. Candan Saraçoğlu mahallesiyle ilgili en iyi çözümün, ortak bir akıl üreterek bilimsel çalışmalar ışığında, mahallenin tarihi dokusu korunarak ve kamuoyunun takibine açık olarak restorasyon yapılması gerektiğini belirtmiştir (Url-50).

20 Ekim 2020 tarihinde TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi'nin düzenlediği "Saraçoğlu Mahallesi'nde Neler Oluyor" isimli online toplantı gerçekleşmiştir. Toplantıda Saraçoğlu Mahallesi'nin hem tarihi hem dava süreçleri hem de odanın yaptıkları ve yapması gerekenler konuşulmuştur. Ayrıca Oda sekreteri Ömer Dursunüstün, koruma kurulunun onayladığı proje üzerinden yeni projeyi anlatmıştır. Mahkemede de tartışma konusu olan yer altı otoparkının yerini göstermiştir. Başka bir Plancının toplantıdaki açıklamasında, son yıllarda Saraçoğlu Mahallesi gibi kentlerin içindeki miras alanlarında baskıların arttığına dikkat çekilerek, bu durumun ülkemize özel bir durum olmadığı ve dünya genelinde de durumun böyle olduğu belirtilmiştir (Url-6). (Yer altı otoparkının yerini gösteren onaylı çizim için bkz. EK-14, EK-15)

Şekil 4.21: Yeni projede yer aldığı belirtilen yer altı Otoparkı (Url-6) (Çizimin tam hali için bkz. EK-14)

20 Ekim 2020 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi basın açıklaması yaparak, Ankara I Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun görevini yapmadığını belirtmiştir. Açıklamada koruma kurullarının en önemli görevlerinden birinin tescilli yapıları korumak olduğunu belirten Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara I Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun görevini yapmadığını, bilimsel kararlar alması gerekirken siyasi kararlar aldığını belirtmiştir. Ayrıca Kentsel SİT Alanı olan mahalleyle ilgili hazırlanan yenileme projeleri hazırlanırken, mahallenin mimarı Paul Bonatz'ın mirasçılarından izin alınmadığını da dile getiren açıklamada; yapılanların hukuka aykırı olduğu dile getirilerek, yapılanlarla ilgili gerekli hukuki adımların atılacağını ve koruma kurulu üyelerinin istifa etmesi gerektiği dile getirilmiştir. Yazının devamında mahallede uygulanan projelerin ve her türlü belgenin paylaşılmadığını belirten Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan, projelerin gizlenmesinin manidar olduğunu dile getirmiş ve mahallenin özgünlüğünün kaybolacağı yönünde kaygılarının arttığını belirtmiştir (Url-51).

21 Ekim 2020 tarihinde İyi Parti Ankara İl Başkanlığından Sadullah Ertekin, Bahadır İlgen, Selen Kılıçaslan ve Figen Merdivanlı; TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'ni ziyaret ederek Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenmesi süreci ile ilgili bilgi almış ve iş birliği yapmak istediklerini açıklamışlardır (Url-52).

Şekil 4.22: İyi Parti heyetinin Mimarlar Odası'nı ziyareti (Url-52)

23 Ekim 2020 tarihinde STK'ların, siyasi partilerin, mimarların ve çeşitli alandaki uzmanların katıldığı ve Saraçoğlu Mahallesi'nin geleceğinin görüşüldüğü online bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantının başında konuşan TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan, mahallenin koruma mücadelesinden bahsettiği konuşmasında mahalleyle ilgili bilgi, belge ve projelere ulaşamadıklarını, engellendiklerini dile getirerek mahallenin korunmasıyla ilgili verdikleri mücadelede çok zorlandıklarını ama pes etmeden mücadelelerini sürdüreceklerini dile getirmiştir. Daha sonra söz alan TMMOB Mimarlar Odası Başkanı Deniz İnceada ise; Saraçoğlu Mahallesi'nin uluslararası açıdan önemli bir miras olduğundan bahsetmiş ve geçmişte birçok kıymetli eseri kaybettiğimizi belirterek, geçmişten izler taşıyan bu gibi eserleri titizlikle, uzmanların öncülüğünde korumamız ve gerekli dersleri çıkararak incelememiz gerektiğini dile getirmiştir. Sonrasında konuşan Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği Başkanı Gül Merttürk ise mahallenin ellerinden alındığını ve davalara gerekli önemin verilmesi sonucunda sürecin değişeceğini düşündüğünü dile getirmiştir. İMO Ankara Şubesi Proje Koordinatörü Buket Çelik ise, böyle önemli bir değer yok olduğunu görmenin acı verdiğini belirterek tüm vatandaşların bu konuda tepkisini ortaya koyması gerektiğini dile getirmiştir. DOCOMOMO Türkiye Grubu olarak söz alan Eş Başkan Ebru Omay Polat konuşmasında, DOCOMOMO Türkiye olarak Saraçoğlu Mahallesi'ni yayınlarına ekleyerek gündemde tutmaya çalıştıklarını dile getirmiştir. Açıklamanın devamında "Alanın miras olarak değerinin anlaşılmadığının ve korumayla ilişkisinin korunamadığını görüyoruz. Bu değişiklikler alanın Saraçoğlu'nun ne ruhuna ne mimari ve bütüncül peyzaj değerine uygun değildir. Tam tersine onun kaybına neden olacaktır." sözleriyle, mahalleyle ilgili kaygılarını dile getirmiştir. Sonrasında konuşan DOCOMOMO grubunun diğer eş başkanı Yıldız Salman ise tüm koruma terminolojisinin karmakarışık bir hale geldiğini ve uzmanlar olarak toparlamakta zorlandıklarını dile getirmiş ve Saraçoğlu Mahallesi'nin mevcut kimliğiyle korunması gerektiğini ve bunun topluma da anlatılması gerektiğini dile getirmiştir. Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği (KORDER) Başkanı Müge Bahçeci ise toplantıda mahalleyle ilgili hazırlanan projelerin müelliflerine çağrı yaparak projenin ve yapılmak istenenlerin anlatılmasını istediklerini dile getirmiştir. Mimarlar Odası Ankara Şubesi Kent İzleme Merkezi Danışma Kurulu Üyesi ve

KORDER üyesi Cansen Kılıççöte, Saraçoğlu Mahallesi'nin bulunduğu alanın kentsel sit alanı olduğunu ve çevresinde yer alan tarihi kurumlara hizmet etmesi için yapılmış olduğundan bahsetmiş ve bu kurumların da boşaltılmaya başlandığından bahsetmiştir. Bu alanın bütüncül korunabilmesi için koruma alanının genişletilmesi ve tüm kurumlarla birlikte bütüncül bir koruma yapılması gerektiğinden bahsetmiştir. ODTÜ Mezunlar Derneği adına açıklama yapan Yönetim Kurulu Üyesi Umur Cevrem ise Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili asıl sorunun “kamunun bilgilendirilmesindeki yetersizlik” olduğunu dile getirmiş ve bu konuyla ilgili gündem oluşturulması gerektiğini dile getirmiştir. Europa Nostra Temsilcisi Burçin Altınsoy ise mahallenin öneminden bahsederek konuyu uluslararası kuruluşlara bildireceklerini dile getirmiştir. Siyasi parti temsilcileri adına toplantıya katılan CHP Ankara Milletvekili Yıldırım Kaya ise Saraçoğlu Mahallesi'nin yıkılmasının Cumhuriyet Dönemi değerlerin yıkılması anlamına geldiğini belirtmiştir. CHP olarak süreci yakından takip ederek TBMM'de yapılması gerekeni uzmanların bilgilendirmesi doğrultusunda yapmaya çalışacaklarını dile getirmiştir. Mimarlar Derneği 1927 Derneği adına konuşan Dernek Başkan Lale Özgenel, modern mimarlığı korumanın meşakkatli bir süreç olduğunu dile getirerek, uzmanlara danışılmasının çok önemli olduğunu dile getirmiştir (Url-53).

26 Ekim 2020 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi başta olmak üzere 102 örgüt sürecin durdurulması ve inşaat çalışmalarının bir an önce durdurulması amacıyla “Saraçoğlu Mahallesi Hepimizin” başlıklı bildiri yayımlamıştır. Bildiride mahallenin yeniden kullanımı için hazırlanan projenin mahalleyi korumayacağı ve bu bölgenin tarihi dokusuna zarar vereceği belirtilmiştir. Bildiriye göre koruma amaçlı imar planlarının iptal edilerek Kızılay bölgesinin tamamını kapsayacak daha kapsamlı bir planın çizdirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca açıklamanın devamında mevcut projenin hukuka aykırı ve şeffaf olmadığı dile getirilerek katılımcı, bütüncül ve bilimsel bir restorasyon projesinin hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bildiriye TMMOB'a bağlı birçok meslek örgütü, KESK, DİSK, DOCOMOMO Türkiye, Atatürkçü Düşünce Derneği, EuropaNostra Türkiye/BAD, Hewsel Koruma Platformu, ICOMOS Türkiye 20.Yüzyıl Bilimsel Komitesi, Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği, Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği, ODTÜ Mimarlık Topluluğu, Avrupa Türk Gazeteciler

Birliği Türkiye Temsilciliği, ağdaş Gazeteciler Derneği ve benzeri birçok STK bildiriye imza atmıştır. Ayrıca CHP, Emek Partisi, HDP, HKP, TİP, TKP, Gelecek Partisi gibi siyasi partilerde bildiriye imzalamıştır (Url-54). (Bildiri metni için Bkz. EK-16)

28 Ekim 2020 tarihinde Emlak Konut GYO Aş. tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda yapılan açıklamaya göre mahallede bulunan taşınmazlarla ilgili revizyon yapılmıştır. Bu kapsamda projedeki konut sayısı 120'den 116'ya düşürülmüş, ticari birim sayısı ise 309'dan 340'a çıkarılarak tadilat ruhsatı alındığı bildirilmiştir (Url- 55).

30 Ekim 2020 tarihinde ankaya Belediye Başkanı Alper Taşdelen, Sözcü Gazetesi yazarı iğdem Toker'e Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili bir röportaj vermiş ve bu yazı 'Taşdelen'den Saraçoğlu için öneriler' başlığıyla Sözcü Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Yazıda Taşdelen, Saraçoğlu Mahallesi için yapılan restorasyon projesine ruhsat veren kurum olarak her şeyi şeffaf bir şekilde paylaşmak istediklerini dile getirirken aynı zamanda mimarlar odası başta olmak üzere birçok kurumla faydalı görüşmelerde bulunduğunu ve görüşmelere devam edeceğini bildirmiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'nin çok önemli bir Cumhuriyet mirası olduğunu ve bu mirasın koruma kurullarının da onay ve izin verdiği şekilde korunması gerektiğini düşündüğünü söyleyerek süreci yakından takip edeceklerini dile getirmiştir (Url-56).

15 Aralık 2020 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı ve telif haklarının sahibi olan Paul Bonatz'ın mirasçısı Brigitte Dbers tarafından TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi avukatlarına, telif haklarının korunması amacıyla vekletname verilmiştir. Bu haberle birlikte açıklama yapan TMMOB Mimarlar Odası Ankara şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan Saraçoğlu Mahallesi'ne yapılan müdahalelerin durdurulması ile ilgili dava açacaklarını dile getirmiştir. Ayrıca bu vekaletname ile birlikte Mimarlar Odası Ankara şubesi, proje müellifinin vekili sıfatıyla konuya resmi olarak müdahil olmuştur. (Url-57). (Vekaletname için Bkz. EK-17)

17 Aralık 2020 tarihinde TRT'de yayımlanan 'Teşkilat' dizisinin bazı sahneleri alınan izinler sonucunda Saraçoğlu Mahallesi'nde yer alan dip sokaktaki bazı konutlarda çekilmiş ve çekimler sonrasında yangın çıkmıştır. Olayın ortaya çıkması zerine TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan konuyla ilgili açıklama yapmış ve halkın girmesi yasaklanan tarihi mahallede dizi

çekimine izin verilmesi, sonrasında da tarihi konutlara hasar verilmesiyle ilgili suç duyurusunda bulunacaklarını dile getirmiştir (Url-58).

24 Aralık 2020 tarihinde TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu ile Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara hakkında fikir alışverişi yapmak için toplantı düzenlemiştir. Toplantıda Saraçoğlu Mahallesi ve benzer şekilde müdahale altında bulunan tarihi yapılar için Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin "kamu yararını, şehircilik ilke ve esasları" doğrultusunda tavır takınması gerektiği kararlaştırılmıştır (Url-59).

Şekil 4.23: TMMOB ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin düzenledikleri toplantı (Url-59)

13 Ocak 2021 tarihinde TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Ömer Dursunüstün Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili Solfasol TV'ye röportaj vermiştir. Şehir Plancıları Odası adına konuşan Dursunüstün bakanlığın Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili paylaşmış olduğu görselleri eleştirerek mahallenin sit alanı olduğunu ve bu alanın güzel ya da çirkinliğinden ziyade öncelikli olarak değerlerinin gözlemlenerek gerçek manada korunması gerektiğini dile

getirmiştir. Ayrıca belediyelerin üç maymunu oynadığını dile getiren Dursunüstün, belediyelerin sorumluluk almadığından yakınmıştır (Url-60).

11 Şubat 2021 tarihinde docomomo_tr ve KORDER'in beraber düzenlediği 'Türkiye'nin Modern Miras Gündemi – 2020' başlıklı bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Zoom uygulaması üzerinden canlı yayında gerçekleştirilen etkinlikte birçok kurum ve kuruluştan ilgililer Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili tartışmış ve fikir alışverişinde bulunulmuştur (Url-61).

PROGRAM

9.30-10.00 **Açılış: Çerçeve Sunuşlar**
Müge Bahçeci
Yıldız Salman
Ebru Omay Polat

10.00-11.15 **Ankara - Saraçoğlu Mahallesi**
Cansen Kılıççöte
Nilüfer Baturayoğlu Yöney
Tezcan Karakuş Candan

11.15-11.30 **Ara**

11.30-12.45 **Zonguldak - Kız Meslek Lisesi**
Ebru Omay Polat
Ece Bakioglu
Kürşat Coşgun

12.45-14.00 **Ara**

14.00-15.15 **İstanbul - Bomonti Bira Fabrikası: Ek Yapıları**
Yıldız Salman
Tolga Bektaş
Eda Yiğit

15.15-15.30 **Ara**

15.30-16.45 **Bursa - Merkez Bankası**
Gökhan Okumuş
Şirin Rodoplu
Orhan Mete İşikoğlu

16.45-17.00 **Ara**

17.00-18.15 **İzmir - Büyükşehir Belediyesi**
Deniz Özkut
Deniz Güner
Feyzal Özkaban

18.15-19.00 **Kapanış: Değerlendirme Forumu**
T. Elvan Altan
Pınar Aykaç

Düzenleme Komitesi
T. Elvan Altan, Aygün Aşık, Elif Selena Ayhan Koçyigit, Pınar Aykaç,
Müge Bahçeci, Nilüfer Baturayoğlu Yöney, Cansen Kılıççöte,
Gökhan Okumuş, Ebru Omay Polat, Zeren Önsel Atala, Özgün Özçakır,
Merve Öztürk, Yıldız Salman

2020 TÜRKİYE'NİN MODERN MİRAS GÜNDEMİ

11 Şubat 2021 Perşembe | 09.30 - 19.00
Zoom ID: 970 7255 8826 | Şifre: 541968

KORDER 1998 **do.co.mo.mo.tr**

KORDER (Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği) | DOCOMOMO Türkiye Çalışma Grubu

Şekil 4.24: "Türkiye'nin Modern Miras Gündemi" isimli organizasyonun duyurusu (Url-61)

12 Şubat 2021 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, Ankara'daki devam eden projeleri gezerek incelemiştir. Gazetecilere yaptığı açıklamada Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili; "Ankara'mızın merkezinde, atıl duran bir bölgeyi ilk Türk mimarisine göre restore ediyoruz, koruyoruz, ihya ediyoruz. Ankara için çok büyük

bir kazanç olacak. 1 sene sonra bittiğinde yersiz eleştirenler utanacak.” ifadeleriyle projeye yöneltilen eleştirileri haksız bulduğunu ifade etmiştir (Url-62).

24 Ağustos 2021 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından Saraoğlu Mahallesi'nin mimarı Paul Bonatz adına, Bonatz'ın varislerinden izinsiz yapılan müdahaleler için dava açılmıştır. 15 Aralık tarihinde Bonatz'ın varislerinden vekalet alan Mimarlar Odası Ankara Şubesi bu davayla resmi adımları atarak ilk etapta mahalledeki çalışmaların durdurulmasını sonrasında ise mahalleyi özgün haliyle koruyacak yeni bir proje yapılmasını amaçladıklarını dile getirmiştir (Url-63).

8 Eylül 2021 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından “Dünden Bugüne Saraçoğlu Mahallesi” isimli tez sunumu yapılmıştır. Dr. Öğr. Üyesi Aslı Can tarafından yapılan sunum zoom uygulaması üzerinden canlı olarak ve Mimarlar Odası'nın Facebook sayfasından canlı olarak yayımlanmıştır. Sunumda Saraçoğlu Mahallesi'nin proje ve yapım süreci detaylıca anlatılmıştır (Url-64).

Şekil 4.25: “Dünden Bugüne Saraçoğlu Mahallesi” isimli sunum duyurusu (Url-64)

25 Ekim 2021 tarihinde Kültür Bakanlığı mahkemeye ek beyan vermiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulanan koruma amaçlı imar planlarına karşı Mimarlar Odası tarafından dava açılmış ve dava sürecinde Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı Paul Bonatz'ın varisleri mimarlar odasına vekalet vermiş ve bu vekalet ile de telif davası açılmıştı. Devam eden davada Kültür Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Müdürlüğü'nün Ankara 5. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'ne 25 Ekim 2021 tarihinde verdiği

ek beyanda; Paul Bonatz'ın Saraçoğlu Mahallesi'nin eser sahibi olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca mahallenin yapıldığı dönemdeki belgeler ve gazeteler incelendiğinde Paul Bonatz'ın Saraçoğlu Mahallesi'nin mimari projesini tek başına yapmak istemediği, Türk mimarlarla birlikte yapmak istediği ve yapım sürecinde de Türk mimarlardan oluşan dört kişilik bir büroyla birlikte projeyi tamamladığı belirtilmiştir. Mahkemeye sunulan bu bilgilerden yola çıkan bakanlık avukatları Saraçoğlu Mahallesi'nin proje müellifliğinin sadece Paul Bonatz'a ait olmadığı, onunla birlikte bu dört mimarın da aynı şekilde proje müellifliği hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (Url-65).

8 Kasım 2021 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan, yaptığı başvuru ile Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma planlarının iptali için açılan davaya Bonatz'ın varisleri adına müdahillik için başvuruda bulunmuştur (Url-66).

12 Kasım 2021 tarihinde Saraçoğlu Mahallesi'nin 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama planları hakkında açılan davaların bilirkişi incelemeleri gerçekleştirilmiştir. İncelemeye TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi'nden yetkililer de katılmıştır (Url-20).

Şekil 4.26: Saraçoğlu Mahallesi'nde gerçekleştirilen bilirkişi incelemesi (Url-20)

26 Kasım 2021 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan, bakanlık avukatlarının yapmış olduğu savunma ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Saraçoğlu Mahallesi'nin Türkiye'nin ilk toplu konutları olduğunu ve mimarının Paul Bonatz olduğunu belirten Tezcan, proje müellifinin varisinden izinsiz yapılan bu restorasyon çalışmasının hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca açıklamanın devamında Candan, Kültür Bakanlığı'nın Bonatz'la ilgili iddialarıyla ilgili "Bonatz'ın eser sahibi olduğuna dair belge yok, olsa da, tek başına yapmadı diğerleri de dava açmadı gibi akıl almaz yaklaşımla Kültür Bakanlığı bir skandala imza atmıştır." Şeklinde açıklama yapmıştır (Url-67).

Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım AŞ. Tarafından 1 Aralık 2021 tarihinde Atak Gayrimenkul Değerleme AŞ.'ye Saraçoğlu Mahallesi'nin Gayrimenkul Değerleme Raporu hazırlanmıştır. 31 Aralık 2021 tarihinde tamamlanan ve kamuoyuna duyurulan rapora göre Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenmesini kapsayan projenin tamamlanması durumunda bugünkü değeri, 1.083.044.546 TL olarak raporda belirtilmiştir (Url-68).

1 Nisan 2022 tarihinde⁵ Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulanan restorasyon projeleriyle ilgili koruma amaçlı planlar mahkeme kararıyla iptal edilmiştir. TMMOB Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası ve Harita ve Kadastro Mühendisleri Odalarının Ankara şubelerinin Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili açtığı dava sonucunda; Saraçoğlu Kentsel Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahasına İlişkin 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ile bu planlara göre yapılan uygulama işlemlerinin iptali kararı alınmıştır. Mahkemenin iptal gerekçelerini açıklayan Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan; mahallenin, bakanlıklar bölgesi ile bir bütün olarak ele alınması gerektiği, bu şekilde planlama ilkelerine aykırı uygulama yapıldığı gözlemlenerek planların iptali kararlaştırılmıştır. Ayrıca plan raporlarının yetersiz bulunduğu da iptal gerekçeleri arasında dile getirilmiştir (Url-20).

14 Nisan 2022 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin yaptığı açıklamada; Saraçoğlu Koruma Amaçlı İmar Planlarının mahkeme tarafından iptal edilmiş olmasına rağmen çalışmaların devam ettiği ve konuyla ilgili yetkililerin

⁵ Belirtilen tarih Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi'ne tebliğ tarihidir.

gerekli adımları atmalarının önemi dile getirilmiştir. Oda adına açıklamalarda bulunan Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan, Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili geri dönüşü olmayan zararlar verilmeden, mahkeme kararına uyularak çalışmaların bir an önce durdurulması gerektiği dile getirilmiştir (Url-69).

15 Nisan 2022 tarihinde TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili basın açıklaması düzenlemiştir. Açıklamada mahallede uygulanan planların mahkeme kararıyla iptal edildiği vurgulanmış ve Çankaya Belediyesi'nin sorumluluk alarak ruhsatları iptal etmesinin ve inşaat çalışmalarının durdurulmasının talep edildiği belirtilmiştir. Ayrıca mahalledeki mevcut durumun belgelenmesinin gerektiğini belirten açıklamada, mahalledeki konutların tekrar lojman olarak kullanımına başlanması gerektiği belirtilmiştir (Url-70).

21 Nisan 2022 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin yaptığı basın açıklamasında; Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma amaçlı imar planının mahkeme kararıyla iki kez iptal edilmesine rağmen Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün yeni koruma amaçlı imar planını yayımladığı dile getirilmiştir. Söz konusu konuyla ilgili "hukuk arkadan dolanılıyor" açıklamasıyla tepki gösterilmiştir (Url-71). (Belirtilen yeni planların askıya çıkarıldığına yönelik duyuru dilekçesi için Bkz. EK-18)

4.2 SARAÇOĞLU MAHALLESİ'NDEKİ GÜNCEL UYGULAMALARIN VE ÖNERİLEN PROJENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cumhuriyetin ilk toplu konutları olan Saraçoğlu Mahallesi'nin yıkımı ya da satışı 1994 yılından itibaren defalarca gündeme gelmiş fakat bir sonuç alınamamıştır. 2013 yılında başlayan süreçte mahallenin koruma statüsü değiştirilmiş ve boşaltılmıştır. Sonrasında ise yenileme projesi kapsamında dönüştürülmekte ve 2022 yılının sonunda projenin tamamlanarak kullanıma açılması beklenmektedir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenme sürecine giden en önemli somut adım 2013 yılında atılmıştır. 8 Şubat 2013 tarihindeki bakanlar kurulu kararıyla mahalle afet riskli alan ilan edilmiş ve koruma kararı kaldırılmıştır. 5 Ağustos 2014 tarihinde ise yine bakanlar kurulunun aldığı kararla Saraçoğlu Mahallesi'nin ekonomiye kazandırılması için gerekli görüldüğü durumlarda Çevre Şehircilik Bakanlığı ve iştirakleri tarafından projelendirilmesinin önü açılmıştır. Bu kararla birlikte mahallenin projelendirilmesiyle ilgili kanuni bir engel kalmamıştır. Çıkarılan tüm bu kararların

sonucunda 2015 yılında mahallede tahliye süreci başlamıştır. 3 Temmuz 2017 tarihinde ise resmî gazetede çıkan kararla; Saraçoğlu Mahallesi'ndeki taşınmazların mülkiyeti Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım A.Ş.'ye devredilmiştir (Url-36).

Alanın yeniden planlanmasıyla ilgili çalışmalar neticeye ulaşmış ve 2018 yılının başında Saraçoğlu Mahallesi için Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı hazırlanmıştır. Sonrasında ise 2019 yılının sonunda yapılan ihale sonucunda Güryapı Restorasyon firması ihaleyi 364.250.000TL Türk lirası bedelle kazanmıştır. 20 Mart 2018 tarihinde bakanların, belediye başkanlarının ve birçok yetkilinin katılımıyla Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenerek korunması ve canlandırılması amacıyla hazırlanan basına açık toplantıda proje tanıtılmıştır (Url-36).

2020 yılında Saraçoğlu Mahallesi ve çevresiyle ilgili tekrar plan değişikliği yapılmıştır. Bu yeni imar planı en güncel plan olup, mahallenin yenilenme süreci bu plan yürürlükteyken gerçekleşmiştir. Sonrasında ise 31 Ağustos 2020 tarihinde Emlak GYO ile Güryapı Restorasyon firması arasında “Ankara Çankaya Saraçoğlu Konut ve Ticaret İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenleme İnşaatı İşleri” sözleşmesi imzalanmıştır. Hemen ardından 25 Eylül 2020 tarihinde de mahallede yenileme çalışmaları başlamıştır (Url-47).

Şekil 4.27: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje genel görsel (Url-72)

İlk yapıldığı dönemde Saraçoğlu Mahallesi'nde 44 adet yapı bloğunda 435 konut, 1 adet okul, 1 adet kütüphane ve 1 adette kaymakamlık binası yer almaktadır. 2018 yılında kamuoyuyla paylaşılan proje kapsamında ise mahalledeki 44 konut bloğunun 43 adedi, okul bloğu ve peyzaj alanıyla ilgili yenileme çalışmaları yapılacağı duyurulmuştur (Url-72). Kütüphane bloğu, kaymakamlık bloğu ve mahallenin kuzeyinde, Kumrular Caddesi ile Necatibey Caddesi birleşimindeki köşede yer alan konut bloğu yeni projenin kapsamına alınmamıştır.

Şekil 4.28: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje ticari sokak görseli (Url-72)

Şekil 4.29: Saraçoğlu Mahallesi sokak görseli (Url-20)

Şekil 4.30: T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum'un paylaştığı Saraçoğlu Mahallesi görseli (Url-73)

Şekil 4.31: Saraçoğlu Mahallesi yenileme projesi işlev analizi (Uçar 2022)(Çevre Şehircilik Bakanlığı yetkililerinden alınan bilgiler kapsamında, Şekil 4.29'da yer alan görsel kullanılarak hazırlanmıştır.)

2018 yılında kamuoyuna duyurulan ve günümüzde inşaat çalışmaları devam eden proje kapsamında Saraçoğlu Mahallesi'nin aslen konut olan işlevi 3 ana işleve çevrilmektedir. Mahallenin Necatibey Caddesi'ne bakan kısmındaki yapıları yeni projeye göre otel olarak işlevlendirilmekte, Milli Müdafaa Caddesi'ne yakın kısımları ise konut olarak mevcut işlevini koruyacak şekilde yenilenmekte ve yapıların içi çağdaş gereksinimlere uygun hale getirilmektedir. Mahallenin ortada kalan diğer kısımlarının ise ofis ve ticari alan olarak işlevlendirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır (Url-72).

Mahallede uygulanan yeni projede 120 adet konut, 92 adet ticarethane, 212 adet ofis ve otel binasının bulunması öngörülmektedir. Ayrıca mahalleye sonradan yapılan prefabrik binalar sökülerek mahallenin ortasında yer alan eski dere yatağının bulunduğu alana yeni projede yapay bir gölet yapılması da planlanmaktadır. Bununla beraber koruma altında bulunan ağaçlar korunarak alanın peyzajının yapılması ve belirtilen işlevlere ve mahallenin "aslına uygun" yeşil bir mahalle yapılması istenmektedir (Url-72).

Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenmesi projesi kapsamında basında yer alan haberlerin detaylarında projeye ilgili çarpıcı ifadeler yer almaktadır. Anadolu Ajansı'ndan Zehra Aydın Turapoğlu'nun 25 Ekim 2020 tarihindeki haberinde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili "Cepheleri yıpranan ve içleri atıl kalan yapılar, yeni projede restore edilecek. İç bölümleri düzenlendikten sonra yapılara yeni kimlikleri kazandırılacak." İfadeleri geçmekte ve mahallenin yeni görselleriyle yeni proje anlatılmaktadır (Url-72). (Görsel için Bkz. Şekil 4.32) Diğer haber sitelerinde de mahallenin yeni projesiyle ilgili; mahallede ağaçların ve yapıların korunduğu, bununla beraber mahalleye yeni bir kimlik kazandırıldığı gibi muğlak ifadeler yer almaktadır.

Şekil 4.32: Saraçoğlu Mahallesi yeni proje sokak görseli (Url-72)

Yeni proje kapsamında yenilenen Saraçoğlu Mahallesi'nde yer alan ve yeni proje kapsamına giren bloklarda kapsamlı yenileme çalışmaları yapılmaktadır. Uzun bir süredir, boşaltılan ve atıl bir halde olan mahalledeki yapıların cepheleri, iç kısımları tamamen yenilenmektedir. İnşaat sahasına sivil girişin yasak olması sebebiyle iç kısımlarda yapılan tüm değişiklikler gözlemlenememiştir. Fakat belli periyotlarda dışarıdan yapılan gözlemler sonucunda cephelerin yenildiği, çatıların yenildiği, doğramaların özgün tasarımıyla uyumlu olarak yenildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca hem yapılan açıklamalardan hem de gözlemlerden anlaşıldığı kadarıyla yapılara güçlendirmeler yapılarak, yapıların daha uzun süre ayakta kalması hedeflendiğini düşünmek mümkündür. Özellikle otel olması planlanan bloklarda yoğun çalışma yapıldığı gözlemlenmiş ve oldukça yüksek kırım sesleri duyulmuştur. Konut olarak kullanılmaya devam edilecek kısımda ise işlev değişikliği olmayacağından olsa gerek cephe dışında yoğun bir çalışma gözlemlenmemiştir. Ofis ve ticari alan olarak işlevlendirilecek kısımda da otel kısmı kadar olmasa da yoğun çalışmanın yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi şantiyesine izin alınarak 1 Nisan 2022 tarihinde girilerek gözlem yapılmıştır. Bu gezide yapıların büyük çoğunluğunun cephelerinin şekil 4.34'te olduğu gibi yenildiği ve yapılarda statik güçlendirmelerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca cephesi tamamlanan yapılarda özgün tasarımına

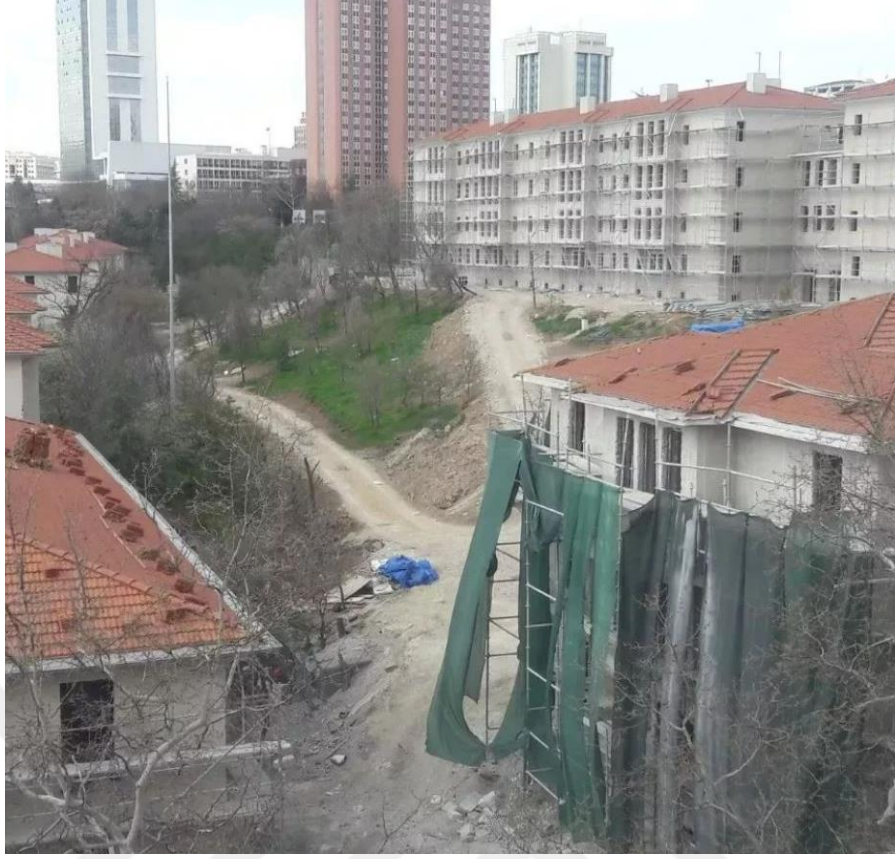
benzer yeni doğramaların takıldığı gözlemlenmiştir. Gezinin gerçekleştiği tarihte peyzajla ilgili yapılmış herhangi bir çalışma gözlemlenmemiştir.

Şekil 4.33: Saraçoğlu Mahallesi inşaat çalışmalarının başlaması (Enes Uçar Arşivi, Aralık 2021)

Şekil 4.34: Saraçoğlu Mahallesi'nde çalışmaların tamamlandığı otel binası (Enes Uçar Arşivi, Mart 2022)

Şekil 4.35: Sarayöğlu Mahallesi'nde çalışmaların tamamlandığı otel binası-2 (Url-20)

4.3 SARAÇÖĞLU MAHALLESİ'NİN YENİLENMESİ SÜRECİNE İTİRAZLAR

Sarayöğlu Mahallesi'nin 2013 yılında riskli alan ilan edilmesi sonrasında mahalle 2015 yılında tahliye edilmiştir. 2018 yılında ise Sarayöğlu Mahallesi için Koruma Amaçlı İmar Planları ilan edilmiş ve 2020 yılı itibariyle mahalle fiilen yenileme sürecine girmiştir. Sarayöğlu Mahallesi'nin yenilenme sürecinde kamu kurumlarının hem koruma yaklaşımları hem de mahalleye müdahale şekillerine birçok kesimden tepkiler gelmiş, yenileme süreciyle ilgili kurumlara birçok sebeple dava açılmış ve mahallenin özgün haliyle korunabilmesi için ciddi mücadeleler verilmiştir. Sarayöğlu Mahallesi'nin özgün haliyle korunabilmesi için verilen bu mücadelelerin ana aktörleri TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi olmuştur. Bu iki oda ve onlara eşlik eden birçok meslek odası ve STK, Sarayöğlu Mahallesi'yle ilgili etkinlikler, söyleşiler, basın açıklamaları ve geziler düzenleyerek konuyu gündemde tutmuş ve açılan davalarla mahalleye

hukuksuz müdahalelerin önüne geçmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın dördüncü bölümünde bu mücadele süreci detaylı bir şekilde işlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bu kısmında da odaların ve STK'ların bu itirazları yansıtılacak ve bu çalışma özelinde yapılan röportajlarda oda yöneticilerinin görüşlerine yer verilecektir.

16 Mart 2022 tarihinde Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Nihal Evirgen ile görüşülmüş ve oda adına Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşiden şu bilgiler edinilmiştir:

Evirgen'e göre mahallenin 2013 yılında riskli alan olarak ilan edilmesinden sonra mahalleyle ilgili birçok proje gündeme gelmiş, bu projelerden biri olarak mahallenin tamamen yıkılarak çok katlı konut yapılması öngörülmüştür. Daha sonra meslek odaları mahallenin geleceğiyle ilgili yetkililerle görüşmeler yapmış fakat sonuç alınamamıştır. Bunun akabinde Emlak Konut GYO'nun burayı satın almasıyla yeni proje yapılmaya başlanmıştır. Evirgen'e göre restorasyon adı altında yapılan bu projeye aslında mahalle dönüştürülmekte, mahalle yıkılmıyor olsa da işlevi ve dokusu değiştirilmektedir. Ayrıca açılmış olan davalarda mimarlar odası lehine kararlar çıkmış olmasına rağmen çalışmalar devam ettirilmektedir.

Belediyelerin tutumu hakkında konuşan Evirgen; hem Çankaya Belediyesi'nin hem de eski ve yeni büyükşehir belediye başkanlarının bu konuda sorumluluk almadıklarını dile getirmektedir. Belediyelerin, koruma amaçlı plan hazırlanmasında yetkilerinin bulunduğunu fakat Çankaya Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin inisiyatif kullanmayarak yetkiyi bakanlığa bıraktığını aktarmıştır. Sadece Saraçoğlu Mahallesi özelinde değil, Mimarlar Odası olarak yürüttükleri Ulus Kent Merkezi gibi diğer örneklerde de belediyelerin sorumluluk almayarak geri planda durduğunu belirtmiştir. Bununla beraber büyükşehir belediyesinin ana muhalefet partisine geçmesinden sonra da belirgin bir tutum değişikliğinin olmadığını da sözlerine eklemiştir.

Cumhuriyet'in ilk toplu konutu olan Saraçoğlu Mahallesi'nin öneminden bahseden Evirgen, mahallenin en önemli özelliklerinden birinin teklik özelliği olduğunun altını çizmektedir. Saraçoğlu Mahallesi'nin devletin her kademesinden, farklı görüşlerde bürokrat ve memurlarının bir arada yaşadığı bir mahalle olduğunu da hatırlatmaktadır. Bununla birlikte mahallenin yeşiliyle, ağacıyla, sokağıyla, konutlarıyla ve kullanıcılarıyla bir bütün olarak bir kültürü yansıttığını önemle ifade

etmiştir. Bu kültürün yeni projeye yok olduğunu, mahallenin para verilmeden kullanılmayacak ticari mekanlardan oluşan bir komplekse dönüştüğünü aktarmıştır. Dolayısıyla korumamız gereken asıl şeyleri korumadığımızı dile getirmektedir. Bununla beraber Saraçoğlu Mahallesi'ni kültürel miras açısından da değerlendiren Evirgen, mimari korumanın sadece binanın dış duvarlarını koruyarak içinin bambaşka şekilde dönüştürülmesi olmadığını belirtmektedir. Bu şekilde bir koruma yaklaşımının Saraçoğlu Mahallesi'nin kentsel sit özelliğini kaybedeceği bir süreçte doğru evirildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'ni uluslararası platformlarda da gündeme getirdiklerini dile getiren Evirgen, Almanya Büyükelçisi'nin gezisinden de bahsederek mahallenin uluslararası alanda da önemsendiğini belirtmiştir.

Yeni projeyi talep ettikleri halde edemediklerini dile getiren Evirgen, yeni projeyi ancak mahallenin etrafındaki panolardaki görsellerden görebildiklerini belirtmiş, ayrıca mahkemede yer altı otoparkı konusunda tartışmaların yaşandığını ve bakanlığın bazı savunma metinlerinde yer altı otoparkından bahsedildiğini fakat sözlü yapılan ifadelerde bu konunun inkâr edildiğini ifade etmiştir. Evirgen, projeye erişemedikleri için bu konuyu netleştiremediklerini belirtmiştir.⁶

Süreçle ilgili konuşan Evirgen, her yapının zamanla tadilat ve benzeri yenilemelere ihtiyaç duyduğunun fakat tarihi binalarda bunun için uzmanları eşliğinde yapılması gerektiğinin önemini belirtmiş, tarihi yapıların onarılmasıyla yapıların ömrünün uzadığını dile getiren Evirgen, bu tür yapıların ticari kullanımından ziyade kamusal kullanıma açılmasını desteklediklerini dile getirmiştir. Devamında da bu süreç açısından en önemli unsurun katılımcı ve şeffaf bir şekilde tartışılarak harekete geçmek olduğunu, böylece en doğru sonucun ortaya çıkacağını sözlerine eklemiştir. (Röportajın tamamı için bkz. EK-19)

31 Mayıs 2022 tarihinde Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Ömer Dursunüstün ile görüşülmüş ve oda adına Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşiden şu bilgiler edinilmiştir:

Dursunüstün açıklamalarında, mahalleyle ilgili birçok dava açtıklarını ve süreci yakından takip ettiklerini belirtmiştir. Mahallede uygulanan koruma amaçlı

⁶ Bu çalışma kapsamında da yeni projeye erişilmeye çalışılmış; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na, Ankara KVKBK Müdürlüğü'ne, Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne ve Çankaya Belediyesi'ne resmi başvuru yapılmış fakat proje temin edilememiştir.

imar planlarına açtıkları davayı kazandıklarını dile getiren Dursunüstün, mahalledeki çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir. Çankaya Belediyesi'nin iptal olan planlar için düzenlediği ruhsatları başvurularına rağmen hala iptal etmemiş olmasına da değinen Dursunüstün, hem bakanlığın hem de Çankaya Belediyesi'nin mahkeme kararlarına uymadığını dile getirmiştir. Ayrıca Dursunüstün'ün ifadesine göre; süreç içerisinde imar planlarının, davalar sonucu birkaç kez iptal edilmiş olmasına rağmen, bakanlık benzer projeleri tekrardan yürürlüğe almıştır.

Bakanlığın mahkemede, Paul Bonatz'ın mahallenin mimarı olmadığına dair açıklamalarıyla ilgili konuşan Dursunüstün, bakanlığında kendi çalışmalarında Paul Bonatz ismini kullandığına değinerek, bu yaklaşımın süreci uzatma maksatlı yapıldığı düşüncesinde olduğunu dile getirmiştir. Büyükşehir Belediyesi'nin muhalefete geçmesiyle ilgili konuşan Dursunüstün, söz konusu değişimin Ankara'daki tehdit altındaki Atatürk Orman Çiftliği ve Saraçoğlu Mahallesi gibi eserlerin korunması konusuyla ilgili tavır değişikliğini gözlemlediklerini belirtmiştir. Yeni gelen yönetimlerinde sorumluluk almayarak bu süreçleri bir nevi onayladıklarını belirtmiştir. Bununla beraber Saraçoğlu Mahallesi'nin tanıtım toplantısına yeni yönetimlerinde katılmış olmasının da bu durumu destekler nitelikte olduğunu belirtmiştir.

Yeni projeye şehir merkezindeki konut dokusunun ve mahallede yer alan yeşil dokunun kaybolduğunu dile getiren Dursunüstün, yeni projedeki otopark ve benzeri eklentilerle mahalledeki yapıların tehlikeye atıldığını belirtmiştir. Ayrıca Saraçoğlu Mahallesi'nin ticari işlevlere dönüştürülmek için ciddi müdahalelere maruz bırakıldığını dile getiren Dursunüstün, mahallenin özgün konut dokusundan çıkarılarak ticarethanelerden oluşan bir alana dönüştürülerek halkın elinden alındığını dile getirmiştir. Dursunüstün ayrıca, kültürel miras olan Saraçoğlu Mahallesi'nin, bu yeni yaklaşımlarla mimari değer kavramlarının ortadan kalktığı düşüncesinde olduğunu dile getirmiştir. Uygulanan bu projeye mahallenin korunmasından ziyade ekonomik bir kazancın ön plana çıktığını dile getiren Dursunüstün, yeni projede analiz ve bilimsel önerilerinde yok sayıldığı görüşünde olduğunu ifade etmiştir. (Röportajın tamamı için Bkz. EK-20)

Saraçoğlu Mahallesi'nin yenilenme sürecine itirazlar muhalif basında da yer bulmuştur. Solfasol Tv'nin youtube kanalında Saraçoğlu Mahallesi'nde yaşayanlarla

ve esnaflarla yapılmış 3 adet röportaj videosu yer almaktadır. Solfasol Tv'nin "Mahalleli Saraçoğlu Projesi Hakkında Ne Düşünüyor: 'İnsan evladını kaybetmiş gibi oluyor!'" başlıklı videosunda konuşan Saraçoğlu Mahallesi sakinlerinden Mustafa Zahir Altıok mahalle ile ilgili ve uygulanmakta olan projeye ilgili görüşlerini dile getirmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulanmakta olan projenin halka iyi bir şekilde anlatılmadığını ve mahalleye tam olarak ne yapılacağını anlayamadıklarını dile getirmektedir. Mahallenin restore edilerek tekrar lojman olarak kullanılmasının en doğrusu olduğunu söyleyen Altıok, bunun bu çevrede yaşayan insanlar içinde en faydalı olacağını belirtmiştir. (Url-74) Solfasol Tv'nin youtube kanalında yayımlanan "Kumrular Caddesi Esnafı Ne Düşünüyor: 'Göle su gelene kadar kurbağanın gözü pörtleyecek!'" başlıklı bir diğer videosunda konuşan Saraçoğlu Mahallesi'nin diğer bir mahalle sakini ve 30 yıllık esnaf olan Necati Çelik Saraçoğlu Mahallesi'nin kapalı olmasının bölgenin ticaretini kötü yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bununla beraber mahalleye ne yapılmak istendiğini de sözlerine eklemiştir (Url-75).

DEĞERLENDİRME

Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili tarihsel sürecin incelendiği bu çalışmada mahallenin korunması sürecinin iki ana görüşün çatıştığı bir tartışma şeklinde geliştiği gözlenmektedir. Tartışmanın bir tarafında karar alma konumunda yer alan devlete bağlı kamu kurumları ve TBMM, diğer tarafta ise STK ve meslek odaları yer almaktadır. 1994 yılında başlayan bu tartışmalar genelde hep aynı iki taraf arasında gerçekleşmiştir. 1979 yılında devletin bir kurumu olan koruma kurulu tarafından koruma altına alınan Saraçoğlu Mahallesi, günümüze kadarki süreçte devlete bağlı farklı kurum ve kuruluşlardan kişilerin çabalarıyla koruma kararı kaldırılarak satılmak, yıkılmak veya dönüştürülmek istenmiştir. Meslek odaları ve STK'lar ise 1994'te Saraçoğlu Mahallesi'nin satılmasının gündeme geldiği meclis oturumundan beri bu kararların karşısında durmuş, mahallenin önemini çeşitli platformlarda dile getirmiş ve dönüşüm veya yıkım isteyen yaklaşımlara karşı bir mücadele içerisine girmiştir. Ayrıca kamuda yer alan bazı yöneticilerinde mahallenin korunmasında payı olduğu gözlenmektedir. 1994 yılındaki tescil kaldırma teşebbüsünde örneğine rastlandığı gibi kimi zaman cumhurbaşkanlığının kimi zaman da milletvekilleri ya da devlet yöneticilerinin çabalarıyla mahalle uzunca bir süre özgün haliyle korunabilmiştir.

Ancak bu durum uzun sürmemiş, Ankara Ticaret Odası Başkanı Salih Bezci tarafından 2012 yılında Saraçoğlu Mahallesi'nin alışveriş merkezine dönüştürülmesi fikri gündeme getirilmiştir. 2013 yılında ise alanın koruma kararının kaldırılmasıyla başlayan süreç sonucunda Saraçoğlu Mahallesi, günümüzde inşaat çalışmalarının devam ettiği yenileme ve dönüşüm projesi kapsamına alınmıştır. Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili en yoğun tartışma ve mücadeleler de 2013 yılında alanın koruma kararının kaldırıldığı tarihten, günümüze kadar olan süreçte yer almıştır. 9 yıllık bu süreçte bakanlıklar ve diğer kamu kurumları önce mahallenin koruma kararını kaldırmış, ardından mahallenin boşaltılmasını sağlamış ve projenin tanıtılmasından bir süre sonrada inşaat çalışmalarını başlatmışlardır. Süreç devam ederken meslek odalarının

ve STK'ların açtığı davalara karşı süreç sekteye uğrasa da istenilen sonuç elde edilmiş ve Saraçoğlu Mahallesi, 2012 yılında ATO Başkanı Salih Bezci'nin ifade ettiği alışveriş merkezi fikrine benzer bir ticari alana dönüştürülmeye başlanmıştır. Mahallenin koruma kararının kaldırılmasından sonraki süreçte mahallenin yıkılması dahil mahallenin akıbetiyle ilgili birçok alternatifin basında konuşuluyor olması oldukça dikkat çekicidir. Saraçoğlu Mahallesi'nin tamamen yok olmaması için verilen mücadelede meslek odaları ve STK'ların önemli rol oynadıkları, mahalleye daha fazla zarar verecek uygulamalardan kaçınılmasını sağladıkları görülmektedir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin korunması sürecinde 3 defa mahallenin koruma kararının kaldırıldığı görülmektedir. İlk olarak 1994 yılında, sonrasında ise 2013 yılının önce şubat sonra kasım aylarında mahallenin koruma kararı kaldırılmıştır. 1994 yılında koruma kararının kaldırılmasından sonra cumhurbaşkanına gönderilen mektuplarda mahallenin koruma kararının kaldırılmamasının gerekliliği ile ilgili birçok husus belirtilmiştir. Kültürel mirasın korunmasının devlet sorumluluğunda olduğu, söz konusu eserlerle ilgili tüm yetkinin koruma kurulları ve Kültür Bakanlığında olduğu gibi birçok husus bu mektuplarda dile getirilmiştir. 2013 yılında da aynı hususların geçerliliğinin devam ediyor olmasına rağmen mahallenin koruma kararı bakanlar kurulu tarafından iptal edilmiştir. 1994 yılındaki mektuplarda cumhurbaşkanına iletiildiği gibi bakanlar kurulu; kültür bakanlığını, koruma kurullarını, anayasada Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun söz konusu maddelerini ve uyulacağı taahhüt edilen kültürel mirasın korunması ile ilgili Avrupa Mimari Mirası Koruma Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeleri yok saydığı farkedilmektedir (Tanrıverdi 2012: 33). Ayrıca 2863 sayılı kanunun "Devir Yasağı" başlıklı 13. Maddesinde geçen "Hazineye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup, usulüne göre tescil ve ilan olunan, her çeşit korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı ile bunlara ait korunma sınırları dahilindeki taşınmazlar, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan, gerçek ve tüzelkişilere satılamaz, hibe edilemez." (Url-76) hükmüne rağmen Saraçoğlu Mahallesi 3 Temmuz 2017 yılında Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım A.Ş.'ye devredilmiştir. 2013 yılındaki süreçte söz konusu kanunlara rağmen Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili koruma kurullarından gerekli raporlar alınmadan mahallenin koruma kararı kaldırılmıştır. Açılan davalar sonrasında her ne kadar bilimsel olmasa da bakanlık koruma kurulundan Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili

rapor talep edip süreci yasal bir boyuta taşımak istemiş olabilir. Fakat tarihsel süreçte Mahallenin dönüşüme giden süreci incelendiğinde Ankara Ticaret Odası Başkanı Salih Bezci'nin 2012 yılındaki ifadesinde Çevre ve Şehircilik Bakanı ile görüşülerek hemfikir kalındığı ve mahallenin alışveriş merkezi yapılmak istendiği, sonrasında ise 2013 yılında bakanlar kurulu kararıyla koruma kararlarının kaldırıldığı ve ardından da asıl izin alınması gereken yerlerden izin alındığı bir süreç ortaya çıksa bile sürecin bu şekilde işlemesi rant odaklı bir yaklaşımın olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Hem 1994 yılındaki mektuplarda hem de günümüzde mahallenin koruma kararlarına yapılan itirazlarda dile getirilen en önemli husus olan bilimsel yaklaşımların göz ardı edildiği görülmektedir. Mahallenin riskli alan ilan edilerek koruma kararının kaldırılmasından önce düzenlenmiş bir belge, rapor ve araştırmanın yapılmamış olması ve koruma kararının kaldırılması, bilimsel bir temel içermediği için hem mahkemelerde kararın tutarsızlığı ortaya çıkıyor hem de rant söylentileri somut bir hal almaya başlıyor.

2013 yılında Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma kararının kaldırılması ve akabinde mahalleyle ilgili müdahaleler, satış işlemleri ve projelendirme gibi adımlarla ilgili açılan tüm davalar incelendiğinde en önemli sorunun mahkemeler devam ederken dava konusu olan sürecin aktif olarak devam etmesi oluyor. Burada yapılması gereken şey, dava süreci sona erene kadar mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı da almasıdır. Böyle bir durum olmayınca süreç devam etmektedir. Bundan dolayı da dava sonuçlandığında her şey için çok geç olmaktadır. Ülkemizde mahkeme süreçlerinin zaman alması göz önüne alınacak olursa mahkeme süreci devam ederken yapılmak istenen uygulamalar tamamlanmış oluyor. Bu süreçte de hem bakanlığın yaptığı ilginç savunmalarla hem de mahkeme sürecini yeniden başlatacak olan yeni çalışmalarla mahkeme süreçleri daha da uzamıştır. Nitekim bu tez çalışmasının tamamlandığı 2022 yılının haziran ayı itibarıyla mahalledeki peyzaj ve otopark dışındaki uygulama çalışmaları sona ermek üzeredir. Özellikle 2020 yılında başlayan inşaat çalışmaları sonrasında, Saraçoğlu Mahallesi'nin geri dönüşü zor bir sürece girdiği ve bu süreçte özgün yapısının dönüştürülmeye başlandığı görülmektedir. Son olarak Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulanan Koruma Amaçlı İmar Planı ile ilgili davanın 1 Nisan 2022'de sonuçlanmasıyla birlikte koruma amaçlı imar planları mahkeme kararıyla iptal edilmiş fakat buna rağmen mahalledeki çalışmalar aralıksız devam etmiştir.

Saraçoğlu Mahallesi'ni önemli ve korumaya değer kılan özellikleri incelenmelidir. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz;

- Jansen'in şehir planında bahçeli konutlar olarak memurlar için önerdiği alana yapılan mahalle bir diğer yabancı mimar Paul Bonatz tarafından yapılmıştır.
- 1944 yılında ikinci ulusal mimarlık döneminde yapılan mahalle 44 yapı bloğundan oluşmaktadır. Özellikle cepheleriyle Türk Evi özelliklerindeki geniş saçakları, motifli korkulukları ve cephelerindeki çıkmalarla yapıldığı dönemi yansıtmaya çalışan cephelere sahiptir.
- Mahallenin bir diğer karakteristik özelliği ise geniş bahçeleri ve sosyal alanlarıdır. Mahalleyi önemli kılan ve belki de somut olmadığı için göz ardı edilen yaşantısı, kültürüdür. Mahalle yüksek gelirli memurların uzun yıllar oturduğu, birlikte sosyalleştiği bir yaşam alanı olmuştur.
- Saraçoğlu Mahallesi'nin yıkılması veya satılmasının ilk gündeme geldiği 1994 yılından itibaren mahalle bir koruma mücadelesine ev sahipliği yapmış ve bu sürecin simgesidir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin, ICOMOS Türkiye tarafından 2013 yılında hazırlanan "Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde" (Url-77) belirtilen, mimari mirasa yönelik koruma değer kriterlerine göre özellikleri ise şunlardır;

- Mahallenin yapıldığı Cumhuriyet dönemi ve ikinci ulusal mimarlık döneminin mimari özellikleri taşıdığı için, ayrıca ünlü bir mimarın tasarım yaklaşımını yansıtmaya açısından mimari değer anlamında önemli özellikler taşımaktadır.
- Saraçoğlu Mahallesi Cumhuriyet döneminde devlet eliyle yapılmış ilk toplu konut olması dolayısıyla ve o dönemden günümüze kalmış ender toplu konut örneği olması sebebiyle enderlik değeri taşımaktadır.
- Saraçoğlu Mahallesi yapıldığı dönemin özelliklerini ve üslubunu bozulmadan günümüze kadar tahrip olmadan taşıyabildiği için özgünlük değerini taşımaktadır.
- Yaklaşık 80 yıl önce yapılan mahalle Türkiye Cumhuriyeti'nin yakın tarihindeki çok önemli bir dönemi olan Cumhuriyet Dönemi'nin özelliklerini taşıması sebebiyle tarihsel değer taşımaktadır.
- Saraçoğlu Mahallesi, yapıldığı dönemin kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklerini yansıttığı için belge değeri taşımaktadır.

- Saraçoğlu Mahallesi kullanılarak korunan bir mimari miras olması sebebiyle işlevsel değer de taşımaktadır.
- Ayrıca yapıldığı dönemde birçok teknolojik malzemenin kullanımına öncülük ettiği için teknolojik değer özellikleri de taşımaktadır.

Bununla birlikte Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulanmakta olan projenin bu değerlere ne derece saygılı bir yaklaşım içerisinde olduğu tartışmalıdır. Söz konusu proje değerlendirildiğinde göze çarpan en önemli unsur işlev değişikliğidir. Mahallenin çok az bir kısmı konut olarak kullanılmaya devam edilecek olup büyük bir kısmı otel, ofis ve dükkanların yer aldığı ticari alanlara dönüştürülmektedir. Büyük bir kısmının ticari alana dönüştürülmesinin muhtemel bir sonucu olarak konut olarak korunan kısımda zamanla ticari amaçlarla kullanılarak mahallenin geri kalanına uyum sağlaması son derece olasıdır. Ayrıca bu işlev değişiklikleri için yapıların dönüştürülmesi sürecinde çok fazla sayıda değişikliğe, elektrik ve tesisat eklentilerine ihtiyaç duyulmakta ve bu da tarihi yapıların bu değişikliklerin uygulamaları esnasında hasar görmeleri anlamına gelmektedir. Özellikle otel gibi bir işlevde, otel gereksinimlerini sağlamak için neredeyse her odaya ciddi müdahaleler gerekmektedir. Mahallede devam eden güncel çalışmalar düzenli olarak takip edilmiştir. Bu kapsamda 2 Aralık 2021, 18 Aralık 2021, 1 Mart 2022, 18 Mart 2022, 23 Mart 2022 ve 1 Nisan 2022 tarihlerinde mahallenin dışından gözlemler yapılmıştır. Yapılan bu gözlemlerden anlaşıldığı kadarıyla da en yoğun çalışmanın otel kısmında yapıldığı fark edilmiştir. Tüm bunlara ilave olarak Saraçoğlu Mahallesi'nde dönüşmekte olan otel ve ticaret kısımları bu işlevlerin işletmecileri tarafından sınırlı girişe müsaade edilecek bir hale dönüştürülecek ve meslek odalarının üzerinde durduğu kamusalılığı kısıtlamış olacaktır. Diğer taraftan yeni proje ile ilgili sözlü olarak görüş bildiren, isminin paylaşılmasını istemeyen bir yetkilinin belirttiğine göre mahallede uygulanan projeye yapılara ciddi müdahale yapılmadığını, yapılan bu çalışmaların benzerlerinin 2014 yılı öncesi süreçte kullanıcılarının kurul onayıyla zaten yaptığını dile getirmiştir. Yine aynı yetkilinin aktardıklarına göre yapıların kullanıcılarının bir kısmı tarafından yapılmış izinsiz müdahalelerin de olduğu ve yapının özgün malzemelerinin bazı yerlerde değiştirilmiş olduğunu gözlemlediklerini belirtmiş, bu proje kapsamında özgün doku ve malzemesiyle yenileneceğini aktarmıştır. Yetkilinin belirttiği hususların pencere ve kapı doğraması gibi ögeler için geçerli olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte otel

kısımında gözlenen kırım işlemlerini açıklamak için yetkilinin bu beyanını yetersiz kalmaktadır. Önerilen ticaret işlevi ile birlikte gündeme gelecek olan en önemli sorunlardan biri de bölgede zaten mevcut olan otopark sorununun daha da içinden çıkılmaz hale gelecek olmasıdır. Bu bağlamda; yeni projede soruna çözüm olarak önerilen ve çokça tartışılan önemli bir müdahale önerisi de yer altı otoparkıdır. Mahkeme sürecinde tartışılan ve Şehir Plancıları Odası'nın paylaştığı (rapor için bkz. EK-14, EK-15) koruma kurul raporunda görülen yer altı otoparkı mahallenin batısında otel yapılarının birkaç metre yakınında konumlanmıştır. Bu yer altı otoparkı önerisinin uygulanması durumunda yakınında bulunan blokların yapısal iskeletine zarar verme ihtimali oldukça yüksektir. Bu tez çalışmasının hazırlandığı süreç itibarıyla, yer altı otoparkı olması öngörülen alanda belirgin bir çalışma gözlenmemiştir. Hem Emlak Konut GYO hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilileriyle bu çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde böyle bir yer altı otoparkının gündemde olmadığı dile getirilmiştir. Yer altı otoparkının yapılıp yapılmayacağı ilerleyen süreçte belli olacağı için bu çalışma kapsamında belirsizliğini korumuştur.

Yeni projede göze çarpan en önemli detaylardan biriside mahallenin ortasında yer alan gölettir. Bu göletin mahallede yer alan yapıların temelleri açısından risk oluşturmasının yanında mahallenin özgünlüğüne zarar verecek en önemli müdahalelerden biri olduğu görülmektedir. Mahalleyle ilgili paylaşılan görseller ve özellikle görsellerde vurgulanan bu gölet önerisi, mahalleyle ilgili sorumsuz bir yaklaşımı yansıtmaktadır. (Şekil 5.1) Saraçoğlu Mahallesi, içerisinde yer alan ağaçlar dahil her şeyle beraber bir bütün olarak koruma altında olmalıdır. Mahalleye eklenen böylesine büyük ve karakteristik bir eklenti mahalleyi özgün halinden alarak bambaşka bir hale taşıyacağı açıkça görülmektedir. Günümüzde yeni yapılacak olan herhangi bir konut grubuna böyle bir eklenti yapılabilir ve mahalle gösterişli cezbedici bir hale getirilebilir. Fakat 1944 yılında yapılan ve yapıldığı dönemden oldukça değerli izler taşıyan Saraçoğlu Mahallesi'ne önerilen bu tip müdahaleler, mahallede asıl korunmak istenen değerleri yok edecek, mahallenin atmosferini değiştirecek ve Saraçoğlu Mahallesi'ni 2022 yılında yapılmış fakat cephesi cumhuriyet dönemi mimarisinden izler taşıyan bir mahalleye dönüştürecektir. Önerilen işlev değişikliğiyle de mahalle çağdaş bir alışveriş merkezine dönüştürülmüş olacaktır.

Şekil 5.1: Sarayolu Mahallesi yeni proje gözet görseli (Url-72)

Şekil 5.2: Sarayolu Mahallesi 1945 (UEAFBPP Arşivi) (Url-1)

Sarayolu Mahallesi'nin günümüze kadar neredeyse özgün haliyle korunabilmiş olması büyük bir şanstır. Ayrıca mahallenin 1979 yılında koruma altına alınabilmiş olması da aynı şekilde şanslı bir gelişmedir. 1979 yılında mahallenin 33 yıllık nispeten genç bir mahalle olmasına karşın o süreçte mahallenin koruma altına alınabilmesi mahalleyi günümüze özgün haliyle taşıyacak en önemli kararlardan biri

olmuştur. Mahalle'nin bu kadar erken bir tarihte koruma altına alınmasının bir sebebi de yüksek gelirli ve kıdemli memurların yaşamış veya yaşıyor olması olabilir. Ayrıca mahallenin inşa süreci ve Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı Paul Bonatz'ın Türkiye'ye gelmesinde aktif rol üstlenen Kemali Söylemezoğlu'nun, 1979 yılında mahallenin 1. Derece kentsel sit ilan edildiği GEEAYK Başkanlığının karar metninde imzası bulunmaktadır. Ayrıca mahallenin yapımı sırasında dönemin gazetelerinde, mahalleyle ilgili olumlu ve olumsuz eleştirilerde bulunan Orhan Alsaç'ın da 1979 yılındaki aynı karar metninde imzası bulunmaktadır. Saraçoğlu Mahallesi'nin yapımı sırasında ön planda olan bu iki ismin, mahallenin koruma altına alındığı karar metninde de olmaları, bu iki ismin mahallenin erken dönemde koruma altına alınmış olmasına vesile oldukları ihtimalini olası kılmaktadır. Her ne sebeple olursa olsun mahallenin bu kadar erken bir süreçte koruma altına alınması mahallenin özgün bir şekilde korunması açısından çok kritik bir karar olmuştur.

Saraçoğlu Mahallesi, tüm bu süreç içerisinde değerlendirildiğinde 2015 yılına kadar mahallenin neredeyse özgün halinde korunabildiği görülmektedir. Her ne kadar 2013 yılında koruma kararı kaldırılrsa da 2015 yılına kadar mahallede yaşayan insanların var olması mahallenin işler olmasını sağlamış ve mahallenin nispeten de olsa korunmasının devam etmesine bir süre daha sebep olmuştur. Fakat 2015 yılında mahallenin boşaltılmasıyla birlikte mahalle atıl bir hale gelmiş ve içinde yaşayan insanlarla beraber kültürünü kaybetmeye başlamıştır. Bu süreçteki en yıkıcı darbe kuşkusuz 2020 yılında yapılan müdahaleler ile gelmiş ve bu müdahalelerden sonra geri dönüşü zor bir sürece girilmiştir.

Saraçoğlu Mahallesinin kendine has mekânsal özellikleri bu tezin müellifi tarafından da deneyimlenilmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nin 2020 yılındaki müdahalelerden önce 2018-2019 yılları arası mahallede yaşanarak, mahallenin atmosferini deneyimleme fırsatı bulunmuştur. Mahallede yer alan Adnan Ötüken İl Kütüphanesi'nde yürütülen inşaat çalışmaları kapsamında mahallede bulunan müellif, bu süreçte mahallede bolca vakit geçirmiş ve mahallede uzun yürüyüşler yaparak mahalleyi gözlemlene fırsatı bulmuştur. Mahallede vakit geçirilen bu süreçte her ne kadar mahallenin geneli boşaltılmış olsa da mahalledeki yeşil doku ve kuş cıvıltılarıyla dolu doğal bir atmosferi soluma fırsatı bulabilmiştir. Özellikle Ankara'nın en merkezi yerinde, tüm kalabalığın ve yoğunluğun arasında bir anda sessiz, sakin ve yemyeşil bir

mahallenin içinde bulunulabilmektedir. Bununla beraber bu süreçte, her ne kadar atıl ve bakımsız yapılar olsa da alanın geneli, mahalle etkisini korumaktadır. Fakat hem yenilenen projeyi incelendiğinde hem de 1 Nisan 2022 tarihinde inşaat sahasında yapılan gezide bu etkilerin ortadan kalkmış olduğu fark edilmiştir. Özellikle ticaret ve otel olarak düşünülen yerlerde tarihi, yeşil bahçeli evlerin yerinde; ticari faaliyetleri cezbedecek şekilde yenilenmiş, günümüz çağdaş mahallelerini hatta çarşılarını andıran bir alan haline gelmiş olduğu fark edilmektedir. Ayrıca bu bölgede trafiğin yoğunluğunun çok fazla olduğu gözlenmiş ve mevcut otoparkların güncel durumda dahi yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Yeni projede belirtilen ticaret ve otel birimlerinin işler hale gelmesiyle beraber bu bölgede trafik yoğunluğunun ve otopark sorununun ciddi bir problem haline geleceği öngörülmektedir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin 2020 yılında yapılan müdahalelere kadar nispeten özgün kalmasında meslek odaları ve STK'ların etkisinin çok büyük olduğu anlaşılmaktadır. Mahallede düzenlenen etkinliklerle mahalle sürekli gündemde tutulmuş ve 2015 sonrasında yapılan etkinliklerle mahallenin atıl hale gelmesi önlenmeye çalışılmıştır. Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma mücadelesinin en önemli aktörlerinden biri şüphesiz Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi olmuştur. Oda süreç içerisinde hukuksuz olarak nitelediği birçok konuda mahkemeye gitmiş, mahkeme kararlarının sonucundan bağımsız bir şekilde de konuyu gündemde tutacak duyurular, toplantılar ve etkinlikler yapmıştır. Mahalleyle ilgili mevcut projeler gündemde değilken bile mahallede yaptığı düzenli gezi ve etkinliklerle de mahallenin kültür mirası olarak sürekli gündemde kalması için çabalamış, mahallenin atıl kaldığı süreçte belediyeden mahallenin temizletilmesini isteyerek mahallenin yıpranmasını önlemeye çalışmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde bu süreç detaylı bir şekilde yazılmıştır.

Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma mücadelesinin en önemli bir diğer aktörü de Mimarlar Odası Ankara Şubesi olmuştur. Mimarlar Odası 1994'te mahallenin satılmasının ilk defa gündeme gelmesiyle mücadelesine başlamış, o süreçte de günümüzde devam eden süreçte de mahalleyle ilgili mücadelesini sürdüren en önemli aktörlerden biri olmuştur. Mimarlar Odası Ankara Şubesi de Şehir Plancıları Odası'na benzer şekilde mahallenin gündemde tutulması amacıyla birçok etkinlik, düzenli geziler ve toplantılar düzenlemiştir. 2010 yılı itibariyle Mimarlar Odası Ankara Şubesi Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili, yaklaşık 15 adet toplantı ve söyleşi ile 25 adet gezi ve

etkinlik yapmış, 130'dan fazla basın açıklaması ve bildiri yayımlamıştır.⁷ Bununla beraber süreç içerisinde kanunlara aykırı bulduğu müdahalelerle ilgili davalar açmış ve mevcut davalara da müdahil olmuştur. Mimarlar Odası Ankara Şubesi aynı zamanda Saraçoğlu Mahallesi'nin mimarı Paul Bonatz'ın yasal varislerinden vekalet alarak dava süreçlerine Bonatz'ın vekili olarak da katılmaktadır.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi yetkilileri 2012 yılında ATO Başkanı Salih Bezci ile mahallenin yenilenmesi projesini görüşmüştür. Ardından Mimarlar Odası 2013 yılında Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile görüşmüş, bu görüşmede Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili yapılan yarışma gündeme gelmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nin kamusallaştırılması için yapılan projelerin görüşüldüğü bu iki olay Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma tarihi açısından ve günümüzde uygulanan proje sürecinin başlangıcı olması açısından çok önemlidir. Mimarlar Odası'nın bu süreçte devlet kurumlarıyla görüşerek bu süreci desteklemesi Şehir Plancıları Odası'nın ve mahalle sakinlerinin tepkisini çekmiştir. Bu tepkilerle birlikte Saraçoğlu Mahallesi'nin koruma sürecine en büyük katkı sağlayan STK'lardan biri olan Namık Kemal Mahallesi'ni Koruma ve Yaşatma Derneği kurulmuş ve bu yarışmanın iptali için dava açmıştır. Sonraki süreçte Mimarlar Odası, devlet kurumlarının toplumsal bir proje yerine rant odaklı bir projeyi desteklemesi üzerine tepkisini ortaya koymuştur. Hem bu süreç hem de Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Nihal Evirgen'in açıklamaları ışığında Mimarlar Odası Ankara Şubesi faydacı bir yaklaşımla konuyu ele aldığı anlaşılmaktadır. Mahalleye ilgili gündeme gelen projeleri olduğu gibi reddetmek yerine, mahallenin değerlerine zarar vermeyecek şekilde ve bilimsel hususlara dikkat edilerek yapılması hususunda görüş bildirdiği dikkati çekmektedir.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi'yle beraber 2000-2013 yılları arasında mahallenin yıkımı ya da satımı resmi olarak söz konusu değilken bile birçok STK ve meslek odası Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili yarışmalarla etkinliklerle Kültür mirası olan Saraçoğlu Mahallesi'nin bilinirliğini arttırmıştır. Sonrasında da benzer şekilde mahalle gündemde tutulmuş, Saraçoğlu Mahallesi'nin bilinirliğini arttıracak birçok sergi ve toplantı düzenlenmiştir.

⁷ Belirtilen rakamlar Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin basına yansıyan duyuruları baz alınarak belirlenmiştir.

Saraçoğlu Mahallesi'nin yapıldığı dönemden günümüze kadarki süreçte siyasi olaylar ve iktidar değişimleri de süreçte oldukça belirleyici rol oynamıştır. İktidara gelen parti ve kişilerin, benimsedikleri politikalar ışığında kültürel miras ya da modern mimarlık mirası kavramını değerlendirdikleri görölmektedir. Günümüzde Cumhuriyet Dönemi eserlerinin, Osmanlı Dönemi eserlerine göre daha az önemsendiği izlenimi edinilmektedir.

SONUÇ

Saraçoğlu Mahallesi'ne yapılan müdahalelerin ve yaklaşımların anlatıldığı bu tez çalışmasında, mahallenin öneminin kavranması ve 1979 yılında başlayan koruma süreci ile bunun karşısında yer alan tutum ve yaklaşımlarla ilgili gelişmelerin dökümünün yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmayla, mahallede uygulanan dönüşüm projesinin incelenmesi ve mahallenin korunmuşluk durumu ve korunabilirliğiyle ilgili yorum ve öngörülerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda mahalleyle ilgili her türlü haber ve etkinlik gözlemlenerek süreç dökümü oluşturulmuş, mahallenin yapıldığı süreç araştırılarak mahallenin önemi incelenmiştir. Ayrıca mahallenin koruma sürecinde rol alan STK'ların yöneticileriyle görüşülmüş ve sürece müdahil olunmuştur. Mahallede uygulanmakta olan yenileme projesi elde edilememiş fakat basına yansıyan görseller üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Mahallede devam eden çalışmalar, alana girişin yasak olması sebebiyle kısıtlı olarak gözlemlenmiş, süreç içerisinde sadece dışarıdan yapılan gözlemlerle çalışmalar incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Saraçoğlu Mahallesi devlet eliyle yapılan ilk konut grubu olması dolayısıyla sadece Ankara için değil, Türkiye geneli için çok önemli bir eserdir ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumsal tarihinin tanığıdır. Saraçoğlu Mahallesi'ne yapılan birçok müdahalenin ve mücadelenin yer aldığı koruma süreci, koruma altında olmasına rağmen dönüştürülme ya da yıkılma tehdidi altında bulunan benzer yapı gruplarına örnek teşkil etmektedir. Bununla beraber Saraçoğlu Mahallesi; bulunduğu konum, yapıldığı dönem gibi birçok özelliği sebebiyle sık sık gündeme gelen önemli bir yapı grubudur ve mahalleyle ilgili uygulanmaya çalışılan dönüşüm süreçleri, kültür mirasının korunması açısından da ciddi tartışmaları beraberinde getirmektedir. Bu çalışma, Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili diğer çalışmalardan farklı olarak, Saraçoğlu Mahallesi'nin korunma mücadelesini inceleyen tek tez çalışmasıdır. Bununla beraber

Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili gelecekte alınacak kararlar açısından bu çalışma, ders alınması gereken bir tarihçe konumundadır.

Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili tarihsel süreçte en dikkat çekici hususlardan biri 1. Derecede Sit Alanı ilan edilen bir bölgenin korunmasını sağlayan faktörlerdir. 1. Derece kentsel sit alanı olan bir alanın korunması anayasanın 63. Maddesine ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre devletin sorumluluğundadır. 1979 yılında koruma altına alınan Saraçoğlu Mahallesi'nde ise devlet kurumlarının, kendi sorumluluk alanlarında bulunan bu alanın koruma kararını alanın ekonomik değeri sebebiyle 3 defa kaldırdığı anlaşılmıştır. 1994 yılındaki süreçte Cumhurbaşkanı'nın izin vermemesi üzerine koruma kararı devam etmiş olsa da 2013 yılındaki süreçte alan afet riskli alan ilan edilerek koruma kararı kaldırılmıştır. Diğer taraftan mahallenin korunması için sorumluluğu devlet yerine meslek odaları ve STK'lar almıştır. Mahalleyle ilgili 2013 yılında başlayan süreçte mahallenin yıkılacağı söylentileri ve buna bağlı belirsizlikler sürerken gelinen noktada mahalle çok eleştirilse de yenileme projesi kapsamında onarılmış, sonuç itibariyle de yıkılmamıştır. Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili süreç, meslek odaları ve STK'ların mücadelesi bağlamında gelinen sonuç değerlendirilecek olursa gelinen noktada mahallenin belki de yıkılmayarak, bir derecede korunmasının en önemli aktörleri, bu kuruluşlar ve onların yürütmüş olduğu çalışmalar olmuştur.

Mahallenin koruma kararının kaldırılmasıyla ilgili ortaya çıkan bir diğer detayda; Saraçoğlu Mahallesi, korunmasını gerektiren birçok değere sahip olmasına rağmen, mahallenin ekonomik değeri, hakim değer haline getirilmiştir. Mimari bir mirasın ekonomik değerinin gündeme gelmesi aslında çok olası bir durumdur. Fakat eserin sadece bir değer ön plana çıkarılarak diğer değerleri göz ardı edildiği zaman bu eserle ilgili bütüncül bir koruma anlayışından uzaklaşılmış olunabilir. Bu sebeple mahallenin ekonomik değerini hakim kılan yaklaşımlar doğru bir yaklaşım tarzı değerildir. Diğer taraftan mahalleyle ilgili süreçte mahalleyle ilgili karar ve müdahalelere itirazlarını dile getiren STK'larda bu ekonomik değer göz ardı etmektedirler. Bu durumda diğer tutum gibi doğru bir tutum değerildir. Korunması gerekli eserlerin korunması sürecinde eserin uzmanlar tarafından tüm analizleri yapılmalı ve gerekli raporları hazırlanmalıdır. Tüm bu belgeler ışığında mahallenin korunma durumu ve ne lde korunması gerektiği uzmanlar tarafından

değerlendirilmelidir. Saraçoğlu Mahallesi örneğinde her iki görüşü savunan aktörlerin savunduğu fikirler de bilimsel ve bütüncül olarak mahallenin değerlerini inceleyemedikleri için mahallenin korunuyor olup olmadığı ve ne ölçüde korunacağı iki taraf için belirsiz olacaktır. Bu çalışma kapsamında da mahalleyle ilgili belirtilen bilimsel analizler, raporlar ve mahallenin mevcut durumu bilinemediği için mahallenin ne ölçüde korunduğu ile ilgili bir sonuç belirtmek beyhude olacaktır.

Diğer taraftan modern mimarlık mirası olan Saraçoğlu Mahallesi'nin 1979 yılında, modern mimari miras tartışmalarının dünyada yeni gündeme geldiği bir dönemde mahallenin koruma altına alınmış olması çok önemli bir detaydır. Modern mimarlık mirasının dünyada yeni gündeme geldiği yıllarda mahallenin koruma altına alınmasında, karar metninde imzası bulunan diğer çok önemli isimlerin öngörülerini bir yana mahallenin yapımında rol alan Kemali Söylemezoğlu ve Orhan Alsaç gibi iki ismin bu kararda paylarının olduğu düşünülebilir.

Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili süreç incelendiğinde, süreç içerisinde itirazlarını dile getiren Mimarlar Odası Ankara Şubesi, mahalleyi diğer mimari miraslardan farklı olarak benimsemiş ve mahalleyle ilgili mücadele etmiştir. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin son yıllarda basına yansıyan bildiri ve haberleri incelendiğinde Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili yürütülen mücadele her anlamda göze çarpmaktadır. Değerlendirme kısmında ifade edilen 130'dan fazla bildiri ve diğer etkinlikler bir yana Mimarlar Odası, özellikle 2013 sonrası herhangi bir olayla ilgili yapmış olduğu duyurularda da Saraçoğlu Mahallesi vurgusu yapmış ve mahalle ile ilgili koruma sorununu gündemde tutmuştur.

Diğer taraftan mahalleye uygulanmakta olan proje incelendiğinde, buradaki asıl amacın, korunacak olan eserlere saygıdan ziyade bu alanın ticari olarak nasıl pazarlanacağına ön plana çıkarılması olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle otel ve ticaret gibi, yapılara ciddi müdahale gerektiren işlev dönüşümleri, tarihi yapıların hem iskeletine hem de korunması gerekli kültürel kimliklerine önemli ölçüde zarar vermekte, kimi zaman da bu kimliği tamamen yok etmektedir. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nden Nihal Evirgen'in de dediği gibi koruma sadece yapının dışını korumak olmamalıdır. Yapıların korumasında; mekânın kimliği, yapıları kullanan toplum kesiminin oluşturduğu kültür gibi değer kavramları da göz önüne alınmalıdır. Tarihi yapıların işlevsel olması, gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan sürdürülebilir bir

yaklaşımıdır. Fakat bu yapıların taşıdığı izler ve bu yapıyı önemli kılan değerler ışığında bu yapılar işlevlendirilmelidir. Ayrıca tarihi yapılarda gerçekleştirilen restorasyon, tadilat gibi her türlü müdahale, uzmanlar eşliğinde ve onların yönlendirmesi sonucu yapılmalıdır. Saraçoğlu Mahallesi'ndeki çalışmalarla ilgili genel kanı, sürecin uzmanlardan bağımsız yürütüldüğüne yöneliktir. Saraçoğlu Mahallesi örneğinde, ekonomik kaygıların ön plana çıkması, bilimsel yaklaşımların geri plana itilmesini beraberinde getirmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nin dönüşümü ile ilgili süreçteki en önemli eksiklik katılımcı bir politika izlenmemiş olmasıdır. Bilimsel uzmanlardan destek alınması, meslek odalarının görüşünün ve desteğinin alınması, böyle bir katılımcı politikanın gereğidir. Oysa ki Saraçoğlu Mahallesi'nde meslek odalarının çaba göstermelerine rağmen çoğu zaman sürece müdahil olmadıkları izlenmektedir.

Bu çalışmada Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili koruma tarihi süreci ve bu süreçteki yaşanan gelişmeler gözlemlenmiştir. Devamında da tüm bu olaylar objektif bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmış ve bu konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacak bir kaynak oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda toplanan bilgiler bir bütünlük olarak bu amacı gerçekleştirme doğrultusunda bir araya getirilmiştir. Bu çalışmanın tamamlanmasına rağmen Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili tezde anlatılan süreç devam etmektedir. Sürecin devam etmesi sebebiyle mahalleyle ilgili bu tez kapsamında öğrenilemeyen iki husus vardır. Bu süreçte muhalefet partileri kimi zaman sürece dahil olarak STK'ları ziyaret etmiş ve yapılan müdahalelere karşı itirazlarını dile getirmişlerdir. Bu durum mahallenin ve mahalleyle ilgili sürecin gündeme gelmesi açısından önemli bir etken olmuş ve kent belleğine etki etmiştir. Fakat sürecin bir ölçüde politize olmasının mahalledeki koruma mücadelesine fayda sağlayıp sağlamadığı anlaşılamamıştır. Diğer taraftan Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili süreç devam ederken yönetim değişikliği ya da tavır değişikliğine gidilmesi durumunda mahallenin korunup korunamayacağı bilinmemektedir. Ayrıca mahallede halen devam eden çalışmalar kapsamında mahalleye ne ölçüde müdahale edildiği, alana girişlere izin verilmediği için tam olarak bilinmemektedir.

KAYNAKÇA

- AKALIN Mehmet (2016), Sosyal Konutların Türkiye'nin Konut Politikaları İçerisindeki Yeri ve Toki'nin Sosyal Konut Uygulamaları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 26, S. 1, ss. 107-123.
- AKCAN Esra (2009), *Çeviride Modern Olan*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- ALSAC Orhan (1945), Saraçoğlu Mahallesi, *Mimarlık Dergisi*, S. 6, ss. 16-21.
- ALSAC Üstün (1973), Türk Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Devrindeki Evrimi, *Mimarlık Dergisi*, S. 11-12, ss. 12-25.
- ASLANOĞLU İnci (1995), "1923-1950 döneminde yabancı mimarların geleneksel Türk mimarlığı üzerine düşünce ve uygulamaları", *Bir Başkent'in Oluşumu*. Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- ASLANOĞLU İnci (2001), *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- ATAY Falih Rıfkı (1944), "İki Farklı Ehemiyeti", *Ulus gazetesi*, 1 Kasım 1944.
- BAŞAĞAÇ Havva Nur (2018), *Saraçoğlu Neighborhood: Past, Present and Perspectives for the Future* (Yüksek Lisans Tezi), TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (Yök Tez Merkezi Tez No 527402)
- BATUR Afife (2005), *A Concise History: Architecture in Turkey During the 20th Century*, Mimarlar Odası Yayınları.
- BATUR Afife (2007), "Modern Olmak: Bir Cumhuriyet Mimarlığı Arayışı", *Modern Türk Mimarlığı*, Mimarlar Odası Yayınları.
- BATUMAN Bülent (2020), İdeolojik Tarihselcilik Olarak "Osmanlı-Selçuklu": Bir Araştırma İzleği Önerisi, *Arredamento Mimarlık Dergisi*, S. 340.
- BAYRAKTAR Nuray (2011), Bonatz'ın Türk Evi Sevgisinin Biçimsel Aktarımı: Saraçoğlu (Namık Kemal Mahallesi), *Arredamento Mimarlık Dergisi*, S. 11-6.

- BEKTAŞ Cengiz (1996), *Türk Evi*, Yapı Kredi Yayınları.
- BOZDOĞAN Sibel (2008), *Modernizm ve Ulus Devletin İnşası*, Metis Yayınları.
- CAN BİLGE, Nevin Aslı (2017), *Paul Bonatz'ın Türkiye Yılları* (Doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (Yök Tez Merkezi Tez no: 485230)
- ÇOBAN Aykut Namık (2012), Cumhuriyetin İlanından Günümüze Konut Politikası. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, C. 67, S. 3.
- ELDEM Sedad Hakkı (1939), Milli Mimari Meselesi, *Arkitekt Dergisi*, S. 105-106.
- ELDEM Sedad Hakkı (1940), Yerli Mimariye doğru, *Arkitekt Dergisi*, S. 3-4.
- ELDEM Sedad Hakkı (1954), *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- ELDEM Sedad Hakkı (1973), Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı, *Mimarlık Dergisi*, S. 11-12, ss. 5-11.
- HOLOD Renata, EVİN Ahmet ve ÖZKAN Süha (2007), *Modern Türk Mimarlığı*, Mimarlar Odası Yayınları.
- İNAN Demir (2013), *Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin İlk Toplu Konutu Namık Kemal Mahallesi 1945-...*, Hermes Ofset Baskı.
- KAYIM Seda (2011), Paul Bonatz Türkiye'de 2 'Bonatz ve Söylemezoğlu On Yıllık Bir 'Öğretmen-Öğrenci' İlişkisi. *Arredamento Mimarlık Dergisi*, ss. 71-77.
- METİGİL Fasih (1945), "Saraçoğlu Mahallesi dolayısıyla Milli mimariye doğru", *Ulus gazetesi*, 20 Kasım 1945, s. 4.
- PEHLİVAN Meltem Gökçe (2019), *Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kendini Koruyan Kent Olgusu: Ankara Saraçoğlu Mahallesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara. (Yök Tez Merkezi Tez no: 593907)
- PEKER Ali Uzay (2015), AKP Döneminde Rövanşist Mimari, *Mimarlık Dergisi*, S. 386, ss. 13-19.
- PINARCI Gülden (2015), Ankara'nın Yeşil Akvaryumu: Saraçoğlu Mahallesi, *Ankara Dosyası Dergisi*, ss. 41-45.
- SAYAR Zeki (1946), Saraçoğlu Mahallesi, *Arkitekt Dergisi*, S. 3-4.
- SÖZEN Metin (1984), *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, 1923-1983*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- SÖZEN Metin (1996), *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- SUDA Betül (1996), *Bonatz, Holzmeister, Taut ve Egli'nin Mimarlık Çizgileri, Türk Mimarlığı Üzerindeki Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (Yök Tez Merkezi Tez no:55956)
- SULEY Nermin (1945), "Saraçoğlu Mahallesi", *Ulus gazetesi*, 16 Ekim 1945.
- TANRIVERDİ Zeynep (2012), *Ankara Saraçoğlu Mahallesi Tarihsel Çevre Çözümlemesi Korunması ve Örnek Yapı Bloğu Restorasyonu* (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (Yök Tez Merkezi Tez no:322672)
- TEKELİ İlhan (1994), "*Türkiye'de 1923-1950 Dönemi Mimarlığının Toplumsal Siyasal Bağlamı*", *Bir Başkent'in Oluşumu*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları.
- TEKİN Duygu (2014), *1945'ten Bugüne Saraçoğlu Memur Evleri Yerleşkesi* (Yayımlanmamış Sanat Tarihi Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TUNÇER Mehmet (2001), *Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişimi (14.-20. YY)*, Kültür Bakanlığı Yayınları/ Kültür Eserleri Dizisi.
- YAVUZ Fehmi, KELEŞ Ruşen ve GERAY Cevat (1973), *Şehircilik: Sorunlar-Uygulama ve Politika*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- YAVUZ Yıldırım (1976), İkinci Mimari Döneminde Ulusal Mimari Üzerindeki Batı Etkileri (1908-1918), *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, S. 2-1, ss. 9-33.

İnternet Kaynakları

- Url-1 UEAFBPP Arşivi, <https://www.facebook.com/groups/unutulmayanankara>, ET. 01/02/2022.
- Url-2 <http://www.ankara.bel.tr/files/6513/4726/6062/2-tarihce.pdf>, ET. 14/11/2019.
- Url-3 GÜLKÖK Işıl (2013), Production of the Sidewalks; the Case of Atatürk Boulevard, https://www.researchgate.net/figure/PlanofUybadin-Yuecel-1957-Ankara_fig12_323771958, ET. 10/11/2020.

- Url-4 <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/ind/gen/trindex.html>, ET. 18/12/2019.
- Url-5 <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/71/663.pdf>, ET. 28/12/2019.
- Url-6 <https://www.youtube.com/watch?v=yv3hIA1k8O4>, ET. 05/03/2022.
- Url-7 http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/mKkvMkKE3XcT7BUT9u9DIQ_x3D__x3D_, ET. 10/03/2022.
- Url-8 YAZMAN Derya (2009), Planlı Geçmişten Plansız Geleceğe, <https://v3.arkitera.com/h46008-planli-gecmisten-plansiz-gelecege.html>, ET. 21/08/2020.
- Url-9 BATUMAN Bülent (2014), Saraçoğlu 2013: Kentsel Bellekte ve Kent Mücadelesinde bir Mevzi, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=389&RecID=3297>, ET. 08/07/2021.
- Url-10 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=3986>, ET. 14/11/2021.
- Url-11 <http://mimdap.org/2012/12/atodan-mimarlar-odasyna-surpriz-ziyaret/>, ET. 07/09/2020.
- Url-12 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130208.htm>, ET. 05/03/2022.
- Url-13 <http://www.mimarlarodasiankara.org/saracoglu/>, ET. 05/09/2021.
- Url-14 <http://mimdap.org/2013/03/bir-maniniz-yoksa-10-mart-pazar-gunu-size-geliyoruz/110401/>, ET. 15/10/2021.
- Url-15 <http://www.gazetesobe.org/index.php?Did=658&Page=8>, ET. 02/10/2021.
- Url-16 <http://mimdap.org/2013/09/mimarlar-cumhurbathkanlydhynda-saracodhlu-zirvesinde-buluthtu/>, ET. 15/10/2021.
- Url-17 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131217.htm>, ET. 05/08/2021.
- Url-18 <http://www.tmmob.org.tr/yayin/muhendislik-mimarlik-oykuleri-6>, ET. 15/10/2021.
- Url-19 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140805.htm>, ET. 05/08/2021.
- Url-20 <https://www.facebook.com/spoankara/>, ET. 20/05/2022.

- Url-21 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=6094>, ET. 15/08/2021.
- Url-22 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=6129>, ET. 15/08/2021.
- Url-23 <https://www.youtube.com/watch?v=3yCaOJn96Rg>, ET. 05/02/2022.
- Url-24 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=6745>, ET. 15/10/2021.
- Url-25 <https://kuzeyormanlari.org/2015/10/09/mahallelerimiz-degil-sarayiniz-yikilacak-11-ekim-pazar-saracoglu-cagriyor/>, ET. 12/08/2021.
- Url-26 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170817.htm>, ET. 05/08/2021.
- Url-27 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=9056>, ET. 14/11/2021.
- Url-28 <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/alman-buyukelci-saracoglu-mahallesinde-2031304/>, ET. 15/10/2021.
- Url-29 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=9462>, ET. 18/12/2021.
- Url-30 <https://www.ntv.com.tr/emlak/emlak-konut-saracoglu-mahallesi-projesini-tanitti,Xlaj-uc0Lk-RKnnVPKEkXQ>, ET. 11/09/2021.
- Url-31 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10201>, ET. 30.12.2020.
- Url-32 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10203>, ET. 30.12.2020.
- Url-33 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10212>, ET. 30.12.2020.
- Url-34 <https://www.odatv4.com/makale/nurzen-amuran-sordu-mimarlar-odasi-ankara-sube-baskani-tezcan-karakus-candan->, ET. 03/01/2022.
- Url-35 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10302>, ET. 30.12.2020.
- Url-36 <https://emlakkulisi.com/emlak-konut-gyo-saracoglu-projesi-icin-3642-milyon-tlik-sozlesme/647383>, ET. 15/10/2021.
- Url-37 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10336>, ET. 28.02.2021.
- Url-38 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10369>, ET. 07/06/2021.
- Url-39 <http://www.ankarabarusu.org.tr/HaberDuyuru.aspx?DUYURU&=3704>, ET. 08.09.2021.
- Url-40 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10378>, ET. 11.03.2022.
- Url-41 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10474>, ET. 11.03.2022.
- Url-42 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10537>, ET. 28.02.2021.
- Url-43 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10716>, ET. 11.03.2022.
- Url-44 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10797>, ET. 28.02.2021.
- Url-45 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=10859>, ET. 28.02.2021.

- Url-46 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=11034>. ET. 11.03.2022.
- Url-47 <http://mimdap.org/2020/09/restorasyon-skandallarina-imza-atmis-firma-saracoglunda-insai-calismalara-basladi/> ET. 15/10/2021.
- Url-48 <https://kronos35.news/tr/kutuphanenin-akibeti-belirsiz-saracoglunda-restorasyon-basladi-namik-kemal-ortaokulu-da-bosaltiliyor/> ET. 07/08/2021.
- Url-49 <https://solfasol.tv/ankaranin-70-yillik-namik-kemal-ortaokulu-kapatili/> ET. 07/08/2021.
- Url-50 <https://t24.com.tr/haber/mimarlar-odasi-ankara-sube-baskani-candan-saracoglu-nun-ruhunu-oldurmek-cumhuriyet-in-kamusal-temsiliyetini-yok-etmek,909408> ET. 15/10/2021.
- Url-51 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=11111> ET. 15/10/2021.
- Url-52 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=11113> ET. 15/10/2021.
- Url-53 http://www.mimarlarodasiankara.org/?Did=11117&utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook, ET. 18/12/2021.
- Url-54 <http://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-ankara-ikk-saracoglu-mahallesi-hepimizin>, ET. 24/11/2021.
- Url-55 <https://emlakkulisi.com/emlak-konut-gyo-saracoglunda-456-bagimsiz-bolum-icin-ruhsat-alindi/652594>, ET. 08/11/2021.
- Url-56 <https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/cigdem-toker/tasdelenden-saracoglu-icin-oneriler-6103910/>, ET. 06/07/2021.
- Url-57 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=11225>, ET. 01/10/2021.
- Url-58 <http://ankara.mo.org.tr/index.php?Did=11244>, ET. 01/02/2021.
- Url-59 <http://www.tmmob.org.tr/icerik/ankara-buyuksehir-belediyesi-ile-tmmob-ankara-ikk-kent-gundemli-toplanti-gerceklestirdi>, ET. 18/12/2021.
- Url-60 <https://solfasol.tv/omer-dursunustun-ile-soylesi-saracoglunda-belediyeler-uc-maymunu-oyuyor/>, ET. 06/07/2021.
- Url-61 <http://www.docomomo-tr.org/etkinlikler/konusmalar/turkiyenin-modern-miras-gundemi-2020>, ET. 24/11/2021.
- Url-62 <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/deniz-gurel/belediyeler-yukseklilige-mudahale-etmezse-devreye-biz-gireriz-41738476>, ET. 18/12/2021.
- Url-63 <http://ankara.mo.org.tr/index.php?Did=11691>, ET. 12/09/2021.

Url-64 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=11715>, ET. 06/07/2021.

Url-65 http://www.yapi.com.tr/haberler/saracoglu-mahallesi-telif-davasinda-bakanliktan-ulginc-savunma_188150.html#:~:text=Mimarlar%20Odas%C4%B1%20Ankara%20%C5%9Eubesi'nin,belgeye%20rastlanmad%C4%B1%C4%9F%C4%B1%E2%80%9D%20%C5%9Feklinde%20savunma%20yapt%C4%B1, ET. 11/02/2022.

Url-66 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=11844>, ET. 06/07/2021.

Url-67 <http://ankara.mo.org.tr/index.php?Did=11887>, ET. 27/08/2021.

Url-68 <https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/990490>, ET. 05/02/2022.

Url-69 <http://ankara.mo.org.tr/index.php?Did=12181>, ET. 27/08/2021.

Url-70 https://www.tmmob.org.tr/icerik/ankara-ikk-saracoglu-mahallesinde-rant-planlari-iptal-edildi-cankaya-belediyesi-ruhsatlari?fbclid=IwAR0OS2Er4umiTb2saVIZU5FazlvNfcpT7M_B17a-zdN049R8pHipXPI_qp8, ET. 18/05/2022.

Url-71 <http://ankara.mo.org.tr/index.php?Did=12192>, ET. 18/12/2021.

Url-72 AYDIN TURAPOĞLU Zehra (2020), Cumhuriyet tarihinin ilk toplu konut projesi yenilenen yüzüyle başkent'in gözdesi olacak, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhuriyet-tarihinin-ilk-toplu-konut-projesi-yenilenen-yuzuyle-baskentin-gozdesi-olacak/2018289>, ET. 13/11/2020.

Url-73 <https://www.youtube.com/watch?v=71qke4sVWjs&list=WL&index=31&t=43s>, ET. 18/03/2022.

Url-74 <https://www.youtube.com/watch?v=q01uCD Eoge0&list=WL&index=38&t=74s>, ET. 18/03/2022.

Url-75 <https://www.youtube.com/watch?v=zx4RrwzSIJE&list=WL&index=33&t=81s>, ET. 18/03/2022.

Url-76 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2863&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, ET. 18/03/2022.

Url-77 <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Duyuru&sira=42&dil=en>, ET. 19/09/2020.

Url-78 <http://www.mimarlarodasiankara.org/binakimlikleri/>, ET. 08/09/2021.

Url-79 <https://docplayer.biz.tr/11308245-Yarisma-raporu-yarismaraporu-proje-sponsoru.html>, ET. 06/07/2021.

Url-80

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c060/tbmm19060103ss0641.pdf>, ET. 06/07/2021.

Url-81 <http://korder.org/index.php/2020/10/27/saracoglu-mahallesi-hepimizin-2/>, ET. 05/05/2021.

Url-82 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6235.pdf> (E.T. 11.06.2022)

Url-83 ACER Özlem (2021), *I. Ulusal Mimarlık Akımı*, https://www.academia.edu/4070668/%C3%96zlem_ACER_I_Ulusal_Mimarlık_Akımı, ET. 03/01/2022.

EKLER

EK-1

Ankara/ 4.2.1947

EMLAK-KREDİ BANKASI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

Saracoğlu mahallesi hakkında:

Eylül/1946 ortasında Yapı Limited Şirketi Müdürlüğü tarafından Şantiye Bürosuna yazılan bir mektupta; Saracoğlu mahallesine ait bütün plânların (ortaokul, gezino ve kaymakamlık dahil) 30.X. tarihine kadar bitirilmesi ve Mimari Büronun bu tarihte dağıtılması lüzumu bildirilmişti.

Eylül/1946 daki cevabi mektubunda; bunun inkâsı-
lığını belirtmiş ve 31.Aralık'a kadar 2. mımara ve 1.Ocak'tan
itibaren bütün inşaat ve bahçelerin tamamlanmasına değin 1. mi-
mara ihtiyacım olduğunu bildirmiştim. Bu zamana kadar benim ne-
zaretim de lüzumlu idi.

Ayrıca, geçen sene zarfında mesaimizin gayri tabii
gartlar altında cereyan ettiğini, Büroda, evvelce kararlaştırıl-
mış olan sayıda mimar hemen hiç bulunmadığını ve bulunduğu za-
manlarda da Banka tarafından başka işlerle meşgul edildiğini, Bü-
roda çalışma şeklinin tahammül edilir gibi olmadığını çünkü, söz-
de büro olarak verilen küçük bir odada bazen çalışan ve gürültü-
lü münakaşalar yapan 12 kişinin bir arada oturduğunu ve kendime
ait bir odam olmadığı gibi, bir masam ve bir sandalyemin dahi bu-
lunmadığını ilâve etmiştim.

Büromuzun masrafları, benim ücretim de dahil gayet
mütevazı ve inşaatın maliyetinin % 1 inden de küçüktür.

Benim ücretim -15 Temmuz 1944 de çalışmaya başladım-
aşağı yukarı inşaat maliyetinin 2/1000 i kadardır.

Bu suretle Büromuzun fazla masraflı olduğu hususun-
da mükerreren ileri sürülen şikâyetleri, haksız ve yersiz olarak
iade etmek isterim. *bularak*

Mimarlar, işleri bitmeden yol verildiğini hiç duy-
madım.

XI.1946 da, mahallenin lîyâkı veçhile tekemmülünde
zaruri olan ve aşağıda tekrar sıraladığım noktaları plânlarla
izah eden uzun bir rapor sunmuşum:

- 1- Bahçe tanzimi
- 2- Kumrular sokağının kat'î şeklini alması
- 3- Müdafaa caddesi ve Kumrular sokağı köşesinde ma-

halleye giriş meydanı

- 4- A ve C tiplerinde taraşların ahşap çardak sisteme muhafazası
- 5- Anadolu klübü için mevcut 1/250 eskizlerinin, bu yapı tasavvurunun kaybolmaması için 1/100 muntazam planlar halinde çizilmesi
- 6- Sergi ve neşriyat dokümanı olarak bazı resimlerin hazırlanması
- 7- Tepedeki D, E tipleri için çamaşır kurutma ve çöp kutu yerlerinin yapılması
- 8- Bu hususlar için lüzumlu yardımcı eleman tahsis
- 9- Kaymakamlık binasının tamamlanması için bazı temenniler,

*

+ +

Benim bu işahlarım cevap vermeğe lüzum görmedim. Buna mukabil, 2.1.1947 de bana Şantiyede, 1.1.1947 den itibaren Şantiye ile alakası ve tahsisatı kesilenlerin başında adının bulunduğu isimli bir liste gösterildi.

Burada ilâve etmek isterim ki, daha evvel beni haberdar etmeden yapılan bu oldukça hafif yol verme tarzı, her türlü usul ve muşeretin dışında olduğu gibi şahsım ve bu mevzudaki gayretlerimle de mütenasip değildir.

9 Ocakta Yapı Limited Şirketi Müdürlüğü tarafından yazılan bir mektupla bu yol vermeye herne kadar nazikâne bir çekil verildi ise de, yukarıda işaret ettiğim manada vazifem nihayet bulmadığı halde, evvelce haberdar edilmeden çıkarılmış bulunmam keyfiyeti mahiyetini muhafaza etmektedir ki bir mimara yapılabilir ve onu rencide edecek en büyük hakarettir.

Eğer bugün yapı yerine iyi veya doğru çalışılıp çalışılmadığına bakmak için gidecek olsam, müdahaleye selâhiyetim olmadığı sâslerle karşılaşmak tehlikesine maruz bulunacağım.

Mahallenin yapılaş tarzı hakkında da bir iki sâsım var:

1945 Sonbaharına kadar Mimari Büromusun ilk ekibi mükemmeldi. Banka bu kadroyu muhafaza etmek için iyi niyet gösteremedi. Büro kadrosu bu yüzden birçok defalar değişti ve yeni gelenlerin hiçbirisinin heyeti umumiye hakkında bilgileri yoktu. Bağlanılan için dik ve sağlam durabilmesi yalnız benimle kaim oluyor ve bazen askersiz bir general gibi tek başıma kalıyordum.

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ANKARA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 2.3.1993-248
Karar Tarihi ve No. : 2.3.1993-2877

Toplantı Yeri

Ankara III, Çankaya İlçesi, Saraçoğlu Mahallesi ile Kumrular Caddesindeki çınar ve kestane ağaçlarına ilişkin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün 25.09.1991 gün ve 4151 sayılı, 06.12.1991 gün ve 5310 sayılı, 27.02.1992 gün ve 676 sayılı ile 22.06.1992 gün ve 2137 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Ankara III, Çankaya İlçesi, Saraçoğlu Mahallesi'nin; Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.04.1979 gün ve A-1610 sayılı karar ile 08.06.1979 gün ve A-1674 sayılı kararıyla "Kentsel Sit Alanı" olarak belirlendiğinin ve mahalleyi oluşturan konutların herbirinin eski eser olarak tescil edildiğinin, ayrıca 08.06.1979 gün ve A-1674 sayılı kararın Kumrular Caddesindeki çınar ve kestane ağaçlarının da tescil edildiğinin ve bu belirlenmelere ilişkin görsel belgelerin hazırlanmasının istendiğinin anlaşıldığına;

Adı geçen kararla istenilen çalışmalar; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanmış olup bu belgelerin ışığı altında:

a) Saraçoğlu Mahallesi'nin Kentsel Sit Alanı kaydının, devamına ve Sit Alanı sınırının, kararımız eki paftada gösterildiği şekilde belirlenmesinin uygun olduğuna, "Kentsel Sit Etkileme Alanı" olarak belirlenen kesimde yapılacak her türlü uygulamada Kurulumuzdan izin alınmasının gerekli olduğuna,

b) Kararımız eki listede envanter numarası, adres ve kadastral durumu belirtilen yapıların korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil kayıtlarının devamına, söz konusu tescilli taşınmazlara ilişkin her türlü uygulama için Kurulumuzdan izin alınmasının gerekli olduğuna,

c) Saraçoğlu Mahallesi Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde yer alan ve alanı bütünleyen resmi yapılardan Adnan Ötügen II Halk Kütüphanesi'nin (Eski Milli Kütüphane) tescil kaydının devamına, halen Çankaya Kaymakamlığı olarak kullanılan yapı ile Namık Kemal Ortaokulu olarak kullanılan yapının, mahalleyi oluşturan tescilli yapılarla aynı dönem ve üslupta inşa edildiği dikkate alınarak korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmelerinin uygun olduğuna, söz konusu yapılarla ilişkin her türlü uygulamada Kurulumuzdan izin alınmasının gerekli olduğuna,

Aslı Gihidir.

Zekeriya C. G. G. G.
Müdür

T B M M
Tutanak Müdürlüğü

/ - /

Birleşim :03

Tarih : 12.5.1994

Grup :Sodat

Giriş : 4

Sayfa :1

ANAP GRUBU ADINA MEHMET KEÇECİLER(Konya)-Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, bu geçici madde bir tuhaf kaleme alınmış. Aslında Hükümetin teklifinde yok, komisyonda madde metnine girmiş ve özellikle bir semti tarif eden bir kanun maddesi halinde gelmiş. Burada diyor ki: "Ankara İli, Çankaya İlçesi Namık Kemal Mahallesindeki kamu konutlarının satışında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 13 ve 15 inci maddeleri hükümleri uygulanmaz."

Devletin çeşitli idarelere ait 300 bin konutu var. Aslında, bu konutların içerisinde aynı şekilde kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili olanlar da vardır. Bunlardan bazılarını ben biliyorum. Şimdi, onları hiç nazarı itibara almadan buraya genel bir madde sevk etmek gerekirken, sadece bir tek mahalleye ait, Namık Kemal Mahallesiyle alakalı özel bir kanun maddesi çıkarıyoruz. Bu, Meclisimizi büyük ölçüde sıkıntıya sokabilir, zedeleyebilir, şaibe altında bırakabilir.

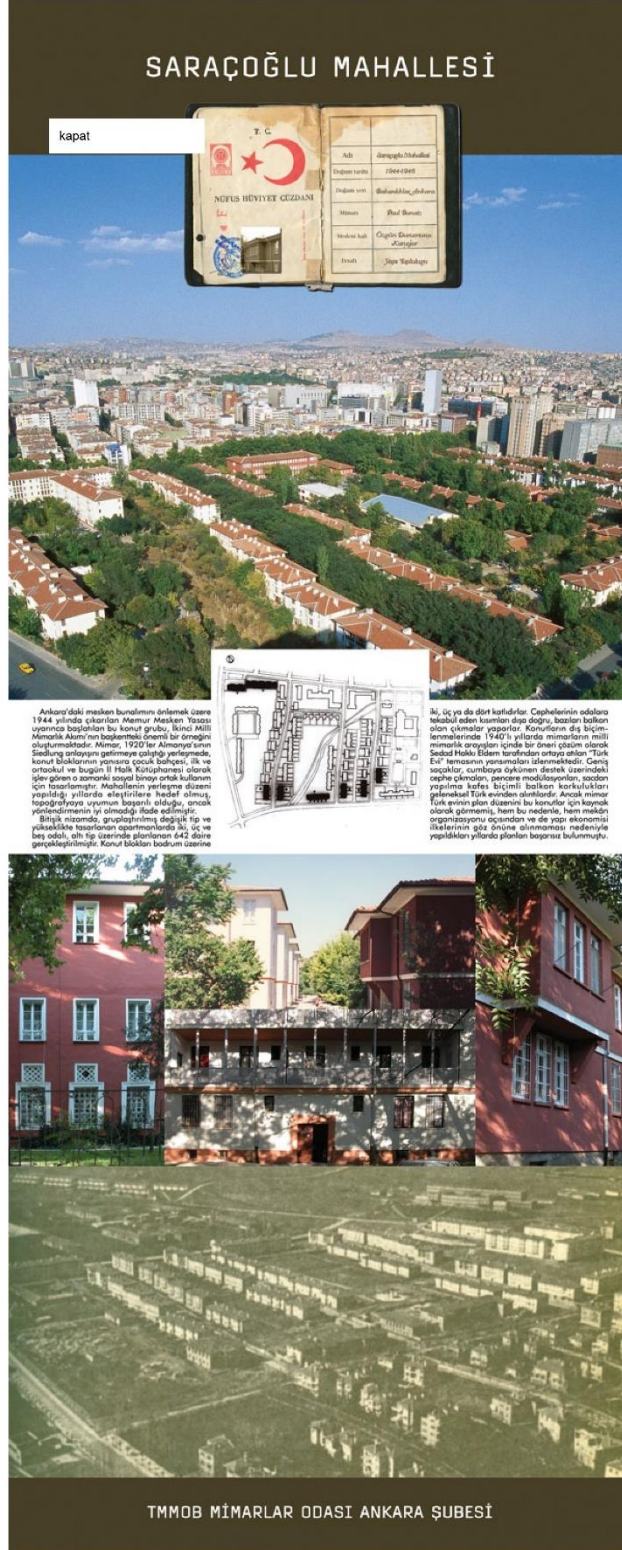
Diyoruz ki, biz bu konutları satacağız, ama önce üzerindeki "sit alanı" kaydını kaldıracağız ve satışı ondan sonra yapacağız. Ama, "sit alanı" kaydı kalktıktan sonra yapılacak imar planı değişikliğinde burası ne olacak belli değil.

MALİYE BAKANI İSMET ATTİLA(Afyon)-Önerge var.

MEHMET KEÇECİLER(Devamla)- İyi ama, şimdi sit alanı özelliğini kanunla kaldırmaya hakkımız var mı?

MALİYE BAKANI İSMET ATTİLA(Afyon)- Var, var. Meclisin her şeye hakkı var.

MEHMET KEÇECİLER(Konya)-Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, sit alanı özelliğini koyarken mutlaka belli şeyler düşünmüştür. Şehrin imar planı içerisinde bir denge kurmuştur, bir mimari dengesi vardır. Zaten şu anda Kızılaya trafik olarak girmekte büyük sıkıntular var, orada büyük bir yük var, o yükü daha da artıracak, orada yeni yapılaşmaya sebep olacak imar planı

BAKANLAR KURULU KARARI

Karar Sayısı : 2013/4248

Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal Mahallesi sınırları içerisinde bulunan ve ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanın riskli alan ilan edilmesi; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 21/1/2013 tarihli ve 271 sayılı yazısı üzerine, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 28/1/2013 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Abdullah GÜL
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

B. ARINÇ
BOZDAĞ
Başbakan Yardımcısı

S. ERGİN
ERGÜN
Adalet Bakanı
Bakanı

F. ÇELİK
ÇAĞLAYAN
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

T. YILDIZ
YAZICI
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

M. GÜLER
ŞİMŞEK
İçişleri Bakanı

A. BABACAN
Başbakan Yardımcısı

F. ŞAHİN
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

E. BAYRAKTAR
Çevre ve Şehircilik Bakanı

S. KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

C. YILMAZ
Kalkınma Bakanı

N. AVCI
Millî Eğitim Bakanı

M. MÜEZZİNOĞLU
Sağlık Bakanı

İ. YILMAZ
Millî Savunma Bakanı

B. YILDIRIM
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

B. ATALAY
Başbakan Yardımcısı

S. ERGİN
Avrupa Birliği Bakanı V.

A. DAVUTOĞLU
Dışişleri Bakanı

M. M. EKER

Ö. ÇELİK

V. EROĞLU
Orman ve Su İşleri Bakanı

B.
Başbakan Yardımcısı

N.
Bilim, Sanayi ve Teknoloji
Bakanı

M. Z.
Ekonomi Bakanı

H.
Gümrük ve Ticaret Bakanı

M.
Maliye Bakanı

BAKANLAR KURULU KARARI

Karar Sayısı : 2013/5594

Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal ve Yenişehir mahalleleri sınırları içerisinde bulunan ve ekli kroki ile listede sınırlar ve koordinatları gösterilen alanın riskli alan ilan edilmesi; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 7/11/2013 tarihli ve 7090 sayılı yazısı üzerine, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanununun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 18/11/2013 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Abdullah GÜL
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN Başbakan			
B. ARINÇ Başbakan Yardımcısı	A. BABACAN Başbakan Yardımcısı	N. AVCI Başbakan Yardımcısı V.	B. Başbakan Yardımcısı
S. ERGİN Adalet Bakanı	F. ŞAHİN Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	E. BAĞIŞ Avrupa Birliği Bakanı	N. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı
F. ÇELİK Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	E. BAYRAKTAR Çevre ve Şehircilik Bakanı	A. BABACAN Dışişleri Bakanı V.	M. Z. Ekonomi Bakanı
M. ŞİMŞEK Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı V.	S. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	M. M. EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	H. Gümrük ve Ticaret Bakanı
M. GÜLER İçişleri Bakanı	C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	Ö. ÇELİK Kültür ve Turizm Bakanı	M. Maliye Bakanı
	N. AVCI Millî Eğitim Bakanı	İ. YILMAZ Millî Savunma Bakanı	V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı
	M. MÜEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı		B. YILDIRIM Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

BAKANLAR KURULU KARARI

Karar Sayısı : 2014/6645

Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal ve Yenişehir mahallelerinde bulunan ve tamamının veya bir kısım paylarının mülkiyetleri Hazineye ait olan bazı taşınmazların ekonomiye kazandırılması amacıyla tahsislerinin kaldırılmasına ilişkin ekli Kararın yürürlüğe konulması; Maliye Bakanlığının 8/7/2014 tarihli ve 21318 sayılı yazısı üzerine, 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasına göre, Bakanlar Kurulu'nca 15/7/2014 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Abdullah GÜL

CUMHURBAŞKANI
Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

B. ARINÇ	A. BABACAN	B. ATALAY	E.
İŞLER			
Başbakan Yardımcısı	Başbakan Yardımcısı	Başbakan Yardımcısı	Başbakan Yardımcısı
B. BOZDAĞ	A. İSLAM	M. ÇAVUŞOĞLU	F.
İŞİK			
Adalet Bakanı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	Avrupa Birliği Bakanı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı
F. ÇELİK	I. GÜLLÜCE	A. DAVUTOĞLU	N.
ZEYBEKÇİ			
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	Çevre ve Şehircilik Bakanı	Dışişleri Bakanı	Ekonomi Bakanı
T. YILDIZ	A. Ç. KILIÇ	M. M. EKER	H.
YAZICI			
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Gençlik ve Spor Bakanı	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	Gümrük ve Ticaret Bakanı
E. ALA	C. YILMAZ	Ö. ÇELİK	M.
ŞİMŞEK			
İçişleri Bakanı	Kalkınma Bakanı	Kültür ve Turizm Bakanı	Maliye Bakanı
N. AVCI	İ. YILMAZ	V. EROĞLU	
Milli Eğitim Bakanı	Milli Savunma Bakanı	Orman ve Su İşleri Bakanı	
M. MÜEZZİNOĞLU	L. ELVAN		
Sağlık Bakanı	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı		

15/7/2014 TARİHLİ VE 2014/6645 SAYILI

KARARNAMENİN EKİ

KARAR

MADDE 1 – (1) Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal ve Yenişehir mahallelerinde bulunan, tamamının veya bir kısım paylarının mülkiyetleri Hazineye ait olan ve ekli listede bulunduğu mahalle, ada ve parsel numaraları, yüzölçümleri, pay oranları ve tahsisli olduğu kamu idareleri gösterilen taşınmazların; tapu kütüklerinde yer alan şerh, beyan ve belirtmelere uyulmak, tarihi ve kültürel mirası ile kentsel sit niteliği ve bölgenin özgün yapısı korunmak kaydıyla, aşınma uygun bir şekilde ve ilgili mevzuatı uyarınca restore edilmek suretiyle öncelikle Maliye Bakanlığınca veya Maliye Bakanlığınca uygun görülen hallerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülecek projeler kapsamında değerlendirilerek ekonomiye kazandırılması amacıyla tahsislerinin kaldırılması kararlaştırılmıştır.

MADDE 2 – (1) Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – (1) Bu Karar hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

EK-11**Karar Sayısı : 2017/10562**

Ankara İli, Çankaya İlçesi, Yenişehir ve Namık Kemal mahallelerinde bulunan, mülkiyeti Hazineye ait olan ve ekli listede nitelikleri belirtilen taşınmazların, Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. ile gayrimenkul satış vaadi ve arsa payı karşılığında hasılat paylaşımı esasına göre inşaat sözleşmesi yapılmak suretiyle değerlendirilmesi; Maliye Bakanlığının 23/6/2017 tarihli ve 18960 sayılı yazısı üzerine, 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Kanununun 7 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 3/7/2017 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

Binali YILDIRIM
Başbakan

N. CANIKLI
Başbakan Yardımcısı

V. KAYNAK
Başbakan Yardımcısı

F. ÖZLÜ
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

N. ZEYBEKÇİ
Ekonomi Bakanı

B. TÜFENKÇİ
Gümrük ve Ticaret Bakanı

N. AĞBAL
Maliye Bakanı

V. EROĞLU
Orman ve Su İşleri Bakanı

M. ŞİMŞEK
Başbakan Yardımcısı

B. BOZDAĞ
Adalet Bakanı

M. MÜEZZİNOĞLU
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

B. ALBAYRAK
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

S. SOYLU
İçişleri Bakanı

İ. YILMAZ
Millî Eğitim Bakanı

R. AKDAĞ
Sağlık Bakanı

N. KURTULMUŞ
Başbakan Yardımcısı

F. B. SAYAN KAYA
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

M. ÖZHASEKİ
Çevre ve Şehircilik Bakanı

A. Ç. KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

L. ELVAN
Kalkınma Bakanı

F. İŞİK
Millî Savunma Bakanı

A. ARSLAN
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

Y. T. TÜRKER
Başbakan Yardımcısı

Ö. ÇELİK
Avrupa Birliği Bakanı

V. EROĞLU
Dışişleri Bakanı V.

R. AKDAĞ
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı V.

N. AVCI
Kültür ve Turizm Bakanı

**3/7/2017 TARİHLİ VE 2017/10562 SAYILI
KARARNAMENİN EKİ****LİSTE**

SIRA NO	İL	İLÇE	MAHALLE	ADA NO	PARSEL NO	YÜZÖLÇÜM (m ²)	HAZİNE PAYI (m ²)
1	Ankara	Çankaya	Yenişehir	2940	7	3.200,00	Tam
2	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	2940	8	1.495,00	Tam
3	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	2940	9	950,00	Tam
4	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	2940	10	912,00	Tam
5	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	2940	11	860,00	Tam
6	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	2940	16	1.390,00	Tam
7	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	5361	3	15.860,00	Tam
8	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	5364	1	6.880,00	Tam
9	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	5365	1	14.980,00	14.945,00
10	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	5366	1	4.150,00	Tam
11	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	7220	1	3.307,00	Tam
12	Ankara	Çankaya	Yenişehir	7220	2	7.160,00	6.110,00
13	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	7220	4	19.498,00	Tam
14	Ankara	Çankaya	Namık Kemal	7220	5	7.447,00	Tam

EK-13

ÇANKAYA KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 44734767-101.99-E.13466857
Konu : Taşınma Oluru

25.09.2020

NAMIK KEMAL ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

Okulunuzun öğretmen, öğrenci, personel ve tüm muhteviyatıyla birlikte İlçemiz Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine taşınmasına ilişkin 24.09.2020 tarih ve 13387161 sayılı Kaymakamlık Oluru ektedir. Herhangi bir mağduriyet yaşanmaması için belirtilen Makam Oluru çerçevesinde iş ve işlemlerin İVEDİ olarak yerine getirilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Methi ÇELİK
Müdür a.
Şube Müdürü

SARAÇOĞLU MAHALLESİ HEPİMİZİN

1929 tarihli Jansen Planında "Memurin Evleri" olarak tanımlanan, Yenişehir'deki çalışma ve yaşam alanlarının bir arada kurgulandığı Saraçoğlu Mahallesi, Ankara planlama tarihinin ve Başkent'in yönetim merkezinin biricik örneğidir. Yenişehir'in bir parçası olarak Alman Mimar Paul Bonatz tarafından tasarlanan Saraçoğlu Mahallesi, geleneksel konutun modern bir yorumu olarak Alman bahçe şehircilik akımı doğrultusunda gelişen bir anlayışla, 1944-1946 yıllarında projelendirilmiştir. Çeşitli kademelerden memurların yaşadığı mahalle 1979 yılında kentsel sit alanı ilan edilmiş, konutlar ve ağaçlar da kültür ve tabiat varlığı olarak tescillenerek koruma altına alınmıştır. Bahçe içerisindeki az katlı konut blokları, Namık Kemal İlköğretim Okulu, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi ve çocuk parkı ile mahalle 70 yıl boyunca yaşayanlarına ev sahipliği yapmıştır. Saraçoğlu Mahallesi, 2013 yılında riskli alan ilan edilmesinin ve 2015 yılında zorla boşaltılarak tamamen insansızlaştırılmasının ardından; mahalle bakımsız bırakılıp kapılarının kırılmasına, iç mekân malzemelerinin çalınmasına göz yumularak "metruklaştırma" sürecine terk edilmiştir. Mahallenin korunarak yaşatılmasına ilişkin meslek odaları tarafından başlatılan hukuksal süreçler devam ederken, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, "canlandırma" adı altında Saraçoğlu Mahallesi'nin değerlerini yok edecek bir rant projesi süreci başlatılmıştır.

Başkent'in en önemli kentsel sit alanlarından birisi olan Saraçoğlu Mahallesi'nde yürütülen proje;

Katılımcı ve şeffaf değildir :Saraçoğlu Mahallesi'nde yürütülen proje katılımcı süreçlerle, kentin aktörleri ve meslek örgütlerinin işbirliği ile üretilmemiştir. Projeye ilişkin kamuoyuna yansıyan görseller ve videolar dışında, ilgili meslek kurum ve kuruluşlarına talep ettikleri halde projenin ayrıntıları verilmemiş, gizlenmiştir. Bu gizlilik hepimiz açısından endişe vericidir. **Süreç tüm aktörleriyle birlikte yeniden örgütlenmelidir.**

Bütüncül değildir :Saraçoğlu Mahallesi'nde yürütülen proje, mahallenin ve kent merkezinin bütünlüğüne zarar veren, parçacı yaklaşımlar önermektedir. **Kültürel mirası koruma süreci çok disiplinli, kapsamlı ve bütüncül bir şekilde yürütülmelidir. Daha geniş ölçekte, Kızılay, Güvenpark ve Bakanlıklar'ı da içerisine alan kent merkezinin bütüncül planlanması yaklaşımı içinde, ulaşımından gelişimine kadar tüm detaylarıyla birlikte düşünülmelidir.**

Ulaşım sorunları yaratacaktır: Hâlihazırda, kentin bu bölgesi taşıt trafiği açısından son derece yoğundur. Yoğunluk artışına yönelik müdahaleler, yeraltı otoparkı ve otel, ticaret üniteleri gibi kullanımlar bu yoğunluğu daha da artıracak ve kent merkezindeki trafik sorununu daha da büyütecektir.

Ekonomik rasyonalitesi yoktur: Ankara'nın hâlihazırda ihtiyaçtan fazla konut ve işyeri stoğu vardır. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik kriz koşullarında bu projenin sürdürülmesi rasyonel değildir.

Saraçoğlu Mahallesi, alanın kültür varlığı niteliklerinin korunduğu, aynı zamanda kent merkezindeki karma kullanımları dengeli bir biçimde bir araya getirecek, kapsayıcı bir planlama yaklaşımıyla ele alınmalıdır.

Doğaya saygılı değildir : Her ne kadar kamuoyuna; "Proje kapsamında ağaç kesilmeyecek" şeklinde çarpıtma bilgileri veriliyor olsa da projede, rant projelerinin klişe unsurları haline gelen ağaç taşıma, kesme ve gölet düzenlemesi ile yerleşkenin doğal varlıkları ve kültürel peyzaj değeri yok edilecektir. Mahalledeki yeşil alanlar, 4500'e yakın ağaç ve bitki varlığı ile bir bütündür; sadece tescilli 210 adet ağacın korunması ile bu bütünlüğün sürdürülebilmesi mümkün değildir. **Saraçoğlu Mahallesi, Yüksel Caddesi ile başlayan, Kumrular Sokak ve Anıttepe'de son bulan yeşil omurganın bir parçası olarak korunmalıdır.**

Kamucu değildir :Mahalle halka ait bir alan olmaktan çıkartılarak otel, ticaret ve işyeri gibi kullanımlarla işlevlendirilerek, özelleştirilecek ve kamusal alan olma niteliğini yitirecektir. **Alanın kamusal niteliğinin korunması ve kesinlikle özel mülkiyet ve işletmelere terk edilmemesi gerekmektedir. Namık Kemal Ortaokulu kullanımını sürdürmelidir.**

Hukuka uygun değildir :Pek çok tescilli doğal ve kültürel varlığı barındıran ayrıca kentsel sit alanı da olan mahallede uygulanan restorasyon adı altındaki tüm uygulamalar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 660 ve 666 sayılı ilke kararları, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve telif haklarının yasal çerçevesi ile tanımlanmakta ve sınırlandırılmaktadır. Saraçoğlu Mahallesi'ndeki tüm uygulamalara ilişkin, lojman statüsünün kaldırılmasını, ekonomiye kazandırıldığı iddiası ile özelleştirilmesini ve yeraltı otoparkı yapılmasını öngören koruma amaçlı imar planlarına, parselasyon planlarına, koruma kurulu kararlarına ve ihalelerine yönelik olarak meslek odalarının açtığı davalar devam ederken gerçekleştirilecek her uygulama, çevreye ve kente telafisi mümkün olmayan zararlar vereceğinden, davaların

sonuçlarını beklemeden alanda yapılacak hiçbir işlem ya da uygulama hukuka uygun değildir. **Saraçoğlu Mahallesi'nde kamu yararı adına bir proje geliştirilecekse yasalar ve bugüne kadar alınan yargı kararlarına riayet edilmelidir.**

SARAÇOĞLU MAHALLESİ METRUK DEĞİLDİR, CUMHURİYET DEĞERİDİR: Mahalle halkçı, kamucu ve eşitlikçi sosyal devlet yapısının ürettiği ilk toplu konut yerleşkesi olarak Cumhuriyetin ve Başkent'in bir simgesidir. Bakanlığın "metruk halden kurtarıyoruz" söylemiyle pazarladığı Saraçoğlu Mahallesi, rant yaratmak için Bakanlık tarafından bilinçli olarak köhneleştirilmiştir. **Saraçoğlu Mahallesi'nin kültürel miras değeri ve kamusal niteliği, özelleştirilip ranta açılarak yok edilemez.**

Aşağıda imzası olan kurumlar ve kişiler olarak, Saraçoğlu Mahallesi'nde yürütülen, katılımcı ve şeffaf olmayan, bilimsellikten uzak, bütüncül ve kamusal bakış açısından yoksun olan bu hukuksuz sürecin hemen durdurulmasını; alanın ve yapıların özgün değerlerinin korunacağı kapsamlı bir koruma amaçlı imar planının hazırlanmasını, rant hedeflerinden vazgeçilerek alanın ve yapıların tüm özgün değerlerini korumayı hedefleyen bir restorasyon projesi hazırlanarak kamusal kullanımının devamını Ankara için ve Ankaralılar adına talep ediyoruz. Ankara kentine önem veren ve her söylemlerinde kentin değerlerini koruyacağını belirten yerel yönetimleri yetki ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere göreve davet ediyoruz. Kamuoyuna saygıyla duyuruyoruz.

İMZACI KURUMLAR

MESLEK ÖRGÜTLERİ :

Ankara Serbest Muhasebeciler Müşavirler Odası, Ankara Tabip Odası, Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği, TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu, TMMOB Bilgisayar Mühendisleri Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Fizik Mühendisleri Odası, TMMOB Gıda Mühendisleri Odası, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Maden Mühendisleri Odası, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Metalürji ve Malzeme Mühendisleri Odası, TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

SENDİKALAR :

Birleşik Kamu İş Konfederasyonu, Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası Genel Merkezi, DISK İç Anadolu Bölge Temsilciliği, KESK Ankara Şubeler Platformu, Tüm Emekli Sen

DERNEKLER/STK'LAR/VAKIFLAR/PLATFORMLAR :

Ankara Adnan Kahveci Parkı Dayanışması, Askeri Darbelerin Asker Muhafifleri Derneği, Ankara Cumhuriyet Okurları, Antalya Ekoloji Meclisi, Amed Ekoloji Derneği, Arhavi Doğa Koruma Platformu, Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezi, Ayrançım Derneği, Burhaniye Çevre Platformu, Çiğdemim Derneği, DOCOMOMO_Türkiye, Devrimci 78liler Federasyonu, Demokratik Alevi Dernekleri Ankara Şubesi, DOĞADER, Empati Doğa Ve Hayvan Savunucuları Derneği, Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, EuropaNostra Türkiye/BAD, Gümüşhane Toplumsal Dayanışma Platformu, Hacibektaş Eğitim Kültür Derneği, Halkevleri, HDK Ankara Ekoloji Meclisi, Hayvan Özgürlüğü Kolektifi Ankara Grubu, Her Yer Kazdağları Platformu, Hewsel Koruma Platformu, Hünkar Hacı Bektaş Veli Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, ICOMOS Türkiye 20.Yüzyıl Bilimsel Komitesi, İlk Yerleşim Mahalle Meclisi-Batıkent, İtfaiye Meydanı Esnafları Yaşatma ve Yardımlaşma Derneği, Kadın Savunma Ağı Ekoloji Çalışma Grubu, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Kızılırmak Yerel Dernekler Federasyonu, Kazdağları İstanbul Dayanışması, Kazdağları Kültür Varlıkları Koruma Derneği, Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği, Kültür Sanat Emekçileri Derneği, Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği Ankara Şube, Munzur Çevre Derneği, Mülkiyeliler Birliği Genel Merkezi, Mezopotamya Ekoloji Hareketi, Mimarlar Derneği 1927, Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği, Peri Suyu Koruma Platformu, Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, ODTÜ Çevre Topluluğu, ODTÜ Mimarlık Topluluğu, Polen Ekoloji, Politeknik Derneği, Sokak Hayvanları İçin Mücadele ve Organizasyon Derneği, Sosyal Demokrasi Derneği, Sosyal Demokrat Avukatlar Derneği, Terme Çevre Platformu, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Tüketici Hakları Genel Merkezi, Tüketici Hakları Derneği Çankaya Şubesi, Türkiye Ziraatçılar Derneği, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, Van Çevre Derneği, Yenişehir Çevre Platformu, Yaygara Güncel Sanat İnisiyatifi, Zonguldak Çevre Koruma Derneği

MEDYA :

Avrupa Türk Gazeteciler Birliği Türkiye Temsilciliği, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Gazeteciler Cemiyeti, Karantina Tv, Yeşil Direniş Gazetesi

PARTİLER :

CHP Altındağ İlçe Başkanlığı, Emek Partisi Ankara İl Örgütü, HDP Ankara İl Örgütü, HKP Ankara İl Örgütü, Sol Parti Ankara İl Örgütü, Türkiye İşçi Partisi Ankara İl Örgütü, Türkiye Komünist Partisi Ankara İl Örgütü, Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi Ankara İl Örgütü, Yeşiller ve Sol Partisi Çankaya İl Örgütü,

EK-19

16 Mart 2022 tarihinde Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Nihal Evirgen ile Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili yapılan röportaj.

Enes UÇAR: Mahkemenin durdurma kararı almasına rağmen Saraçoğlu Mahallesi'ndeki çalışmalar devam ediyor. Bu konuda ne söylemek istersiniz?

Nihal EVİRGEN: 2013 yılında Saraçoğlu Mahallesi riskli alan edilmişti, bu riskli alan ilan edilmesine ilişkin kararlara açtığımız davalarda bu riskli alan kararı iki defa iptal edildi. Daha sonrasında gelir paylaşımı üzerine, arsa satışı için çeşitli kararlar çıktı bu kararların iptali için davalar açtık. Fakat bu süreç Emlak Konut GYO lehine sonuçlandı. Mahallede geçmişte bu riskli alan ilan sonrasında yapılması planlanan çok sayıda proje vardı; yıkılıp tamamen çok katlı konutların yapılması gibi projeler. O dönemde Abdullah Gül ile mahallenin geleceği görüşüldü. Sonraki süreçte Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin öncülüğünde Saraçoğlu Mahallesi'nin geleceği ile ilgili birkaç kez toplantılar düzenlendi ve buraya ilişkin projelerin nasıl geliştirilebileceğine ilişkin proje yarışması düzenledik. Fakat devamında süreç tıkanıp ve bir yere varılamadı. Son olarak itirazlar ve dava süreçleri devam ederken Emlak Konut GYO burayı satın almış oldu ve şu anda da burada adına restorasyon dedikleri bir dönüşüm gerçekleştiriliyor. Yapılar tamamen yıkılmış değil ama yine de aslına uygun şekilde; buranın konut dokusunun korunması, canlandırılması ve yaşatılması üzerine bir proje değil de çok daha ticari amaçlı ofis, kafe, belki daha büyük mağazaların işletileceği şekilde bir çalışmanın yürütüldüğünü biliyoruz. Bu süreçte meslek odalarıyla beraber açmış olduğumuz birçok dava sürüyor, bilirkişi raporları da lehimize çıktı fakat bir yandan da proje orada devam ediyor.

Enes UÇAR: Mahkeme süreçleri devam ederken bakanlıktan çeşitli savunmalar geldi, bunun sebebinin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Nihal EVİRGEN: Dava sürecinin plan noktasına sıkışmasını istemediğimiz için çeşitli yöntemler deniyoruz, Paul Bonatz'ın varislerine ulaştık. Mahkeme sürecine gelecek olursak, fikir ve sanat eserleri kanunu kapsamındaki Telif hakkı tartışması üzerinden bir çıkar yol bulunmaya çalışılıyor. Kanunda iki şeye eser deniliyor; ilki çizilen projeye ikinci olarak ta eserin kendisine eser deniliyor. Bu eserin mimarlık tarihi açısından da kitaplarda okutulduğuna göre de Paul Bonatz'a ait olduğu oldukça açık. Fakat telif hakkı süreci tartışıldığında Kültür Bakanlığı şöyle bir yolu tercih etti;

önce torunlarının ya da torunun eşinin varis olmadığı gibi bir açıklama yapmaya çalıştılar. Daha sonra ise bu eseri çizen doğrudan Paul Bonatz değildir, projeyi Bonatz önermiştir fakat çizimleri Türkiye’de şu kişiler tarafından gerçekleştirmiştir gibi, aslında teknik ayrıntıya boğan, gerçeği bir şekilde yansıtmamaya çalışan ve işin sonunda da bakanlık “Paul Bonatz Saraçoğlu Mahallesi’nin mimarı değildir” tarzı bir savunma yapmaktadır. O davadaki itirazımız reddedildi ve üst mahkemeye taşındık. Buradaki amaçları; kendi buldukları noktadan doğru ya da yanlış bir savunma yapmaları gerekiyor. Görünen o ki bu savunmayı Türkiye’de yargı sürecinde haklı bulan durumlar olabiliyor.

Enes UÇAR: Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili tüm bu süreçler devam ederken Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı değişti ve başka bir partiden başka bir belediye başkanı büyükşehir belediye başkanı oldu. Bu değişiklikten sonra Saraçoğlu Mahallesi süreciyle ilgili belediyenin yaklaşımında, tutumunda bir değişiklik oldu mu?

Nihal EVİRGEN: Hem büyükşehir belediyesinin hem de sınırları içerisinde bulunduğu için Çankaya Belediyesi’nin buradaki sorumluluklarını alması üzere biz geçtiğimiz yıllarda çok sayıda çağrı yaptık. Hem büyükşehir belediyesinin koruma dairesinin aslında burası üzerinde doğrudan kâğıt üzerinde söz söyleme yetkisinin ötesinde burayı gündeme taşımak ve korunması gerekli 1. Derece doğal sit, kültürel sit alanı özelliği taşıyan böylesi önemli bir alanın, Türkiye’nin ilk toplu konut örneğinin gündeme taşınmasını bekledik. Aslında Çankaya Belediyesi uzun süre koruma amaçlı imar planını kendisi de yapabiliirdi ama bu yolu tercih etmedi, bakanlığa bıraktı. Dolayısıyla bizim genel olarak hem Saraçoğlu Mahallesi’nde hem de Ulus Kent Merkezi gibi diğer önemli büyük alanlarda büyükşehir belediyesinin bu ciddi kararları ikircikli bulduğu için daha üst idareye bakanlığa bıraktığını görüyoruz. Buralarda sorumluluk almaktan ziyade Güvenpark gibi Saraçoğlu Mahallesi gibi Ulus gibi büyük projelerde belki de bakanlığın el atacağını düşünerek doğrudan sorumluluğu bakanlığa bıraktığını görüyoruz. Dolayısıyla da Gökçek döneminden sonra aslında Saraçoğlu Mahallesi’nde yerel yönetim düzeyinde bir değişim görebildiğimizi söyleyemeyiz. Birkaç gezi düzenlendi, kültür varlıkları dairesi başkanlığında düzenlenen bu gezilerde yerinde görmeye çalıştılar. Bu konuyla ilgili randevu istedik, görüşmeye çalıştık fakat yine bizi kültür varlıklarına yönlendirdiler, birkaç daire başkanına görüşlerimizi aktardık. Ama işin sonunda gelinen noktada bu projenin açılış töreninde hem Ankara

Büyükşehir Belediyesinin hem de Çankaya Belediyesinin Başkanlarını o projenin tanıtım lansmanında bakanlıkla bir arada gördük zaten. Dolayısıyla devam eden süreçte tavırlarının geçmiş dönemden çok farklı olmadığını görüyoruz. Çankaya Belediyesi tarafından da koruma kurulunun raporları doğrultusunda bu projelere ilişkin ruhsatlar düzenlendi. Hem koruma kurulu kararlarına hem de bu ruhsatların iptaline yönelik dava açtık. O dönemde Çankaya Belediye Başkanı Alper Taşdelen ile de bu konuyu görüştük “biz belediyeyiz, koruma kurulu onayladıktan sonra bizim görevimiz ruhsatları vermek. Belediye kanuna göre yapabileceğimiz bir şey yok ama sizin anlattığınız kadarını da bilmiyordum.” Şeklinde açıklamalar yapıldı. Sonuçta restorasyon ve koruma süreçlerini mimarlar ya da konunun uzmanları kadar bilmiyorlar ama açıklayınca göreceli olarak bir noktaya gelebiliyorlar. Ama sorumluluk almaya gelince geride kalıyorlar. Biz son dönemde hem Kültür Bakanlığı’yla hem Çankaya Belediyesiyle hem de Büyükşehir Belediyesi’yle görüşmeler yürüttük. Bu süreçleri kamuoyunda da paylaştık.

Enes UÇAR: Alman Büyükelçinin ziyareti nasıl gerçekleşti? Kendi talebi mi oldu yoksa siz mi davet ettiniz?

Nihal EVİRGEN: Ankara’nın başkent oluş sürecinde çok sayıda Alman mimarın gerçekleştirmiş olduğu projeler var. Bu kapsamda Goethe Enstitüsüyle ve Alman Büyükelçiliği’yle ortaklaşa yaptığımız çok sayıda çalışma var. Saraçoğlu Mahallesi üzerine böyle bir tehdit sürecinin olmasıyla beraber biz konuyu uluslararası düzeyde de tartışmaya açmaya çalıştık. Dolayısıyla hem Almanya büyükelçisine alanı tanıtmak, gezdirmek ve bu konuda onlarında sorumluluk almalarını sağlamak amacıyla 2017 yılında oda tarafından böyle bir gezi düzenledik. Sonrasında hem Goethe Enstitüsü’yle hem de Berlin Mimarlar Odası’yla da ortak çalışmalarımız oldu.

Enes UÇAR: Sizce bu süreçte kültür mirası olan Saraçoğlu Mahallesi neleri kaybetti?

Nihal EVİRGEN: Saraçoğlu Mahallesi aslında bu dönemde bir kere özgün yapısını kaybetti. Bizim mimarlık okurken öğrendiğimiz şey; bir alana ilişkin tescil parsel gelir. Burada söylediklerim kendi şahsi görüşlerim. Saraçoğlu Mahallesi’nin en önemli özelliklerinden biri teklik özelliği. Değer açısından Cumhuriyet’in ilk toplu konut örneği, bu da Saraçoğlu Mahallesi’nin aslında devlet bürokratlarını yetiştiren, meclise yakın bir mesafede, çok sayıda farklı görüşten bürokratin yan yana binalarda

oturduğu, aynı bahçeleri paylaştığı bir ortak kültürü aslında deneyimledikleri ve tam da aslında Ankara'nın göbeğinde bu kültürün yaşatılması, devlet erkanının bir hoşgörü içerisinde barınması açısından önemli bir konut örneği. Artık bir kere Saraçoğlu Mahallesi böyle bir kültürü kaybetmiş durumda. Yani Saraçoğlu Mahallesi bugün dönüştürülse, değiştirilse, bir restorasyon geçirmiş olarak yeniden kullanıma açılmış olsa dahi bir kere bu kültürü göremeyeceğiz. İkincisi kültür mirası olarak yaşatılırken, orası bir kentsel sit alanı. Kentsel sit; bütün bahçesiyle, konutuyla, ağacıyla, her şeyi ile korunmaya değer olan alan demek. Burada özellikle bakanlığın koruma amaçlı imar planında yürüttüğü tartışma tekil düzeyde. Örneğin tescilli ağaçlar var ve bakanlık “biz bu ağaçları koruyoruz, daha ne istiyorsunuz?” diyor. Oysaki orada tek başına ağaç tescilli değil. O evin bahçesindeki yeşilde, orada yetişen endemik türde, oradaki hayvanın barındığı yerde tescilli. Saraçoğlu Mahallesi o ekonomik dengeyi kurmuş durumda ve mahallenin ekolojik anlamdaki bütünselliğine de şu an zarar verilmiş olunuyor. Bundan sonra o bahçelerde kafelerin müşterileri çay içiyor olacaklar, bu anlamda sosyal paylaşım anlamı gibi de görülebilir ama eskiden halkın tamamına açık, kamunun aslında kolayca kullanabildiği bir alanken “bir soylulaştırma” da geçirecek. Dolayısıyla artık para vermeden oturamadığımız, duvarında yaslanamadığımız, nefes alamadığımız bir alana dönüşmeye başlayacak. Bu anlamda aslında kullanım değeri de değişmiş ve sosyal, kamusal alan olma halini yitirmeye başlayacak. Bunun dışında aslında bütün bu süreçte yaşananlara baktığımızda; buranın riskli alan ilan edildiği dönemde her gün nöbetler tutuldu, insanların sabah altılarda tahliye edildiği süreçler yaşandı. Burada aslında tarihsel bir anlatı var. Son gelinen noktada yapılan proje bu tarihsel anlatıyı da görünmez kılıyor. Çevre şehircilik Bakanı'nın aslında burayı bir Narmanlı Han rojesi gibi yapsak güzel olmaz gibi anlatıyordu. Dolayısıyla bütün o izleri silindiği ve oraya yeni bir “itibar kazandırma projesi” olarak projenin gerçekleştirildiğini görüyoruz. Biz Saraçoğlu Mahallesi'nin geçmişten bugüne geçirdiği katmanlı halini artık göremez olacağız. Böyle bir noktaya gelecek. Dolayısıyla Saraçoğlu Mahallesi bu değerini de kaybetmiş oluyor. Bunların dışında Kültürel miras açısından da koruma kapsamında da tartışmaya açılması lazım. Koruma tek başına binanın dış duvarlarını koruyup içinin tamamen bambaşka bir şekilde kullanıma açılması ve onu boyadığımız, onardığımız, daha renkli bambaşka bir kullanıma açtığımız bir mesele koruma mıdır? Yaşatılmasını sağlamak böyle midir?

Kaldı ki orada Namık Kemal ortaokulu vardı ve bu önemli okulu boşalttılar bu süreçte. Çocuk sesleri artık duyulamayacak. Dolayısıyla buranın koruma kapsamını yitirmeye başlayacağı, aslında o kentsel sit özelliğini zamanla kaybedeceği bir sürece evrildi.

Enes UÇAR: Saraçoğlu Mahallesi'nde uygulanmakta olan proje sizde mevcut mu? İnceleme fırsatınız oldu mu? Uygulanan projeye ilgili ne düşünüyorsunuz?

Nihal EVİRGEN: Projeyi elde edemedik. Belediyelere, Emlak Konut GYO'ya, Çevre Şehircilik İl Müdürlüğüne ayrı ayrı başvurduk fakat projeyi elde edemedik, projeyi bütünüyle ilgili inceleme fırsatı da bulamadık. Ancak mahallenin çevresine astıkları panolarda gördüğümüz kadarıyla projeyi biliyoruz. Mahkemede yer altı otoparkı vardı yoktu tartışması yaşanıyor ve bakanlık olmadığını ısrarla dile getiriyorlar. Fakat mahkemede verilen bir savunma metninde yer altı otoparkı ifadesine rastlanıyor. Ayrıca görsellerde biyolojik gölet görünüyor fakat yapıp yapılmayacağı bilinmiyor. Bütün yapıların işlevi neye dönecek bilemiyoruz, ofisler, kafeler deniliyor fakat net olarak bilemiyoruz. Sonuç olarak bizim bütünüyle gördüğümüz bir bütünlüklü koruma projesi yok şu anda.

Enes UÇAR: Mimari koruma sizce nasıl olmalı? Saraçoğlu Mahallesi sizce korunabiliyor mu?

Nihal EVİRGEN: Bizim koruma anlamındaki bakışımız, tek başına yapıların dış duvarlarının korunması anlamında değil, esas odaklandığımız konular; oradaki kültürün, oradaki dokunun korunması, kamusallığının yaşatılmasıdır. Saraçoğlu Mahallesi'ni yaşatma projesi diyorlar, yeni bir yaşam kuruluyor doğru bu ama bu Saraçoğlu Mahallesi'nin kendi dokusunu yaşattığı bir proje olmayacak, öyle görünüyor.

Enes UÇAR: İdareler tavır değişikliğine giderse bu aşamadan sonra değiştirilebilecek şeyler var mı, ne tür değişiklikler yapılabilir, yoksa bazı şeyler için geç mi kaldı?

Nihal EVİRGEN: Kamucu politikalar izlendiği durumda toplumla bir arada konuşulup tartışıldığı ve bilimsel anlamda tartışmalara açıldığı durumda muhakkak ki geri dönüşler olacaktır. Biz "her şey çürüyene kadar olduğu gibi kalsın, koruma budur." gibi bir düşüncede değiliz. Bilimsel olan da bu değil zaten. Bu yapıların onarılması, gerçekten işler hale getirilmesi, tesisatlarının yenilenmesi, gündelik kullanıma açılması gibi şeyler daha uzun süre yaşatılması için gerekli şeyler.

Dolayısıyla bu projelerin kamusal bir hal almasını sağlamak aslında oraya ilişkin vereceğiniz kullanım kararlarıyla şekillenen süreçler. Pahalı mağazalar getirmeyip, atölyeler açılabilir, yeniden konut olarak işlevlendirilebilir, otel yerine misafırhane olarak işletilebilir. Bunlara ilişkin öneriler getirilebilir, tartışılabilir. Ama bu süreçlerin hep bahsettiğimiz gibi katılımcı ve şeffaf yöntemlerle, halkın ve meslek örgütlerinin fikrini alarak açıkça, samimiyetle sürdürülmesi lazım. Şu an ki süreçte proje başladı bitti sonuçlanıyor fakat biz bilirkişi keşifleri dışında artık alana giremiyoruz, projeleri bile elde edemiyoruz. Hele ki biz kamu kurumu niteliğinde meslek örgütüüz, görevimiz bu zaten. Fakat sanki kötülüğünü istiyormuşuz gibi tavırlarla süreç işlerse doğru sonuç alınamaz bence.

EK-20

31 Mayıs 2022 tarihinde Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Ömer Dursunüstün ile görüşülmüş ve oda adına Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili yapılan röportaj.

Enes UÇAR: Saraçoğlu Mahallesi'yle ilgili devam eden ve tamamlanan davalardan bahsedebilir misiniz? Mahkemenin sizin lehinize aldığı kararlara rağmen Saraçoğlu Mahallesi'ndeki çalışmalar devam ediyor. Bu konuda ne söylemek istersiniz?

Ömer DURSUNÜSTÜN: Şu an çalışmaları devam eden projenin dayanağı 20.01.2020-18.02.2020 tarihleri arasında askıda ilan edilen "Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal ve Yenışehir Mahalleleri Saraçoğlu Kentsel Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahasına ilişkin 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları" ve İmar Uygulamasıdır.

10.03.2022 tarihli Ankara 17. İdare Mahkemesi 2020/420 E., 2022/453 K. ile planlar açtığımız dava sonucu iptal edildi. Ancak çok kısa bir süre sonra davalı Bakanlık tarafından yine aynı içerikte imar planları onaylanmıştır.

İptalden hemen sonra 20.04.2022-20.05.2022 tarihleri arasında askıda ilan edilen bu planlar:

Ankara Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonununun 15.04.2022 tarih ve 2349 numaralı kararı ve Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulununun 14.04.2022 tarih ve 382 sayılı kararı doğrultusunda Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal ve Yenışehir Mahalleleri Saraçoğlu Kentsel Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahasına ilişkin 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı" 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Hükümleri 102(k) maddesi ve ve 3194 sayılı İmar Kanununun 9. maddesi uyarınca resen onaylanmıştır.

Bahsi geçen planlara Şube olarak itiraz ettik. Dolayısıyla yeni plan henüz yürürlükte değil.

Bu durumda yapılması gereken Çankaya Belediyesi'nin, proje kapsamında düzenlediği ruhsatları iptal etmesidir. Ancak tüm taleplerimize ve yazılarımıza rağmen böyle bir işlem bugün itibariyle de yapılmadı. Ne Bakanlık ne de Çankaya Belediyesi mahkeme kararına uymamıştır.

Önceki davalar ise şunlardır:

Ankara 6. İdare Mahkemesi 2018/860 E., 2019/1095 K. 16.03.2018-16.04.2018 tarihleri arasında askıda ilan edilen Ankara İli, Çankaya İlçesi, Yenişehir ve Namık Kemal Mahallesi Saraçoğlu Kentsel Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahasına ilişkin 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının iptali talep edilmiştir. Mahkemece 22.05.2019 tarihinde dava konusu planların iptaline karar verilmiştir.

Ankara 17. İdare Mahkemesi 2020/420 E., 2022/453 K.20.01.2020-18.02.2020 tarihleri arasında askıda ilan edilen Ankara İli, Çankaya İlçesi, Namık Kemal ve Yenişehir Mahalleleri Saraçoğlu Kentsel Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahasına ilişkin 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planlarının iptali talep edilmiştir. Mahkemece 10.03.2022 tarihinde dava konusu planların iptaline karar verilmiştir.

2018 yılından beri devam eden süreçte tarafımızdan açılan davalar sonucunda planlar 2 kez iptal edilmiştir. Ancak özellikle 10.03.2022 tarihli Ankara 17. İdare Mahkemesi 2020/420 E., 2022/453 K. ile planların iptal edilmesinin ardından çok kısa bir süre sonra davalı Bakanlık tarafından yine aynı içerikte imar planları onaylanmıştır. (20.04.2022-20.05.2022 tarihleri arasında askıda ilan edilen planlar)

Enes UÇAR: Mahkeme süreçleri devam ederken bakanlıktan, “Paul Bonatz’ın Saraçoğlu Mahallesi’nin mimarı olmadığı” gibi çeşitli savunmalar geldi, bunun sebebinin ne olduğunu düşünüyorsunuz? Bakanlık mahkeme sürecini uzatarak inşaat çalışmaları için zaman kazanmaya mı çalışıyor?

Ömer DURSUNÜSTÜN: Bakanlık kendi çalışmalarında da Paul Bonatz ismini zikretmektedir. Bu iddianın mahkeme sürecini uzatmak dışında bir anlamı yok. Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bonatz’ın vekaletini alarak yapılara yapılan müdahalelerle ilgili ‘yapının mimarı’ adına konuşabilecekti, bildiğimiz kadarıyla bu dava reddedildi ve Mimarlar Odası kararı istinafa taşıdı.

Enes UÇAR: Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili tüm bu süreçler devam ederken Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı değişti ve başka bir partiden başka bir belediye başkanı büyükşehir belediye başkanı oldu. Bu değişiklikten sonra Saraçoğlu Mahallesi süreciyle ilgili belediyenin yaklaşımında, tutumunda bir değişiklik oldu mu?

Ömer DURSUNÜSTÜN: Yeni Belediye Başkanı Mansur Yavaş'tan bugüne kadar sadece Saraçoğlu hakkında değil, Atatürk Orman Çiftliği, Ulus Tarihi Kent Merkezi, Cebeci Stadının yıkılması, İmrahor Millet Bahçesi gibi birçok konu hakkında sessiz kalmaktadır. Bu sebeple söz konusu projelerde eski yönetim kadar paydaş olunmasa da, yeni yönetim de sessizliğiyle onay vermiş oluyor.

Projenin tanıtım toplantısına ise Mansur Yavaş ve Alper Taşdelen beraber katılmış ve toplu fotoğrafa girmişlerdir.

Enes UÇAR: Sizce bu süreçte kültür mirası olan Saraçoğlu Mahallesi neleri kaybetti?

Ömer DURSUNÜSTÜN: Öncelikle kent merkezini besleyen bir konut dokusunu yitirdik.

Özelde yapıların ve mahallenin özgün nitelikleri ortadan kalkıyor. Mahalledeki peyzaj dokusunun birçoğu zarar gördü. Yeraltı otoparkı, ek ve geçiş yapıları gibi müdahaleler de, aslında korunduğu iddia edilen tescilli ağaçların ve yapıların geleceğini riske atmaktadır.

Mahalleye getirilecek olan ticaret ve otel kullanımları, zaten trafik sorunları olan bölgenin daha sorunlu hale gelmesine yol açacaktır.

Kent suçları hakkında ortak kaybımız ise, hukukun üstünlüğüdür. Saraçoğlu gibi birçok alanda mahkeme kararları tanınmamakta, plan-ihale-ruhsat gibi konular da dahi resmi işlemler inşaattan sonra halledilmektedir.

Enes UÇAR: Mimari koruma sizce nasıl olmalı? Saraçoğlu Mahallesi sizce korunabiliyor mu?

Ömer DURSUNÜSTÜN: Projenin ve inşaat alanının gizliliği, bu konuda yorum yapmayı güçleştiriyor. Ancak açtığımız dava kapsamında bilirkişi heyeti ile birlikte mahalleye girdik, çalışmalar belirli bir aşamadayken alanı görme fırsatımız oldu.

Dükkanlar için konutların duvarları yıkılarak vitrinler, camekanlar oluşturulmuş, kat planları değiştirilmiş. Saraçoğlu kültürel, mimari ve doğal varlığı ile Ankaralıların elinden alınmış, dekorlaştırılarak yatırımcılara açılmıştır.

Bu kapsamda mahallenin mimari değerinin tanımlanmasını 2 başlıkta anlatabiliriz. Birincisi, yapıların tasarım, malzeme kullanımı ve işçiliğine ilişkindir. İkincisi ise söz konusu yapılara kullanıcıların ve kentlinin atfettiği anı değerinin

korunmasıdır. Her iki anlamda da mahallenin koruma yaklaşımından uzak bir planlama yaklaşımı ile dönüştürüldüğü açıktır.

Enes UÇAR: Saraçoğlu Mahallesi’nde uygulanmakta olan projeyi inceleme fırsatınız oldu mu? Uygulanan projeyle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Ömer DURSUNÜSTÜN: “Koruma” amacı değil de, “yenileme” veya “ekonomiye kazandırma” gibi bir yaklaşım olduğu için satışını kolaylaştıracak, işyeri ofis gibi kullanımlara dönüşebilecek müdahalelerden ibaret bir proje. Planlama bağlamında oldukça başarısız, gerekli hiçbir analize ve tartışmaya yer verilmemiş, tek kaygı “burayı otele ve dükkanlara çevirmek” olmuş.

Enes UÇAR: İdareler tavır değişikliğine giderse bu aşamadan sonra değiştirilebilecek şeyler var mı, ne tür değişiklikler yapılabilir, yoksa bazı şeyler için geç mi kalındı?

Ömer DURSUNÜSTÜN: Proje ve çalışmanın gizliliği şu an sürecin ne aşamada olduğunu bilemememize yol açıyor. Tavır değiştirme veya mahkeme kararlarına uyma sonucu çalışmalar durursa, koruma uzmanları ve mimarlar özellikle yapılar bağlamında mevcut durum tespiti ve öneriler geliştireceklerdir.